

Szakirodalom és Filmek – Befektetési témakörben

Frissítve: 2011. Szeptember

Összeállította:

Faluvégi Balázs
Bridge Wealth Management Zrt.

Az alábbiakban azon befektetési területről szóló könyvek, valamint filmek listáját és kritikáját közlöm, amelyeket véleményem szerint érdemes elolvasni, vagy széles körben ismert és kérdezték a véleményemet róla. Értelemszerűen csak ott látható magyar cím, ahol készült fordítás. Ahol érdemes volt megjegyzést tenni, ott ezt megtettem a könnyebb választás érdekében, illetve néhány népszerűbb könyvnél részletes kritika is olvasható, ezek lejjebb találhatóak.

Értékelt könyvek száma:

- magyar: 35
- angol: 30

Ezeket felül részletes kritikák (lejjebb):

- magyar: 10
- angol: 16
- továbbá 13 filmkritika,

Mindösszesen 104 mű.

A kiválasztásban segítséget nyújt az alábbi értékelési rendszer.

Bonyolultság:

- # Bárki olvashatja, érteni fogja
- ## Azoknak ajánlott, akik már legalább 1 éves tapasztalattal és stabil alapozó elméleti tudással rendelkeznek
- ### Csak szakmabelieknek, vagy adott szakterületen 3-5 év tapasztalattal bíróknak
- ###+ Kiemelten nehéz, mély-szakmai könyv, csak olyanoknak, akik professzionális szinten az adott rész szakterület szakértői

Ajánlás:

- * Jó, de csak ha sok idő van
- ** Nagyon jó könyv, de azért nem nélkülözhetetlen a polcra
- *** Kiváló könyv, élvezhető stílus, magas színvonal, rengeteg értékes tartalom
- ***+ Alapmű

- **Részvényelemzésről egyszerűen (Lauf László), (## *)**: A cím önmagáért beszél. Részletes gyakorlati példákon keresztül mutatja be a technikai elemzés alapjait, abszolút kezdők számára is ideális. A szerző a hazai terepen nem mert mélyebben belemenni a témába, így a könyv csupán az alapokhoz elegendő.
- **Részvényanalízis (Gaál Attila) (## **)**: Hasznos könyv a fundamentális elemzés híveinek, rengeteg mutatót találunk benne. Sajnos a szerző nem törte össze magát az igyekezetében, amikor a belső értékelési modelleket taglalta. Egy fejezet erejéig szó van a technikai elemzésről is.
- **Vállalatértékelés (### ***)**: Fundamentális elemzés témakörében a kedvencem! Vérprofi. Gyakorlatilag a könyv (az első résztől eltekintve) egy bizonyos értékelési modell leírására és példán keresztüli bemutatására épül. Már mélyvíz jellegű.
- **Sikerrel a Tőzsdén (Peter Lynch) (## ***)**: Igazi klasszikus jelent meg a hazai könyvpiacon ezzel a könyvvel. Az értékalapú befektetők három legfontosabb könyvének egyike egy legendás alapkezelő gondolatait tükrözi. Az eredeti mű már csaknem 20 éves, de legtöbb tanácsa ma is ugyanúgy érvényes, és jól hasznosítható. A könyv tartalma ráadásul jól átgondolt szerkezetben került kialakításra, tele van érdekes példákkal, így világos módon, bárki által érthető formában kerül terítékre. A fordítás is jóra, emberközeli sikeredett, visszaadva a könyv eredeti hangulatát. Kiss idegesítő benne az értéküket többszöröző részvények „...puttonyos” megjelölése, és a határidős, opciós piacokról szóló röpke fejezet fájdalmasan felületes, és buta következtetésre ragadtatja magát.
- **Pénzügyminiszterek reggelire (# *)**: 1990-98 hat pénzügyminiszterével készítették interjút, már miniszterségük után. Tipikus „nem lehet letenni” könyv.
- **Bolyongás a Wall Street-en (Burton G. Malkiel), (## ***)**: Hangulata, olvasmányossága miatt fontos és méltán ismert mű, mégha igazságtalanul, számtalan tényezőt figyelmen kívül hagyva bánik a technikai elemzéssel. Mégis ide soroltam, mert a szerző könnyed stílusban, rengeteg humorral és gyakorlati példával adja elő mondanivalóját. Elemzőknek lelki békéjük érdekében nem ajánlott. Ne vegyük véresen komolyan.
- **Egy spekuláns feljegyzései (Edwin Lefevre), (## ***)**: A századforduló és az azt követő évtizedek egyik legsikeresebb amerikai spekulánsának a története. Nem szakmai jellegű, inkább regényszerű. Kötelező darab, a magyar fordítás is remek.
- **A Day trader (Lewis J. Borsellino), (#)**: A 80-as, 90-es évek határidős piacának egyik legtekintélyesebb figurájának önéletrajzi regénye. Szerintem nagyon unalmas, és nevetséges könyv, bár többször egyedül maradtam ezzel a véleményemmel.
- **A pénz alkímiája (Soros György), (### ***)**: Az ismert tőzsdeguru a Quantum befektetési alap másfél évről ír benne részletesen, ezen keresztül vezeti le elméletét. Kissé száraz mű, és határozottan hiányérzetem volt a befejezése után, mégis ahogy haladnak az évek egyre inkább alapműnek tartom.
- **A globális kapitalizmus válsága (Soros György), (## **)**: Bár kizárólag elméleti anyag, mégis végig nagyon élvezetes. A szerző néhol nagyot téved (ezt persze csak utólag tudjuk – így könnyű), de meglátásai annyira újszerűek és más perspektívába helyezik azt ahogy a globalizálódó gazdaság mennyire veszélyes lehet, hogy csak meghajolni tudunk előtte.
- **Warren Buffett portfólió (Robert G. Hagstrom), (## **)**: Nagyon jó könyv. Amerika második leggazdagabb emberének a (fókuszált) portfólió összeállítási módszereiről, és elméleti háttéréről van szó. Mégis teljes mértékben közérthető, még azok számára is, akik szinte teljesen járatlanok a témában.
- **A talált pénz (Nicholas Dunbar), (## ***)**: Zseniális könyv, kész csoda, hogy magyarra is lefordították. A Long Term Capital Management hedge fund történetéről van

benne szó. A talányos cím az arbitrázsra utal, de mint kiderül nem mind arbitrázs, ami annak látszik.

- **A pénz és a tőzsde csodavilága; Tőzsdepszichológia; Egy spekuláns bölcsessége, Mérlegen a jövő, Mesterfokon a pénzről (Andre Kostolany), (## ***)**: Immáron öttagúra bővült a korábbi „Kostolany-trilógia”, a mester itthon megjelent művei. Mindegyikük kötelező olvasmány, Kostolany-t nem kell bemutatni. A legjobban a harmadikat, az interjúkötetet élveztem, főleg azért mert a vén róka fantasztikusan tudott „sztorizni”, százával hozta a jópofa és tanulságos történeteket.
- **Tőzsdemámor (Robert J. Shiller), (## *)**: Az egyetlen könyv, amelynek hazai címe a világhálón született. Így jól is jártunk, hiszen nem lett volna csalogató a Greenspan-féle „Irrational Exuberance” fogalmát lefordítva a borítóra tenni. A mű fő témája a tőzsdei buborékok kialakulásának okai és folyamata. Vizsgálja a közelmúltat, de visszatekint a régebbi hisztériákra is. Ha nem is kell az alapl művekkel párhuzamosan elolvasnunk, egy vérbeli befektető vagy spekuláns számára 5-10 évente ajánlott újra és újra átolvasni. Ekkora időtávon már biztosan kialakul valahol egy-egy lufi.
- **A tőzsde Murphy törvénykönyve (Czékus Mihály), (## *)**: Az egykori bróker mindent bevetett, hogy megnevetessen mindenkit, aki egy kicsit is kapcsolatban áll a részvénypiaccaal. Bár könyvével hatalmas űrt kezdett betömni a hazai szakirodalomban, ennek ellenére az igencsak közepesre sikeredett. Azért van benne néhány jó poén.
- Kötvények és Opciók árazása (Száz János) (###+ *)
- A pénzügyi spekulációk rövid története (John Kenneth Galbraith) (# *)
- Terménytőzsdei Opciók (Christopher A Bobin) (###+ **)
- A Milliomos Agy (Dr. Thomas J Stanley) (# **)
- Vagyon Alap és Portfóliókezelés (Bankárképző-BAMOSZ) (### **)
- Modern Vállalti Pénzügyek (Brealey-Myers) (###+ **)
- A kockázatvállalás különös története (Peter L Bernstein) (## ***)
- Brókerpóker (Michael Lewis) (# *)

További ajánlott Angol nyelvű könyvek:

- **Options – A complete guide for investors and traders (Bower), (## *)**: Egyszerű, világos, áttekinthető mű az opciók alapjairól, az opciós piacokról, és a legismertebb stratégiák lényegéről. Nagyon jó ahhoz, hogy elinduljunk, de önmagában még kevés ahhoz, hogy hosszútávon elboldoguljunk.
- **Japanese Candlestick Charting Techniques (Steve Nison) (### ***)**: A japángyertyák történetéről, alapjairól, és a különböző alakzatokról érthető módon, mégis profi szinten.
- Justin Mamis: When to sell (### **)
- Justin Mamis: How to buy (### **)
- Justin Mamis: The Nature Of Risk (### *)
- Jack D. Schwager: Stock market wizards (## ***)
- Jack D. Schwager: Market wizards (## ***)
- Jack D. Schwager: The new market wizards (## ***)
- Jack D. Schwager: Getting started in technical analysis (## *)
- Jim Rogers: Hot commodities (## *)
- Gary Norden: Technical Analysis and the Active Trader (## *)
- Emanuel Derman: My Life as a Quant (## **)

- Encyclopedia of Candlestick Charts (####+ **)
- Alice Schroeder: The Snowball – Warren Buffett and the Business of Life (# *)
- John Magee: Technical Analysis of Stock Trends (### *)
- Gregory L Morris: Candlestick Charting Explained (## *)
- Perry J. Kaufman: Trading Systems and Methods (####+ ***)
- Thomas DeMark: The New Science of Technical Analysis ; New Market Timing Techniques (####+ ***)
- Soros György: Soros on Soros (## **) – jól sikerült riportkönyv, betekintés a filozófiába, a spekulációs hétköznapokba, és némi inspiráció.
- Daryl Guppy: Chart Trading (## *)
- Trading Strategies from the World's Top Technical Analysts (kiadta: Bloomberg) (hangsúlyosan kerülendők az 5. és 6. fejezetek) (#### **)
- MTA és IFTA Hírlevelek (csak tagok számára elérhetőek) (####+ ***)
- Robert Frank : Richistan (# **)
- Complete Guide to the Futures Markets? (####+ ***)
- Steven Drobny: Inside the House of Money (#### **) – Könyv jellemzően közepesen ismert Hedge Fund menedzserekkel, interjúk formájában. Inkább csak a felszín kapargatja, a Peter Thiel rész kifejezetten érdekes.
- Michael Durbin: All about High Frequency Trading (#### *)
- Irene Aldridge: High Frequency trading - a practical guide to algorithmic strategies and trading systems (####+ **)
- Brian S. Wesbury: It's Not As Bad As You Think (# *) – Inkább közgazdasági-társadalmi könyv, és nem is elsősorban a válság hatásait veszi szemügyre és csökkenti azokat, hanem egy erősen liberális gazdaságpolitika mellett érvel, néhol felületesen, néhol alaposan. Akárhogy is, a szabadpiac – amilyen a tőzsde – jelentőségét aláhúzza.
- Alice Schroeder: Snowball – Warren Buffett and the Business life – Nagyon hosszú, majdnem 1000 oldalas könyv a leggazdagabb befektető életéről, 5 év alatt készült, ám még így is unalmas és elvesztegetett lehetőség lett, mert Buffett módszerei alig kerültek terítékre.
- Freakonomics

További RÉSZLETES könyv- (és film)kritikák a következő oldalakon

Jaksity György: A pénz természete (## **)

A karácsonyi könyvpiac egyik nagy slágere volt a Jaksity György kétségtelenül terjedelmes műve, amely igyekszik a pénz és befektetések témakörét teljes mértékben átfogni. Igen nehéz kritikát írni egy olyan személyiség munkájáról, aki rengeteget tett a hazai tőkepiac és azon belül is a BÉT fejlődéséért. Talán nincs is nála alkalmasabb ember hazánkban, aki megírhatta ezt a könyvet, hiszen egyszerre tekintélyes szakértője a témakörnek, és közben a hétköznapi ember számára is ismerős.

Hadd kezdjem a lényeggel. A könyv elméleti oldalról nagyon jó! Nehéz olyan pontokat találni benne, aminek szerepelnie kellett volna, de mégis hiányzik. Kissé hiányoltam a hazai vonatkozásokat. Ez talán a szerző BÉT-en meglévő pozíciójából fakadó ösztönös szerénység következménye, nem tudom.

A Pénz Természete cím felett egy árfolyamokat közlő napilapon naplementében csücsülő dobókockákban gyönyörködhetünk. Szépnek szép, de a szerencse és a tőzsde kapcsolatára utaló effajta ábrázolást nagyon durvának és értelmetlennek tartom. Különösen furcsa ezt Jaksity Györgytől. Reméljük, hogy nem ő döntött a borító ügyében, és csak a boltokba kerülés után értesítették arról, hogy mi is került oda. A könyv elején a szerző átfut a pénz történetén. Szó szerint átfut, sőt átrohan. Az embernek az az érzése támad, hogy minél hamarabb túl akart esni ezen a részen. Az egyes részek igen kevésbé vannak kifejtve, már-már felsorolásszerűek. Ez különösen annak lehet zavaró, aki semmit vagy keveset tud például a hiperinfláció, vagy Bretton Woods elméleti háttéréről. Márpedig a célcsoport a „kezdők” voltak, ezt kár lenne tagadni. Kifejezetten jól sikerült az elemzésről, makrogazdasági háttérrel szóló rész. Jaksity itt inkább mesél, mint magyaráz, vagy hadar. Ez a hétköznapi olvasó számára is érthető, nem megerőltető, de mégis elegendő. Igen, igen, ez lenne a diófás rész! Ahhoz persze ez kevés, hogy megértsük a háttérben húzódó összefüggések nagy részét, de remek kóstolót nyújt a továbbiakhoz. A technikai elemzésről szóló rész már kevésbé tetszett. Egyrészt említ olyan indikátorokat, amelyeket még néhány komolyabb tankönyv sem hoz fel (pl. piaci indikátoroknál), másrészt alapvető dolgokat teljes mértékben ignorál. Így lehetetlen teljes képet adni a fejlett piacokon már kiterjedt kultúrával és irodalommal rendelkező elemzési ágról. Az összefoglaló részben előjön a szokásos „varázsmódszer” szöveg. Nincs varázsmódszer, a szerző le is írja, hogy miért. Ez azonban nem jelenti a technikai elemzés használhatatlanságát! Ilyen alapon a pszichológusok munkája is értelmetlen, hiszen nem tudnak mindenkit ugyanazzal a módszerrel meggyógyítani. Sőt, sokakat egyáltalán nem tudnak. Akkor felesleges az összes társadalomtudomány? Nem felel meg a valóságnak Jaksity azon kijelentése sem, hogy „Nem véletlen, hogy a történelem nem jegyzett fel egyetlen amerikai milliárdost sem, aki a technikai elemzéssel kereste kenyerét.”. Példaként lehet felhozni Bruce Kovner-t, aki a technikai elemzést elengedhetetlennek tartja. A Forbes listáján a 111. helyen áll, 1,8 milliárd dollárral. Ha ilyen ütemben folytatja gyarapodását (ami az általa kezelt alapok mérete miatt már nem valószínű), akkor meg fogja előzni Warren Buffett-et is, amikor az ő korába ér. De példaként felhozhatjuk Livermore-t is, sokak szerint minden idők legnagyobb spekulánsát. Vagy akár Kosto-t is, aki nem kedvelte ugyan a technikai elemzést, de számos elemét mégis felhasználta hosszú spekulációs pályafutása során (igaz, ő nem milliárdos, de nagyon nagy név).

Ezt követően a szerző belemegy számos olyan dologba, ami véleményem szerint a könyv szellemiségével nem egyeztethető össze. Egy frissen a pénzügyek iránt érdeklődő olvasó számára túl nehéz falat az opcióértékelés, vagy akár a CAPM-modell ismertetése. A gyakorlati rész kifejezetten érdekes, de a koncepció itt is zavarosnak tűnhet. Jaksity ír a tőzsdéről, azok működéséről, de még részletesebben taglalja az amerikai jelzálog piacot. Szerintem nem kérdés, hogy melyik a fontosabb. Kifejezetten informatív, mégis könnyed az intézményi befektetők, befektetési alapok leírása, de feleslegesnek tűnik egy új kibocsátás ilyen

részletes ismertetése. Nem teljesen világos, mi is a célja a BÉT elnökének itt. A 350. oldaltól éles fordulat következik. Jaksity parádés fejezetekben mutat összefüggéseket a pénzügyi piacok és a fizika, etológia, vagy pszichológia elméletei között. A játékelméleti rész pedig elképesztően izgalmasra sikerült, nem véletlen, hogy Mérő László is ajánlja nekünk a könyvet. Néhány apró kritikai megjegyzést azért itt is meg kell ejteni. A 394. oldalon található FED kamatláb és a hozzá tartozó részvényindexnél nem sok értelme volt a Dow-t választani, hiszen az csak 30 részvényt tartalmaz. Más indexek visszaesése sokkal látványosabb volt. Használni lehetne például a Wilshire 5000 indexet, ahogy a szerző később meg is említi. Ha burkoltan is, de a technikai elemzés ismét igazságtalan kritikát kap a 416. oldalon, amikor az egészet a Mentális Reprezentáció számlájára írja (bár ténylegesen nincs kimondva). Ez a chart elemzés igen durva leegyszerűsítése, az alapelvek teljes figyelmen kívül hagyásával. A 481. oldalon leírt Heisenberg-féle határozatlansági reakció kapcsán Jaksity megáll ennél a különösen divatos megoldásnál, ami különösen jól hangzik a pénzügyi piacoknál, de nem veszi figyelembe, hogy más válasz is létezik. Szintén előjön a káoszelmélet divatos témája is. Érdekes, hogy itt egy nagyon csúnya ellentmondás merül fel a szerző zárógondolataiban. A káoszelméletet gyakorlatilag előrejelzésre alkalmas módszernek gondolja. Ez egyrészt nincs, így másrészt Jaksity még egy félmondat erejéig sem magyarázza meg, hogy miért is lenne így.

Tisztában vagyok vele, hogy a cikkben a kritikai megjegyzések dominálnak, de nem győzöm hangsúlyozni, hogy a könyv nagyon jó, hiánypótló, és remek szórakozás egyben! Legtöbben így tesszük majd le a könyvet: „Bárcsak egyszer én is képes leszek arra, hogy ilyen elméleti tudással rendelkezem, és mindezt ilyen könnyedén tudjam kommunikálni azok felé, akiket nem áldott meg az ég ekkora koponyával!”. Konklúziót vonni mégis nehéz. Talán azért mert nem lehet eldönteni, hogy Jaksity György kiknek szánta könyvét. Akik kezdők, azoknak bizonyos részek emészthetetlennek bizonyulnak majd, akik pedig már belemélyedtek a témába, azok kevés újdonságot fognak kapni. Kicsit „két szék közé” esetről beszélhetünk. Valamit nagyon el akart mondani nekünk a szerző, el is mondta, de a miért még mindig ott lóg a levegőben...

Milliárdok Mágusai – A brókerbotrány titkai (Mong Attila – György Bence) (# *)

Vannak lehetőségek az életben, amikor biztosra mehet az ember. A szerzők egy ilyen pillanatot ragadtak meg, amikor a hazai befektetői társadalomban az év kétségtelenül legnagyobb vihart kavart botrányáról írtak könyvet. Ennek ellenére nem csapták le durván a magas labdát, pedig az is ellenük játszott, hogy rövid idő alatt kellett elkészülniük, és az is hogy még jócskán benne járunk az események sodrásában. Kerek egész lett a könyvből, aminek csak a mélyén találunk hibákat, de nem olyanokat, amikre számítottunk.

A szerzők nem akartak esélyt adni a bulvármédia tényeket figyelmen kívül hagyó patkány kommandójának és előre közölték, hogy egyikük édesapja Kulcsár Attila ügyfele volt. Korrekt, de még inkább óvatos megoldás. A könyv nem kronológiai sorrendben építi fel a történetet, de azért ne várjunk Tarantinói mélységeket sem az időbeli ugrálást tekintve. Ott kezd, ahol a legtöbb krimi kezdené, Szász Károly megveretésénél. Miután megismertük a fontosabb szereplőket, és frontvonalakat, végigkövethetjük mind Kulcsár Attila, mind Rejtő E. Tibor csodálatos karrierjét. Kész kis jellemrajzot is összeállíthatunk, ami elsősorban a szerzők széleskörű tájékozódásából, ismeretségi köréből fakadhat. A történetmesélés lényegre törő, elég tömör ahhoz, hogy ne vesszünk el benne, és ne unatkozzunk felette, de nem annyira tömör, hogy ne legyen élvezetes. Sajnos azonban ahogy haladunk előre a könyvben gyanút fogunk. Bár Kulcsár ügyfélkörének egyes tagjait kifejezetten kiemelik a szerzők, alapvetően kínosan ügyelnek arra, hogy a „befektetők” egyes tagjaira még célzás se szülessen. Azt gondolnánk, hogy a csodabróker és mentora módszereit és kisebb-nagyobb ügyeit azért nem taglalja részletesen a könyv, hogy ne vesszen el a kedves olvasó a részletekben, hogy megértsen mindent. De nagyon úgy tűnik, hogy ez csak az álca. Jól tudjuk (na jó, sejtjük), hogy a szerzők rengeteg információval rendelkeznek, mégsem osztják meg egy részét velünk. Nem tudni pontosan miért, de jelek azért vannak. Kínosan elkerülni igyekeznek például azt a részt, ahol Rejtő és Pintér Sándor kapcsolatáról lenne szó. Olyannyira, hogy le sem merik(?) írni a volt belügyminiszter nevét. Mókás, így 2003 végén. Tasnádit és Erőst viszont előszeretettel emlegetik, ahol csak lehet. Igazán az utolsó rész során bukik le a szerzőpáros. Belemennek az események politikai vonulatainak ismertetésbe, végtelen spenót tengerbe keverve ezzel magukat. Az egyik oldallal kesztyűs kézzel bánnak, de valójában a másik oldalról sem tudhatunk meg semmi újat. Itt már csak sejtetnek. Mintha a bulvárlapokra emlékeztetne ez a módszer...

A könyv végén egy rövid történeti összefoglalót és számos az üggyel közvetett vagy közvetlen kapcsolatban álló dokumentumot is böngészhetünk. Összességében a könyv nagyon jó lenne a politikai rész nélkül, remek összefoglaló, laikusok számára szépen összerakja a darabokat. De a politikáról szóló fejezet nemcsak a mű színvonalát rontja le, hanem az egészet hiteltelenné teszi.

Szeles Nóra: Tőzsdesztori – Könyvkritika (## ***)

Néhány hónapja az neten böngészve egy érdekes könyv beharangozójára találtam. Szeles Nóra könyvének címe kissé sejtelmes volt, nehéz volt kitalálni: hogy vajon személyes élmények, érdekes anekdoták, vagy a hazai tőzsde kialakulása lehet-e a háttérben. Nem tudom, hogy az első kettő mennyire kötötte volna le a figyelmemet, de már néhány oldal után tudtam, hogy az utolsó lehetőség telitalálat volt. Élve a régi közhellyel: hiánypótló mű. Egyszerre tölt be űrt egy viszontagságos születés és cseperedés életének elmesélésében, és ugyanakkor rendkívül szórakoztató és izgalmas is. Olyan ez mint a nemsokára bemutatandó Csillagok Háborúja (ahol nem áttalottak még az előzetesbe is betenni egy jelenetet a végéről). Pontosan tudjuk mi lesz a végkifejlet, mégis izgulunk rajta.

Fogalmam sincs hogyan csinálta, de Szeles Nóra képes volt úgy írni a hazai tőzsde első éveiről, hogy a megannyi botrány, és néha aljas versenybe torkolló érdekellentét ellenére nem valószínű, hogy bárkit is meg fog sérteni. Ehhez persze kompromisszumot kellett kötni, a szerző szemérmesen elhallgat pár olyan eseményt, amely a mai napig komoly befolyással van a tőzsde életére. Más témaköröket éppen csak annyira érint, amennyire szükséges ahhoz, hogy megismerjük, de még éppen nem kavar hullámokat. Ügyesen lavíroz a politika BÉT-nek adott pofonjai között is.

Ha itthon a Tőzsde nagyobb szerepet kapna a közéletben, és az emberek gondolkodásában, akkor ez a könyv képes lenne legendákat is teremteni. Persze a legendák már korábban megszülettek, itt csak a végső lökés születhetne meg a Panoptikumba lépéshez. Ez valószínűleg mindörökre elmarad. Aki járt valaha is a tőzsdeteremben az utóbbi években, az tudja mire gondolok...

Lezárult egy korszak. Bár ez a tavalyi osztrák befektetők által történt BÉT tulajdon és befolyásszerzésre tehető, Szeles Nóra kiválóan ragadta meg az alkalmat, hogy a Tőzsde ezen életszakaszának végére pontot tegyen. Méltó lezárása egy olyan időszaknak, ahol sok küzdelem mellett, nem kis eredmények születtek, rengeteg ember szenvedélyes és szakmailag kifogástalan munkája mellett. Hogy kikről van szó? Felsorolni is hosszú lenne, szerencsére a szerző részletes ismertetést is közöl a könyv végén a fontosabb személyiségekről.

Egyetlen dolog zavar csak. Jogosan félek attól, hogy az átlagos könyvolvasó, a boltban böngészve még csak le sem fogja venni a polcra a könyvet. Nem tudja mit hagy ki ezzel...

Graphi-sztori – Kritika (# ***)

A könyvvásáron volt szerencsém a szerzővel dedikáltatni frissen szerzett könyvem. Bojár Gábor ezt írta a belső címoldalhoz: „Kedves Faluvégi Balázs! Sok sikert a tanulságokhoz!” Kissé meglepődtem, hogy nem jó olvasást, vagy kellemes szórakozást kívánt. Amikor elkezdtem olvasni a művet, igen hamar megértettem miért.

A Graphi-sztori nem egy cég története, hanem egy végletekig gyakorlatias tankönyv. Bojár Gábor tanítani szeretne, ez mindenki számára kiderül, mindjárt az előszóból. Mindezt azzal az előrelátó képességgel, bölcsességgel teszi, ami végigkísérte a Graphisoft alapításától. Pontosan érzi, hogy a mostanában eluralkodó EU-pályázat örület, hasonló veszélyeket rejt magában, mint a tervgazdaság. Akkor is, most is felülről vártuk a segítséget, nem magunk építettük a jövőnket. Bojár Gábor és csapata megmutatta, hogy ezt is meg lehet csinálni külső segítség nélkül, sőt az egész világon ismert márkanévet is lehetséges itthonról építeni.

A könyv jó része meglepő módon nem arról szól, hogy milyen nehézségeken kellett keresztül menni ahhoz, hogy élvonalba tartozó (sőt, sokak szerint a legjobb) építészeti szoftvert fejlesszenek ki különböző platformokra. Sokkal inkább arról, ami az igazi problémát jelentette: hogyan adják el a programot? Bármilyen meglepő is, a legizgalmasabb részeknek azok számítanak, amelyek során a Graphisoft minden komolyabb piacra igyekszik megtalálni a legjobb disztribútort.

Szintén sok helyet szentel Bojár az emberekkel való kommunikációra, elsősorban az üzlettársak, és alkalmazottak tekintetében. Az olvasónak hamar az a benyomása támad, hogy a Graphisoft egy igazi versenyistálló volt, ahol a szakmailag is erős környezet, és a lelkesedéstől átitatott légkör csupa elkötelezett és kreatív programozót hozott össze egy nagy csapatban. A szerző korrektségére azonban jellemző, hogy részletesen ír a kudarcokról is. Ezek közül is kirívó az az eset, amikor Bojár egyik régi barátja azért perelte be a céget, mert nem kapta meg az amerikai leányvállalat vezetését. Az illető arra hivatkozott, hogy az amerikai leányvállalatnál negatív diszkrimináció részese lett, mert azt egy amerikai állampolgárra bízták. Ez önmagában is elképesztő (mondjuk ki:) pofátlanság, de a vicc az egészben az, hogy ez még csak nem is igaz. Az illető egyszerűen nem volt alkalmas a feladatra.

Bojár hazaszeretete szinte végigkíséri az egész könyvet és történetet, folyamatosan ott van a sorok között. Nem feledkezik meg a rendszerváltásról, de számos alkalommal dicséri a magyarok tudását és kreativitását. Néhol persze a kritika is megjelenik, de végig a fent említett építő, tanító jelleggel. Arra próbálja felhívni a figyelmet, hogy sorsunk kizárólag a saját kezünkben van.

Végezetül ki kell emelni, hogy azok sem fognak unatkozni, akik nem vetik meg a kulináris élvezeteket. Miután a Graphisoft és vele együtt Bojár Gábor a világ szinte minden tájára eljutott, mindenhol részletesen beszámol a helyi konyha remekeiről és a legjobb éttermekről. Ezt olyan ügyesen teszi, hogy javasolom mindenkinek: közvetlenül étkezés előtt olvassa a könyvet.

Pár mondat erejéig ki kell térnem arra is, hogy kinek nem ajánlanám a könyvet. Nem érdemes megvenni azoknak, akik csak egy tőzsdés történetet szeretnének hallani, hiszen a „cselekmény” az első tőzsdéi bevezetésnél véget ér. Bár a kibocsátás története, az utolsó fejezet is igen izgalmas, de spekulánsok számára nem sok újdonságot tartalmaz. Szintén nem ajánlható azoknak, akik kizárólag egy érdekes, sztorizgató olvasmányra vágynak. Noha számos érdekes epizód színesíti a könyvet, a fejezetek mindvégig elválaszthatatlanok a levont tanulságoktól. Biztos vagyok benne, hogy az olvasók többsége ezt előnynek fogja tekinteni, de lesz olyan is, akit ez zavarni fog.

Szintén nem ajánlom a könyvet, a krónikusan irigykedőknek, a mindenért a kormányzatot (bármelyiket) szidóknak, a folyamatosan panaszkodóknak, a mindenben politikát látóknak, a rövidtávon ügyeskedőknek, az etikátlan üzletembereknek, valamint mindazon munkavállalóknak, akik a legostobább indokokkal perelik be azokat, akik foglalkoztatják őket. Egyszerűen nem érdeklik meg, hogy ilyen jó könyvet olvassanak.

Összefoglalva: a Graphi-sztori így is egy igazán egyedi, és remekre sikerült egyveleget alkot: 50% marketing és értékesítés, 20% emberi erőforrás, 10% stratégia, 5% szoftverfejlesztés, 5% gazdasági üzleti beszámoló, 10% hazaszeretet.

Amazon.com (Robert Spector) (## **)

Az Amazon.com sikere talán a lehangosabb volt a kilencvenes évek második felének internet lufijában. Emellett az egyik legnagyobb túlélő is, hiszen a buborék kipukkanása után is az egyik legnagyobb internetes kereskedő maradt. A cég lelke és irányítója Jeff Bezos, így nem csoda, hogy a könyv elsősorban az ő története, és az ő filozófiájának tükrözi. Ez a filozófia lenyűgöző: nem érdekes ha évekig veszteséges a cég: a kulcs a növekedésben van. Egy gyorsan bővülő, friss piacon a cél a pozíció elfoglalása, ezért nagyon sokáig higgadtan kell tűrni a veszteséges éveket, a nyomást a befektetőktől és a sajtótól. Bezos ennek a nagymestere lett, és ez a tudás, elhivatottság (nevezzük hitnek?) gazdaggá és széles körben elismertté. Más kérdés, hogy jó pár éve Bezos sokkal gazdagabb és elismertebb volt, és az Amazon.com mostanában új kihívásokkal és már-már stagnáló árbevétellel szembesül. Na ez tényleg nagy kihívás Bezos-nak!

Mit tudunk meg a könyvből? Nagyszerű, hogy az író már a legelejétől fogva részletesen beszámol az indulás nehézségeitől, sőt Bezos előéletét is tárgyalja, beleértve az ötlet megszületését is. A lelkesedést teljes mértékben sikerült átadni, tényleg magával ragad a könyv. Mindvégig olvasmányos is marad a mű, azoknak is, akik sem informatikai, sem közgazdasági háttértudással nem rendelkeznek. Bár nem tartozik szorosan a tárgyhoz részletes képet kapunk a logisztikai problémákról, vagy a vevőszolgálat kiépítéséről, ami talán még egy önálló műként is kikerülhetne a könyvespolcokra vagy éppen az Amazon adatbázisába. A könyv legalább annyira amerikai, mint a Mustang vagy a sajtburger. Ez egyben a legnagyobb gyengeségének forrása is. A tengerentúli szerzők gyengéje a sikertörténetek megírása. Magával ragadja őket a hév, szerelembe esnek a céggel. Itt is ez történt. Szinte biztos, hogy nem fogunk azonnal gyanút, inkább a könyv vége felé a propaganda szagú bekezdések tűnnek soknak. Ismerjük be: eleinte bedőlünk ennek. Egy Kelet-Európai író sokkal zseniálisabb iróniával és kritikai érzéssel számolt volna be a történetről...talán ezért ritkák errefelé a sikertörténetek?

Akárhogy is, a könyv megér egy misét. A szerző nagy tettet hajtott végre azzal, hogy közérthetően mutatott be egy új üzleti modellt, ezért a túlzott lelkesedést is meg tudjuk bocsátani neki.

A Wall Street dzsungelében – Könyvkritika (#)

Számos ok létezik, amiért érdemes megvenni egy befektetési területtel foglalkozó könyvet. Lehet, hogy egy vizsgára kell felkészülni, ezért a tananyag elsajátításához elkerülhetetlen elolvasni, vagy átfutni. Lehet meglévő ismereteink kiegészítésére, autodidakta módon történő tanulásra felhasználni, ilyenkor a cél az, hogy a mű információban gazdag legyen, ugyanakkor mégsem túl száraz. Legyen meg egy titkos összekacsintás a szerző és az olvasó között, amit más nem érthet: „Igen, ugyanarra gondolunk!”. Lehet olyan könyvet is venni, aminek gyakorlati haszna kevés, vagy akár semmi, viszont élvezetes történetek, anekdoták, poénok miatt egy élmény olvasni őket. Ezek iskolapéldái a Kostolany könyvek.

Nem nehéz eldönteni, hogy a Wall Street Dzsungelében című könyv melyik kategóriába sorolható, hiszen a legutóbbi jellegzetességeinek igyekszik leginkább megfelelni. Egyrészt azért, mert az első két kategóriába szegényes szakmai információtartalma miatt esélye sincs bekerülni (bár erre tesz egy halva született kísérletet), másrészt a történet szinte csak személyes élményeken alapul, vagyis „sztorizik”.

A könyv még ebben az egyébként nem túl nehéz feladatban is látványos kudarcot vall. A szórakoztató jelleg kimerül néhány jól elhelyezett, befektetési bankokhoz nem köthető poénban. Ehelyett a jó történetek kevés konkrétumban, viszont annál több alpári humorban nyilvánulnak meg: található itt asztal alá vizezés, éjjeli munka közbeni önkielégítés, nyilvános eseményen való hanyás. A szerzők a munka során összeszedett frusztrációjukat egy felháborítóan őszintének szánt könyvben próbálták levezetni. Az eredmény azonban csak egy szörnyű erőlködés lett, amin nem érhető tetten az életszerűség, vagy az a bizonyos ismerős érzés.

Talán érezte ezt a két főhős, Rolfe és Troob, egyben az írók. Ezért az elnagyolt és izzadságszagú történeteket durva túlzásokkal díszítették – itt némi valós dramaturgiai érzéket bevetve – általában az arra legalkalmasabb helyeken. Ennek legkirívóbb példája, amikor egyikük végigjárja Európát egy befektetői road-show keretében, és Varsót nem ugyanabba az időzónába teszi, mint Bécsot, ezt még a fordító is kénytelen javítani a hazai kiadásban. Sőt, a szerző erre is rátesz egy lapáttal: a leszálláskor a lengyel főváros repterén nincs világítás és kóbor kutyák rohanganak a kifutópálya mellett. Nos, ha máskor nem, itt biztosan átérezzük a történetek nem éppen hű ábrázolását.

A befektetési bankárok munkája kétségtelenül nehéz. Nagyon sokat kell dolgozni a tájékoztató anyagok összeállításán, fárasztó tárgyalásokon kell befektetőket győzködni, és az időkényszer, a nagy tét jelentős stresszel jár. Mégsem tudjuk sajnálni azokat a nyafogós fiatalokat, akik akár még 30 éves koruk előtt többszázezer dolláros bónuszt kapnak év végén, a cég extra juttatásokkal kényeztetni őket, és limuzinokon, első osztályon közlekedhetnek. Cserébe mindent bele kell adni, legalább néhány évig. Úgy tűnik, ők nem tudják: semmit sem adnak ingyen. Még az íráshoz való tehetséget sem.

Overnight - Magyar film a tőzsdéről – Filmkritika (# *)

Az Overnight minden szempontból meglepő film. Amikor pár éve hallottam a Moszkva Tér c. kiváló alkotás rendezőjétől, Török Ferencről egy interjúban, hogy a tőzsdéről szeretne filmet forgatni, azóta vagyok kíváncsi, hogy milyen lesz az első magyar tőzsdés mozi. Rengeteg – bevallom főként negatív – előítélettel viseltetem a film iránt, ezek közül azonban kevés vált be.

A „bróker” mint olyan – kihálóban lévő dinoszaurusz. Minden igaz rá, ami a 65 millió éve élt óriáshüllőkre: sokszor túl nagy, túl sok jelentőséget tulajdonítanak neki, nem életképes, mégis okos, nem fog eltűnni, csak átalakul: lesz belőle vagyongazdálkodó, tanácsadó, elemző, akvizíciós csoport, corporate finance-es, kockázati tőkés, a gyengébbje pedig ingatlanközvetítésbe fog majd, helyüket pedig átveszik a számítógépek. Szinte biztos voltam benne, hogy a film a sablonok és klisék tengerében fürödve a minimum a 10 évvel ezelőtti hőskor világát (erre a film producere egyébként utalt is) fogja realitásnak gondolt, de valójában béna mese formájában bemutatni, és a könnyörtelen brókervilág és a fellegekben járó filmesek képtelenek lesznek harmóniát alkotni, helyette egy össze nem álló, főzhetetlen masszát fogunk kapni. Nos, nem így lett, de a stáb egy egészen furcsa csellel érte el, hogy az alkotás ne essen bele ebbe a hibába.

SPOILER WARNING (aki szeretné megnézni a filmet, és nem szeretné tudni előre hogy mi fog történni, az ne olvassa tovább ezt a kritikát)

A cím zseniális. Egyszerre jelez a szakmához értőknek, utal ötletesen a történetre, és még jól is hangzik. A sztori egy bróker körül zajlik, akinek gyakorlatilag (kicsit több mint) 24 óráját mutatja be. A Bodó Viktor által alakított Vas Péter egy szakmailag nem teljesen tisztázott csalást hoz össze egy német ügyfele pénzével. Neki 25%-os hozamot ígért (az nem derül ki milyen időtávra – valószínűleg jobb is), de aktuálisan csak 10%-nál tart. Délelőtt azonban jelentkezik az ügyfél, hogy azonnal kivenné a pénzét. Kétségbeesésében Indiában hasonló munkát végző régi barátját hívja fel, hátha ő tud valami jó befektetési lehetőséget neki, amellyel egyetlen éjszaka alatt kipótolhatja a kérdéses összeget.

Azt gondolhatnánk, hogy emiatt a film gyors, pörgős, hirtelen vágásokkal, pattogós zenével és dinamikus operatőri munkával festi le a történetet. Hatalmas tévedés, éppen az ellenkezője igaz. A film ritmusa inkább hasonlít egy lassan hömpölygő – néhol kissé zavaros – folyóhoz, mint egy vadul örvénylő és gyorsan lefolyó vízesés rendszerhez. A mintegy 90 perc alatt egyetlen alkalommal sem kapunk gyomorgörcsöt, nem markolásszuk a karfát, nem dőlünk a lábunkat rázva előre, és nem is nézünk meglepődve, mint Rozália a filmszínházban. Helyette nyugodtan üldögélünk, és tagjainkat lezseren kinyújtózva kényelmesen bambuljuk ahogy Bodó Viktor helyrehozza teljes életét, amíg a Föld szép lassan és méltóságteljesen megfordul a tengelye körül. A legjobb szó a film tempójára, a színvilágra, a karakterek jellemére talán a melankolikus lenne. „Csak semmi izgalom” mondhatnánk, de nem azért mert nyugodtak vagyunk, inkább csak lassúak és beletörődőek.

A forgatókönyv humora nagyszerűen egybevág ezzel. Semmi látványos hahota, helyette az amerikai típusú gyorsan csattanó sziporka találkozik némi magyar pesszimizmussal és csipkelődéssel. Akármilyen hihetetlenül hangzik is, ez remekül működik. Kiváló példa erre, ahogy Török Ferenc és az ügyes színészek (hmmm...Mucsi Zoltánnak tényleg minden magyar filmben van szerepe?) látványosan alázzák a budapesti taxisokat (nem alaptalanul, ráadásul tőzsdés berkekben amúgy sem szeretik a taxisokat, hadd ne idézzem a híressé vált mondást), akik felvonultatják a teljes arzenált: a reggeli dugóban anyázzák a motorosokat, éjjel nyavalyognak hogy dolgozniuk kell („Nem értem miért nem alszanak ilyenkor az emberek”), és még a

legismertebb utcákhoz is menet közben bénázva a térképeket nézegetik. De szintén ügyesen van elhelyezve a kő-papír-olló világbajnokság poénsorozata is.

Szakmai szemmel nézve súlyos hibákat azért találunk a filmben. Már néhány kifejezés is furcsa: „OlajRA shortolok”, „nem zártam EL a pozíciót”. Vannak nyilvánvaló hülyeségek: „Egy búzaszem 12 000 alkalommal cserél gazdát amíg kenyér lesz belőle”, „Megyek az árutőzsdére”. Külön említést érdemel a film elején az egyik bróker háza elé kiöntött búza esete, ami a valóságban soha nem fordulhatna így elő.

Maga az a megoldás sem valóságos, ahogy Vas Péter Indiában dolgozó barátja kihúzza cimboráját bajból. Kollégája egyik ügyfele ugyanis szállodai takarítócéget vezet, amelynek egyik alkalmazottja egy otffelejttett zakóban talál egy meghívót egy éjjeli partira, ahol teljes véletlenségből megtudnak egy olyan bennfentes információt, amivel a másnapi nyitás során 20%-ot nyernek, majd néhány óra alatt vissza is utalják a pénzt. Életszerű...roppant életszerű. :) Ha túllépnénk azon, hogy ez körülbelül négyszer akkora büntetést magával hozó kategória, mint ami az eredeti kiindulópont volt, és kizárt, hogy így lehessen bennfentes információt szerezni, és ily módon kihasználni, akkor is ott van az alábbi probléma: gondolhatja bárki is, hogy ez 10+ m EUR esetén senkinek sem tűnik fel? Sem az indiai brókercegnél és tőzsdénél, sem bármelyik Felügyeletnél, sem a hazai brókercegnél? Ugyan...persze a sztoriért mindent...Aztán ott van a most már pár hete nem BÉT-hez tartozó Vörösmarty téri épület. Aki járt ott, az tudja, hogy általában masszívan kitölti a csend, ehhez képest a filmben az árutőzsdei kereskedés zaja tölti be, még azt a lépcsőházat is, ahol akárhányszor jártam soha nem jött velem szemben senki.

Szép képekkel operál az operatőr, aki szemmel láthatóan ;) komoly súlyt kapott a filmben. A színek látványosan teszik fakóvá az elvileg izgalmas, mozgalmas világot, és tolerancia nélkül törekednek arra, hogy még véletlenül se pörögjön fel a pulzusunk 60 fölé. Török Ferenc nem akart belezuhanni a képi és zenei sablonokba, ezért élesen és meglepő módon visszaszorította ezeket és minden várakozást (feltehetően) tudatosan szabotált. Bár vannak súlyos szakmai tévedések, de a rendező remekül érezte, hogy ha ezekre nem épít túlságosan, nem is lesznek nagyon zavaróak. Valószínűleg szándékosan hagyta benne őket: a nagyközönségnek szeretne kedvezni.

(Egyébként a világ eddigi valamennyi tőzsdével foglalkozó filmje hemzsegett a szakmai hülyeségektől és az életszerűtlen helyzetek tömegétől – kivéve a nem tökéletes, de ahhoz nagyon-nagyon közel álló Wall Street – itthon Tőzsdecápák - név alatt futó filmet.)

Súlyos hiányosság a történetben, hogy a Közép-Európa teljes mobilhálózatát megbénítani képes akció semmilyen módon nem passzol bele a filmbe, azt gyanítom hogy eleinte a forgatókönyvben is nagyobb szerepet játszott, majd kivágták (például azt, hogy főhősünk nem tud telefonálni indiai haverjának, éppen amikor a legnagyobb szükség lenne rá...ki tudja). Az árutőzsdei brókert alakító Nagy Ervin karaktere is a vártnál kevésbé hangsúlyos. (pedig tőle és Töröktől elvárnánk egy olyan szeniális jelenetet, mint amilyen a besült pornóforgatásé a Szezon című filmben).

A leglátványosabb alakítás minden kétséget kizáróan Eszenyi Enikőé, aki az iroda back-office-át alakítja egy személyben (!!!), és enyhén szólva is igyekszik felhasználni nőiességét a munkahelyén folyó kis hatalmi játszmákban.

Egyébként nagy jóindulattal is kétségbeejtő, hogy a forgatás alatt készült egyik beszélgetésben mind Török Ferenc, mind Eszenyi Enikő ezt a figurát következetesen „bróker” illetve „brókernő” meghatározással emlegetik, noha a filmben egyértelműen kiderül, hogy köze nincs ehhez a szerepkörhöz. A jobbik lehetőség az, hogy egyszerűsítették az újságíró (és az olvasók)

kedvéért. A rosszabbik viszont az, hogy halvány lila gőze nincs egyiküknek sem, hogy miről csinálnak filmet. Az azért inkább az első verziót erősíti, hogy a film egyik producere tájékozottabban nyilatkozik: „Ma már ennél sokkal szabályozottabb keretek között folynak a tranzakciók; az a trükk, az a bűncselekmény határát súroló húzás, ami ennek a történetnek a fővonalát adja, napjainkban már nem nagyon fordulhatna elő.”

De a többiek játékára és munkájára sem lehet komoly panasz, a film minden ízében profi, a stáb érett alkotást tett le az asztalra. Sokat mégse várjunk tőle: egy esős vasárnap délutánra jó lesz, kicsit elbódít, kicsit megmosolyogtat, kicsit kikapcsol.

A film vélhetően csak szeptembertől adják a mozik és nem fog átütő sikert aratni sem a pénztáraknál, sem a kritikusok körében, ám nem is fog látványos csalódást generálni. De Török Ferenc nem is spekulatív pozíciót nyitott, hogy nagyot kaszáljon...hanem lefedezte magát, ráadásul eredeti módon tette ezt (mondjuk egy egzotikus opcióval), ezért a legjobb filmje marad a Moszkva Tér, de az Overnight-tal sem fog veszíteni, mert kellemes, nézhető, profi munka, ugyanakkor nem is fog maradandó nyomot hagyni a lelkünkben.

Tőzsdéről készült filmekben pedig marad a Wall Street mint minden idők legjobbja, idestova már 20 éve. Senki meg sem közelítheti.

Tőzsdeguruk tündöklése és bukása – Könyvkritika (## *)

Bár a hosszú hétvége nagyrészt munkával töltöttem, minden nap tudtam 2-3 órányi időt szakítani olvasásra, aminek során a Tőzsdeguruk tündöklése és bukása c., itthon nemrég megjelent könyvet fejeztem be.

A mű a Long Term Capital Management (LTCM) lassan egy évtizede bekövetkezett bukásáról szól, és bár a jelenséget még az Egyesült Államokban is kevesen ismerik, itthon mégis ez a második olyan könyv, ami kifejezetten a fenti cég felemelkedését és bukását írja le. Az LTCM története máig valamennyi befektetési zseni és hedge fund manager rémálmaiban kísért, és 8 éven keresztül a világ legnagyobb pénzügyi csődjeként volt ismert. A cég a Wall Street legismertebb koponyáit gyűjtötte össze, hogy ún. arbitrázs (vagy annak vélt) ügyletek által szédítően magas hozamokat célozzanak meg, kizárólag nagybefektetők pénzét kezelve. A vállalkozásban tulajdonos és stratégiai szinten döntéshozó volt két 1997-ben közgazdasági Nobel-díjat kapó tudós: Scholes és Merton is. A cég egy darabig valóban elképesztő hozamokat produkált és korának egyik legnagyobb ilyen tevékenységű alapjává nőtte ki magát. De a kezelt vagyonnal olyan mértékű tőkeáttételt ért el, ami nagyon kockázatosá tette az alapot. Ennek meg is lett az eredménye, az itthon orosz válságként emlékezetes, 1998 augusztus és szeptember hónapjaiban bekövetkezett események hatására a cég szinte a teljes tőkéjét elvesztette. A helyzet annyira súlyos volt, hogy a legmagasabb pénzügyi szinteken kellett egyeztetni az Egyesült Államokban, hogy a sok százmilliárd dolláros pozíciók ne taszítsák még nagyobb válságba a piacokat.

Az első könyv, Talált Pénz címmel jelent meg jó pár éve a hazai piacon, és nekem nagyon tetszett. Az egyetlen hibája talán az volt, hogy csak egy nagyon szűk rétegnek szólt, a többieknek bizonyára száraz, szakmai zsargonokban fuldokló, nehéz mű benyomását keltette.

A Tőzsdeguruk tündöklése és bukása minden fronton igyekszik ezt elkerülni. A szerző nagy energiákat fordít arra, hogy izgalmassá, és egyben pergővé tegye a történetet. Gyors, vibráló események zajlanak a szemünk előtt, ahol filmeket meghazudtoló módon bukkannak fel a balsors előjelei, és az érzelmek gyakran túlcsozorognak a szakmai részek magyarázata felett.

A magyar kiadás lektora pedig egy pillanatra sem engedi el a kezünket, és rendszeresen megállítja a mesélőt, hogy a fontosabb részeket elmagyarázza nekünk. Elsőre azt hihetnénk, hogy ez idegesítő, de meglepő módon ennek éppen az ellenkezője igaz, mindjárt kiderül miért is. A szerző ugyanis látványosan átesik a ló másik oldalára, és hatalmasat puffan, de mint egy részegnek a berúgás estéjén, senki sem mondja meg neki: "Öreg, tápáskodj fel a földről, most már nagyon ciki, amit művelsz". Az érzelmi hullámok, a karakterábrázolás színpadias megjelenítése és a drámai fordulatok között elveszik a történet lényege, és a tárgyilagosság. Lowenstein, az író mindenképpen nagyot akar mondani, ezért a könyv második felében, egy idősebb tanár szájába rágós módjában próbálja nevelni az olvasót: "Kisfiam, látod hogy más megütötte a bokáját, ezért ilyet nem szabad csinálni!". Fontos részletek felett elsiklik, és az LTCM vezetőit féke vesztett örülteknek, kapzsiságukban elvakult habzó szájú szerencsétlennékként tünteti fel. A sorok között mindvégig megbújik a pénzügyi világ iránt érzett undor. Az elfogultság, és a drámai hatásra való kompromisszumok nélküli törekedés fátyla végül sok részletet elfed. Ez olyannyira látványos, hogy a hazai kiadás lektora szinte példa nélkül álló módon egy bizonyos pontok kénytelen beleszólni a történetmesélés amúgy gördülékeny menetébe, jelezve hogy a szerző bizony csúsztat. Nem kicsit. Nagyon.

Kár ezért, mert máskülönben a Tőzsdeguruk tündöklése és bukása egy kifejezetten szórakoztató könyv, még a hibáival együtt is. Azon kevesek, akik pontosan értik miről van szó, némi morgás közepette túlléphetnek ezen, és egész jól szórakozhatnak. A nagy többség, akiknek tartogat

újdonságot a mű, viszont köszönetet mondhat a magyar fordítás elsőre túlbuzgónak tűnő lektorának. De még az ő szokásosnak nem nevezhető megjegyzései ellenére is csak azoknak ajánlom a könyvet, akik mindig kritikusan néznek a dolgokra és nem fogadják el készpénznek, amit eléjük tesznek. Lowenstein könyve ugyanis nem objektív történetmesélés, hanem egy szórakoztatóan tált vélemény, semmi több.

Pring Technikai Elemzés Szakkönyvei - Technical Analysis Explained (### **) ; Investment Psychology Explained (### *) - Kritika

Tőzsdei fórumokon, találkozókön, ügyfelekkel való tárgyalásokon, konferenciákon rendszeresen felmerülő kérdés: Hol szerezhető elméleti anyag a technikai elemzésről? Jó, hogy egyre többen belátják: szükség van rá. Jó az is, hogy belátják: a gyakorlati tapasztalat valóban csak az igazi kereskedés során szerezhető meg. A hazai szakirodalom mind máig adós egy igazán jó könyvvel, így elsősorban az angolszász irodalomban kell kutatnunk ha jó könyvet keresünk. Itt viszont nagyon széles a választék, paradox módon éppen ez teszi nehezzé a valóban magas színvonalú mű megtalálását. Olyan szerzőt érdemes keresni, aki nagy szakmai múlttal rendelkezik.

Martin J. Pring az egyik legismertebb szakkönyvíró a technikai elemzés területén. Nemcsak befektetők százezrei tartják könyveit irodájuk polcain (sokszor szó szerint kéznyújtásnyira lévő távolságban), hanem a legfontosabb szakmai szervezetek is kötelező olvasmányként tüntetik fel műveit. Ezzel persze aláássák, hogy valaha is legenda legyen belőle. Ha mégis lenne rá esély, akkor majd maga Pring gondoskodik arról, hogy ne így legyen. Így soha nem fognak idézgetni belőle, mint Buffett-től, vagy Livermore-től (illetve Lefavre-től), de talán nem is ez a cél.

Pring legismertebb könyve a Technical Analysis Explained. Ebben a kályhától indulva, szépen és logikusan felépített gondolatmenetben ismerteti a technikai elemzés főbb pontjait. A könyv kellően száraz ahhoz, hogy tankönyv legyen belőle, de felfedezhető benne némi kalandvágy, így nem biztos, hogy elalszunk rajta. Összességében jól felépített, logikus, szinte teljesen objektív mű, amely azért nem nélkülözi a szerző saját véleményét, tapasztalatait sem. Ezek pedig valóban értékesek: a Fibonacci és az Elliot komoly kritika alá esik és csak az illem kedvéért van megemlítve. Kissé zavaró ugyanakkor, hogy nem kellően kiterjedt az indikátorokkal kapcsolatos rész. A Technical Analysis Explained a célnak teljesen megfelel: bevezet a technikai elemzésbe, gondosan megindokol mindent, és használhatóvá is rendezi a tudást. Cserébe egy kissé unalmas, és talán túlságosan szakmai. Így az átlag befektetőnek, spekulánsnak kicsit sok, az elemzőnek alapozáshoz, de folyamatos használathoz is jó.

Sokkal kevésbé nevezhető a technikai elemzéssel foglalkozó könyvek sorába illeszkedő hagyományos alkotásnak az Investment Psychology Explained. Bár nem egy befektetési pszichológiával foglalkozó könyv van, talán ez az amelyik megtalálta az ideális pontot a használhatóság, és az élvezhetőség között. Így nagy tudományos eszme-futtatásokra, mérési skálákra, befektetői típusokra, jobb és bal agyféltekék részletes elemzésére ne számítsunk. Pring tapasztalatból beszél, és jól is teszi ezt. Emellett csak úgy mint a fenti könyv, ez is a korrekt iparos munka kategóriába tartozik. Minden benne van, amire szükségünk van, de ne várjunk tőle megváltást. Ha az olvasó jót akar magának nem cinizmussal, hanem brutális önkritikával olvassa a sorokat, és háromszor is aláhúzza a saját hibáit. Ezzel tesz a legtöbbet a saját befektetői „karrierje” érdekében. Ez a játék ugyanis legalább 80%-ban pszichológiai eredetű.

The Complete Turtle Trader (Michael Covel) (### **)

Az 1980-as évek közepe a spekulánsok történetének vélhetően legizgalmasabb kísérletét hozta magával. Ennek nemcsak témaköre volt kiemelkedően érdekes, hanem az eredmények, és a kísérlet folyamatát körülövező legendák miatt kultikus jelentősége van számos részvény és határidős piacon tevékenykedő ember számára, mind a mai napig.

A kísérlet atyja, Richard J. Dennis az egyik legnagyobb legenda az áruipiaci spekulánsok között. Trendkövető technikája révén a hetvenes évek elejétől 10 év alatt bizonyítottan mintegy 10 000 dollárból 200 millió dolláros vagyona tett szert. Az 1987 októberében történt események azonban váratlanul érték, és vagyonának egy részét hetek leforgása alatt elveszítette. Ezt követően egyre inkább az automatikus rendszerek felé fordult, de ott is átlátható, trendkövető mechanizmust alkalmazott, és ismét kiugróan jó hozamokat tudott elérni. A híres kísérlet lényege, amit barátjával, Bill Eckhart-tal való vitája ösztönzött, hogy vajon a sikeres spekulációs képesség tanítható-e. 1983-ban egy újsághirdetés alapján összegyűjtött néhány embert, akiket megpróbált megtanítani a sikeres tőzsdei kereskedés fortélyaira. A legtöbbjüknek szinte egyáltalán nem volt gyakorlata. Sokan közülük nem is voltak sikeresek, de néhányan olyan sok pénzt kerestek a rendelkezésükre bocsátott összeggel, hogy a kísérlet végül 100 millió dolláros összesített pozitív egyenleggel zárult, mindössze 4 év alatt, pedig egyikük sem kapott 1 millió dollárnál nagyobb kezdőtőkét. A tanítványokat Turtles (Teknősök) gyűjtőnévvel illették, az elnevezés Dennis-től ered, aki éppen akkor tért vissza Ázsiából és ezt mondta: úgy fogunk spekulánsokat nevelni, ahogy Szingapúrban nevelik a teknősöket.

Michael Covel könyvében könnyed stílusban avatja be az olvasókat mind a kísérlet és utóéletének történéseibe, valamint tanácsokat is ad a Teknősökéhez hasonló stratégiák kialakítására. Mélyenszántó és részletes okfejtésre ne számítsunk, remek szórakozással egybekötött mérsékelt mennyiségű tanulásra annál inkább.

Trendfollowing (Michael Covel) (## ***)

Ha valaki követi az általam [olvasott és megosztott cikkeket](#), akkor tapasztalhatja, hogy Michael Covel blog-járól sokat idézek. Ő az az ember, aki a trendkövető spekulációs stratégia elsősorú profétájává nőtte ki magát az elmúlt években, főként masszív internetes jelenlétének köszönhetően. Részletesebb kritika nélkül a fő művét jelentő könyvet régebben is javasoltam, most a 2008-as eseményekkel kiegészített új kiadást olvastam el, amiben a nagy zuhanás tükrében is megvizsgálja a stratégia sikerességét.

A könyv egyetlen igazi hátránya, hogy szinte erőszakos terjesztése az igének. Nehezen érti meg az ember, hogy mi szüksége Covel-nek vitákba bonyolódni, és papírhalmokat előhúznia, hogy újra, meg újra érveljen a trendkövetés mellett. Ha működik, működik, örüljön neki, és éljen mint hal a vízben - mondhatnánk. Hogy miért teszi, azt csak ő tudja, viszont ha az olvasó szemszögéből nézzük, akkor az az igazán érdekes, hogy milyen jól mutatja be az adott szakterületet, illetve kellő motivációval szolgál-e. Szerintem a válasz mindkettőre egyértelmű igen, az alapoktól, okosan felépített érvrendszer mentén, adatokkal bőven alátámasztva mutatja be, és csinál kedvet a stratégia bővebb megismeréséhez. Azért csak ehhez, és nem feltétlenül az azonnali gyakorlati alkalmazáshoz mert ehhez kevés konkrétum szerepel benne, de nem is ez a célja a könyvnek, egyetlen könyvnek nem is lehet ez. Szemléletet tanulhatunk belőle, és talán ez a legfontosabb, és ezért lesz ez egy alapvetően jól sikerült összefoglaló, alap- és bevezető mű.

Way of the turtle (Curtis Faith) (## **)

Az egyik hazai alapkezelő-tanácsadó oldalát olvasva említette a könyvet, és akkor döbbsentem rá, hogy a fent hivatkozott Michael Covel által is emlegetett, és példaként a BWM cikkeiben is sokszor hivatkozott teknőcök egyik legfontosabb alakjának saját személyes tapasztalatairól szóló írását még nem olvastam. Curtis Faith sokak szerint (ebbe saját maga is beletartozik) a legsikeresebb tanítvány volt. Van, aki úgy gondolja, hogy a teknős kísérlet atyja, Richard Dennis eleve kivételezett vele, ezért nagyobb pozíciókat vállalhatott. Faith szerint viszont ide a saját teljesítménye juttatta, egyszerűen azzal, hogy fegyelmezetten tartotta magát Dennis előírásaihoz, és ezzel a legjobbként persze, hogy a mester a legnagyobb felelősséget ruházta rá.

A könyv nagyszerű fegyverténye a világos, sablonoktól mentes kijelentések őszinte felszínre hozatala. Néhány pontos a tipikus spekulációs, tesztelési, stb. hibákról kíméletlen őszinteséggel beszél, ha nem sétálunk bele ezekbe, már csak emiatt érdemes megvenni a könyvet. Ilyen például az, hogy Faith leszámol a "mindig tegyél stoppot" dogmával, ami nem mindig igaz. Az is nagyon jó, hogy részletesen beszél a rendszerépítés fő lépéseiről, anélkül, hogy elveszne a szakszargonban. Néhol kissé zavaró, hogy a személyes tapasztalataiba az olvasó számára nem igazán érdekes elemet saját magáról, ahol egyrészt saját ego-ját legyezgeti, másrészt enyhén kisstílusú mentegtőzik hibái miatt. Ez azonban csak egy kisebb szálka, lényegében egy jó rálátással és hozzáállással rendelkező, jónéhány remek ötletet tartalmazó, olvasmányos darab Faith írása.

Supercapitalism (Robert Reich) (# **)

A nagyszerű és mostanában divatos könyv arról szól, hogy a túlságosan kifejezett kapitalizmus (ami ténylegesen kapitalizmust, és nem az oligo és monopóliumok uralkodását jelenti), árt a demokrácia folyamatainak, és általában a demokráciába vetett hitnek. A szerző [Robert Reich](#), aki egy veterán Demokrata, volt munkaügyi miniszter Clinton első ciklusában, sőt a pletykák szerint Bill előtt még járt is Hillary-val az egyetemi évek alatt. A tavalyi előválasztási kampány során azonban keményen kritizálta Clinton-éket és Obama melletti voksolást javasolt. Politikai, gazdasági, társadalmi ügyekben továbbra is egyike a vezető véleményformálónak (és a [blog](#)-ját az amerikai politika iránt érdeklődőknek érdemes követni). Fontos kiemelni, hogy az általa túlburjánzottnak gondolt kapitalizmus kritikája még a válság előtt megszületett, hiszen a mű 2007 elején került kiadásra. Reich leírja, hogy a nyocvanas évekig egy szűkebb, több nagy szereplővel működő, megfelelő társadalmi egyeztetésen alapuló piacgazdaság működött az Egyesült Államokban. Azóta viszont a verseny felerősödött, ami az embereknek, mint fogyasztó (több jó és alacsony árú termék), és a tapasztalatok szerint mint befektető (nagyobb profit) is jó, de mint társadalmi szereplők, egyre kevésbé hallathatják a hangjukat, és a vállalatok egyre nagyobb beleszólást kapnak a törvényalkotásba, gyakran azt felelősségvállalásnak álcázva (nem kell aggódni, Reich szinte vég nélkül fogja sorolni a példákat).

Mi köze ennek a befektetési területhez? Reich azon megállapítása, amely nemcsak makro, hanem mikroszinten is megállja a helyét, miszerint egészen másként kell kezelni a vállalatokat, mint az embereket, a társadalmi szintű döntéshozatalnál. Ebben csak az állampolgároknak kellene részt venni, és a cégeknek nem szabadna még a látszatát sem engedni, hogy részt vegyenek benne lobbizzanak, mert az ő feladatuk az, hogy a befektetőik számára értéket teremtsenek, függetlenül annak szélesebb jelentőségű és hosszabb távú társadalmi, sőt: környezetvédelmi hatásaitól. Ezen oknál fogva egy sort kérdést a hagyományos (amerikai értelemben vett) baloldali gondolkodóktól eltérően kezel. Ilyen például a protekcionizmus elvetése, vagy az, hogy teljesen normálisnak tekinti a globalizációt, és azt, hogy az amerikai cégek gyakran nem az országhatárokon belül termelnek. Ez a szemlélet bennem is megváltoztatott valamit, a kettőt én magam is kevertem, és keverik nagyon sokan. A vállalkozások célja a profit termelése. Az állampolgároké a megfelelő társadalom kialakítása. Ez minden ember szintjén igaz. A befektetéseid alakítása során ne keresd a "társadalmi felelősségvállalást" és hasonló fogalmakat, törekedj a nyereségre, és annak növelésére. Nem azért nem ajánlott, mert nem helyes (az), hanem azért, mert az adott területen nem fog működni. A befektetések által is megteremtett lehetőségekkel élve, mint állampolgár viszont szinte kötelességed a megfelelő társadalmi keretek kialakításában közreműködni.

The (mis)Behavior of Markets (Benoit B. Mandelbrot és Richard L. Hudson) (## ***)

Nagyon magasan ez a legérdekesebb szakmai könyv, amit idén olvastam. [Mandelbrot](#)-ot vélhetően nem kell bemutatni, a huszadik század talán legnagyobb hatású matematikusáról van szó, aki felfedezte, vagy még inkább önálló altudományba szervezte a fraktálokat, az önmagához hasonló alakzatokat. A könyv elolvasása előtt már tudtam, hogy Mandelbrot szinte véletlenül, a gyapotárakra pillantva vette észre, hogy a fraktálok az árfolyamokban is ott rejtőznek. Azt viszont csak most tudtam meg, hogy évtizedeken át igen kiterjedt kutatásokat folytatott, számos kollégájával szövetségben, hogy a pénzügyi piacok furcsa természetét tanulmányozza.

Mondandójának lényege, hogy az árfolyamok nem a portfólióelméletben leírtaknak megfelelő, emberi racionalitást folyamatosan előfeltételező módon viselkednek. Az árfolyamváltozások nem folytonosak, és nem normális eloszlásba rendeződnek. Néha a változások gyorsak, váratlanok, és szokatlanul nagyok, ezt mostanában pláne nem kell magyarázni.

Néha az az érzésünk, hogy Mandelbrot nyitott kapukat döntöget, és a piacok változó természetén feleslegesen időzik el túl sokat, de tény, hogy a kapuk kinyitásában ő maga is alaposan részt vett. Sőt, nemcsak részt vett, hanem a mozgások összetevőinek megértésében is nagy szolgálatot tett. A könyv legizgalmasabb része az, ahol bemutatja, hogy a fraktálszerű mozgás jellemzőit segítségül hívva miként lehet rendszeresítetten felrajzolni, egy az igazihoz megszólalásig hasonló árfolyam grafikont. Ehhez kellett, hogy eszközt találjon és fejlesszen a szabálytalanhoz, amihez pedig az ön hasonlóságot, önismétlődést mutató fraktálok jelentették az alapot. A könyv ezáltal válik a pénzügyi piacokról szóló, mélyebb, elméleti jellegű könyvek új mérföldkövévé.

Broke – The New American Dream (Michael Covel) (## ***)

Film a Válságról...vagy valami másról?

Történt, hogy Michael Covel, akit több blog bejegyzésben és szakirodalom kritikában említettem, a Facebook ismerősei között meghirdetett egy lehetőséget. Aki az Amazon.com-on értékelést írt a Trendkövetésről szóló (lásd feljebb) könyvéről, annak is a legfrissebb verziójáról, megkapja a dokumentumfilmjét DVD-n. Mivel már amúgy is megírtam a kritikát a blog hazai olvasóinak, csak egy gyors fordítást kellett megcsinálnom, és bő egy hét múlva meg is kaptam a filmet, amit egyelőre nemhogy hazánkban, de Európa nagy részében sem mutattak be.

A dokumentumfilm címe Broke – The New American Dream, ami annyit tesz: Tönkremenve – Az Új Amerikai Álom. A DVD borítóján sokatmondóan egy birka látható, a háttérben több társával, amint legelésznek egy mezőn.

A film leírása, és az előzetes alapján arra gyanakodhatunk, hogy a 2008-s válság okait kutatja, akár egészen mély oknyomozó módon. Vajon tényleg ez a helyzet?

A film az első három percben egy kifejezetten idegesítő, teátrális jelenettel indul, ahol az alkotó - mesélő mély tekintetekkel, rövid, de jelentőségteljesnek szánt hallgatásokkal, és széles karmozdulatokkal indít terjengős merítésű filozofálgatásba a gazdasági helyzetről, benne rövid és helyenként ironikusnak gondolt vágásokkal. Megjeddünk, de aztán elkezdődik az igazi dokumentumfilm, és viszonylag gyorsan megnyugodhatunk.

A stílus minden ízében Michael Moore, olyan az egész, mintha a celluloidot az áruházban kapható Moore-szósszal szórták volna be, és sütőzacskóban aranybarnára sütöttek volna, minden más hozzáadása nélkül. Ez még akkor is így van, ha a konklúzió teljesen más, mint Moore filmjeiben. Ugyanazok a beállítások, hasonló jelent struktúra, érvelések, gúnyos jelenetek bizonytalankodó interjúalanyokkal, beszélgetést visszautasító szakmai hírességek kőkemény alázása, vágások, tempó, archív játékfilmek bejátszása. Nem is beszélve a hatásvadász elemekről, amiben Covel meglátogat egy birka farmot humorosan a mondanivalóra hajazva, aminek nagyjából annyi értelme van, mint amikor Moore ellátogatott Oregonba, hogy az ottani rendőrök terrorizmus elleni felkészültségének hiányáról regéljen. Covel-nek ez az első dokumentumfilmje, nem gyakorlott, így a stílust nemes egyszerűséggel kölcsönvette attól, aki a sajátjával képes a legnagyobb vihart kavarni.

Az alkotás első harmadában az ingatlanpiaci összeomlásról, annak okairól láthatunk összefoglalást. Semmi olyan nem hangzik el, amit ne tudhatnánk, de bárki számára érthető nyelven elmagyarázzák, hogy mi is történt, látványos képekkel, valós életből vett példákkal. Az azért különösen megrázó, ahogy Miami vonzaskörzetének egyik településén egy ingatlanügynökkel autóval körbejárják az utcákat, és kiderül: a házak jó része üresen áll. Majd fejbe vág minket az állítólagos statisztika, miszerint az Egyesült Államokban több mint 18 millió (!) üres ház van. Kérdés, miként készítik ezt a statisztikát, de ha fele ennyi, az akkor is megdöbbentően sok.

Az első igazán érdekes rész itt következik, ahol átlagemberek a nappalijukban, a kezükben a gyerekükkel a bedőlt házuk miatt sok mindenkit hibáztatnak, de magukat nem – ez egyiküktől szó szerint így elhangzik a filmben. Majd jön a kegyetlenül igaz ríposzt a szakértőktől: saját döntésük volt az ingatlanspekuláció, korábban kerestek rajta, most veszítettek, és gyakran nem volt meg a megfelelő háttérük, így a zuhanásnál megrendült anyagi helyzetük. Az ingatlanügynök ki is mondja: nem őket kell sajnálni, hanem mindenki mást, akinek adóforintjaiból kisegítik őket vagy a hiteleket biztosító bankokat. Az üzenet egyértelmű, de sokan ezen a ponton még nem értenék vele egyet.

Ekkor még következik egy kanyar a média hatásáról, és arról, hogy mennyi értelme van követni a nagy gazdasági híradók és műsorok tanácsait. Különösen nagy telitalálat, ahogy a médiában gyakran szereplő Barry Ritholtz nyíltan kimondja, hogy nem attól hívnak vissza interjúalanyokat rendszeresen, hogy jókat mondanak, mert ennek nincs igazi jelentősége.

Innen jön egy éles váltás, szinte másodpercre pontosan a film felénél, és Covel az emberek lottózási szokásairól kezd forgatni. Megtudhatjuk, hogy a világ összes lottóbevétele kb. 200 milliárd dollár (nagyjából a magyar GDP-nek megfelelő összeg). Látványosan kiderül, hogy az embereknek kevés fogalma van az esélyekről. Pókerjátékosok és gyakorlott tőzsdei spekulánsok szólalnak meg, és a valószínűségekről beszélnek. Ezen a ponton válik ez az egyik leghasznosabb dokumentumfilmmé, amit a nézők többsége életében látott. Hamar jön a párhuzam a póker és a tőzsde, azok pszichológiája, a valószínűségei és kockázatkezelése között. Jönnek az ismerős üzenetek a jóslgatás értelmetlenségéről, szabályrendszerekről, a „nem az a fontos, hogy igazam legyen”-ről, a hozzáállásról. Mégis, ez nem hat elcsépeltnek, mert megfelelő ütemben, adagokban és kellő eleganciával adagolják nekünk. A végén még következik egy visszacsatolás a válságra: mindig is lesznek, és nem lehet előre látni őket, és ne kövessük birkaként a tömeget. Az egyéni felelősség és a döntés szabadságának hangsúlyozása a végén a cím ellenére optimista felhanggal zárja a kis utazást.

Összességében a Broke hátrányai közé tartozik a néhol kissé hatásvadász elemek használata, az, hogy valamelyest rövid, Covel kék vagy fekete pólóban való flangálása, és az is, hogy elvéve érezni némi izzadságszagot az irányban, hogy ő legyen a liberteriánus Michel Moore.

A film megnézése után egyértelműen az az érzésem volt, hogy két dokumentumfilmet néztem meg. Az első a válságról, és a másodikat a csordaszellem elkerüléséről. Valószínűleg az történt, hogy Covel elkezdte forgatni az utóbbit, majd beütött a válság, és kibővítette meglovagolva az aktuális témát, amivel több ember figyelmét tudja felkelteni. Ezt a döntés meg lehet érteni, annak köszönhetően, hogy mindez nem ment a „második film” rovására, sőt jelentőségét képes volt aláhúzni.

Hatalmas előny továbbá, hogy amit a film mond az velejéig igaz, érthető struktúrában, általában szórakoztató módon kerül tálalásra, de leginkább mégis az, hogy a fontos mondanivalót igen komoly emberek, Nobel-díjas közgazdászok és legendás vagyongazdálkodók mondják ki, mint például Markowitz, Harding, Rogers, Vernon Smith, Hite, Abraham, Miller, Möbius

A filmről bővebben:

<http://brokemovie.com/film2.html>

Hogyan kerestett egy tancos mai értéken 15 millió dollárt a tőzsdén? – Könyvkritika (# **)

Az Alinea kiadó folytatja kissé reménytelennek tűnő, de mindenképpen tiszteletre méltó keresztes hadjáratát a nemzetközi szinten évek, sőt évtizedek óta megjelent, széles körben ismert szakmai jellegű könyvek magyar piacra dobásával.

Ezúttal egy régi klasszikus került terítékre, amely egy külföldre menekült hazánkfiát saját megpróbáltatásait és sikereit meséli el az amerikai tőzsdén az ötvenes években. [Nicholas Darvas](#) ugyan egy világhírű tancos volt, nagy ismertségre mégis a mai napig feltűnő című könyvével tett szert. A „Hogyan nyertem 2 millió dollárt a tőzsdén?” (ami ma közel 15 millió dollárt jelentene) minden szempontból találó cím. Egyszerű és lényegre törő, csak úgy mint a könyv az elejétől a végéig. Tényleg megválaszolja a kérdést, még hozzá szórakoztatónak is szánt műtől eddig általam nem látott szokatlan részletességgel. Ami pedig a legfontosabb: múlt időben fogalmaz, nem állítja, hogy tudja: általánosságban hogyan lehet ennyi pénzt keresni a tőzsdén. Ennek pedig később jelentősége lesz.

Az ötvenes évek nagyon régen voltak, Darvas is több mint 30 éve elhunyt, és gondoljunk csak bele: amikor Budapest utcáin gyilkoló szovjet tankok robogtak, a globalizáció és az

internet még álom sem volt, a szerző egy turné keretében végigutazta a világot, közben gyors ügyleteket csinált az amerikai részvénypiacokon. Mert, hogy erről van szó. Darvas a világ különböző városaiban, néha egészen eldugott helyeken, például Tibetből, táviratok és postán utána küldött újságok segítségével utasította brókerét. Ez egészen elképesztő nehézségeket okoz a mai internetes platformokhoz szokott embernek. Darvasnak időnként követségekre kellett bekönyörögnie magát hogy táviratozhasson, a táviratok rövidege érdekében brókerével saját kódrendszert kellett kidolgoznia, és az újságot néha több helyre kellett megrendelnie, mert nem tudhatta, hogy az egyes posta szolgálatok milyen gyorsan juttatják el az adott címekre a friss példányt. A szerző ezekből a táviratokból jó néhányat be is mutat a könyv végén. A másik, ami ma már jószerével elképzelhetetlen, az a bróker –ügyfél kapcsolat, amely kiterjedt olyan dolgokra is, mint az információk megszerzése, az ügyfél minduntalan figyelmeztetése esésnél és még sorolhatnánk. Persze ennek meg is kellett fizetni az árát, és mint Darvas idővel rámutat: nagyrészt értelmetlenül.

Másrésről viszont az elmúlt 50-60 évben a piacokon kevés dolog változott, és a könyv ennek látványos mementója. Darvas ha kissé felületesen is, de említi a fundamentális és technikai elemzést, majd a sikert fogalmazása szerint a „technofundamentalista” megközelítésben érte el. Az olvasás után világossá válik, hogy egy ma már klasszikus trendkövető módszerrel élt, kitörési taktikával és növekedési részvényekre fókuszálva. A könyv végén látható grafikonokról kiderül, hogy a trendek, korrekciók, alakzatok, és az őket kísérő forgalom nagyon hasonló a maiakhoz, talán csak a világ gyorsult fel, de a mögöttes piaci pszichológiai alapjai pontosan ugyanazok. A mellékelt magyarázatokból, de még inkább magából a történetekből pedig kiviláglik, hogy hasonló események haladtak a piaci eseményekkel együtt, legyen szó bennfentesek ténykedéséről, hatósági beavatkozásról, egy nagy megrendelésről.

Darvas könyve azért lehet érdekes egy teljesen kezdő tőzsdei befektetőnek, még inkább spekulánsnak, mert röviden, de mégis kimerítően ír azokról az érzésekről és ezekből fakadó

hibákról, ami szinte mindenkit érint, aki ezen a területen van. Az elején nagyon naiv, és a mű során kiderül az is, hogy nem tekinthető különleges képességgel, vagy intelligenciával megáldott spekulánsról van szó. Még csak nem is arról, hogy jól viselné a stresszt, vagy eleinte jól kezelné a kockázatot, hiszen szinte mindig mindenén éjjel-nappal aggódik, még azon is, ha éppen nagyon sokat nyert, és megesett, hogy ingatlanra felvett kölcsönrel tőzsdézett. Ami megkülönbözteti a tömegetől az az állhatatosság és az, hogy minden ügyletét alapos módon vezette, könyvelte és utólag ki is elemezte. Könyvében ezenkívül írja még azt is, hogy éppen a piactól való fizikai és információs távolsága volt az, ami lehetővé tette, hogy távol tartsa magát a stressztől és a lépéskényszer érzetétől, továbbá azt is, hogy tervezzen és meghatározott stratégia alapján járjon el. Mindezt úgy írta le, hogy érthető legyen mindenki számára és ehhez hozzájárul az is, hogy a világos szövegeket és a szakmailag így is abszolút jól sikerült nyelvezetet ismét megköszönhetjük a fordítónak.

Ne várjuk azonban azt, hogy megtudjuk, miképpen lehet 2 millió dollárt keresni a tőzsdén, vagy akár egy centet is. Azzal, hogy Darvas viszonylag jól körülírt módszerét élesben is alkalmazzuk, több gyakorlati probléma is van. Először is nem mindegy, hogy mekkora összegből kereste meg ezt a pénzt, a valós teljesítmény kimutatáshoz és hozamszámításhoz ez alapfeltétel. Számomra ez nem derült ki egyértelműen, mert már a kezdőtőke is egy fizetség helyében kapott részvénycsomagból állt, ami később úgy ugrott meg, hogy Darvas nem is tudott róla. Később többször kiegészítette a tőkét, egyszer a már említett jelzáloghitel segítségével, és volt egy pont, ahol komoly tőkét is kivont. Szintén problémás a kockázat megállapítása, amely néhol elképesztően magas, rendszeres a margin számla határáig történő elmenetel, a kölcsönből tőzsdézés, és nem kerül kiszámításra a nyitott pozíciók átmeneti értékvesztése miatti drawdown sem. Szintén súlyos gond a nagyon alacsony elemszám, ami kevésbé megbízható adatokat nyújt a rendszer általános használhatóságáról, hiszen Darvas a nagy nyereségeit csupán néhány koncentrált pozíció által szerezte, különösen szembevetve a 125. oldalon lévő táblázat, amikor nyereségei éppen 319 ezer dollár alatt álltak, és ebből több mint 295 ezret egyetlen cég papírjának köszönhetette. Az sem mellékes, hogy a kezdeti nehezebb időszakban a piac oldalazott, míg a nagy sikert jelentő másfél év éppen az amerikai történelem egyik legnagyobb fellendülésének korszaka volt. Sok kritikusa is volt Darvasnak, akik nem egyszer megvádolták azzal, hogy eredményeit eltúlozza, történeteit kiszínezi. Bár ez nem zárható ki, ennek nincs igazán jelentősége. A tőkéletes, vagy ahhoz közeli részletességig kidolgozott, nem diszkrecionális modellek ha nyilvánosságra kerülnek, azonnal halálra is vannak ítélve. Sokan kezdik el használni, és ezzel a keselyűk a piacon egymás elől marják el a húscsapatokat, míg végül a tömeg minden zsákmányt eltüntet. Darvas pontos módszere valószínűleg évtizedek óta nem működik már önmagában. Hasznos lehet viszont a lényegi építőkövek használata, úgy mint növekedési papírok, all-time-high, trendkövetés ehhez kapcsolt kockázatkezeléssel, stb. Emellett a mentális felkészültség megértése a könyvből mindenki hasznára válhat, nem is beszélve arról, hogy megnyugtató látni, hogy még a nagy sikert elérő emberek is milyen kezdeti ballépéseket és lelki megrázkódtatásokat szenvednek el újtjuk során.

Nem mondanám azt, hogy a „Hogyan nyertem...” egy kifejezetten jó könyv, azt pedig pláne nem, hogy nélkülözhetetlen. Nem mondanám azt sem, hogy hasznos, és hogy aki ma olvassa az sok újdonságot kaphat tőle. A nem éppen bonyolult és hosszú könyv mégis bizonyított. Elsősorban időtállóságával. Lehet, hogy Magyarország le van maradva, de nem 50 évvel, ezért a könyv tartalmát dicséri, hogy itthon is piacra dobták. Sőt, az Amazon.com-on [megtalálható](#) a 2009-es angol nyelvű újra kiadás és nem kevesebb, mint 150 részletes kritika, amelynek túlnyomó többsége pozitív. Amikor Darvast megkérdezte a vele első interjút készítő újságíró, hogy miért beszél nyíltan a tőzsdei ügyleteiről azt válaszolta, hogy azért, mert büszke rá. A könyvet elolvasva mi is azt gondolhatjuk, hogy teljes joggal.

Az 5 legjobb és az 5 legrosszabb "tőzsdés" film

Ha már több alkalommal, többek között két hónapja is írtam a tőzsdével kapcsolatos játékfilmekről (1, 2) és dokumentumfilmekről (1, 2), illetve egy alkalommal még egy érdekes [újságcikkben](#) is [megírták](#) a véleményemet, már jó ideje terveztem, hogy írok egy bejegyzést a legjobb alkotásokról. Azonban ahogy több filmet is megnéztem, rá kellett döbennem, hogy rengeteg pocsék, alaptalan, élvezhetetlen darab is a vászonra került a tőzsdéről, és ez majdnem annyira zavar, mint amennyire a jobbakat élvezni tudtam. A pénzügyi piacok szinte a világ minden táján egy alig ismert, már-már misztikus kategóriát képeznek, amelyről könnyű úgy filmet forgatni, hogy a nézőknek fogalma sincs arról, hogy mennyire megtévesztő, amit látnak. Sokan nem is tudtak ellenállni a kísértésnek, és szándékosan vagy egyszerű lustaságból egy mélyen elferdített, vagy teljes mértékben alaptalan valóság tükörképe köszön vissza munkájukról. Világos, hogy a mozinak nem feladata a precíz történet- és részlet hűség, és a szórakoztatás érdekében a dramatizálás elfogadott módszer, csak úgy, mint az ironia, vagy az unalmas részletek megkerülése. Mégis, ezek figyelembevételével is vannak elfogadhatatlan, gyenge darabok, amelyekről kilométerekről látszik, hogy a készítői nem tisztelettel közelítettek a témakörökhöz, és ha még végeztek is háttér tanulmányokat is, az előítéleteiket egy pillanatra sem jutott eszükbe félretenni. Nem véletlen az sem, hogy legtöbbször éppen ezekből lesznek a történetvezetés, színészi, rendezői munka szempontjából pocsék filmek. Gyenge alapzatra nem lehet erős házat építeni. Ahol viszont pozitív érzelmekkel, és gyakran ennek köszönhetően alapos előkészületekkel jött létre az alkotás, ott kiváló, akár meghatározó filmélményben lehet részünk.

Mit jelent az, hogy "tőzsdés film" itt? Hosszas gondolkozás után úgy döntöttem, hogy az tartozik ide, amit a széles nagyközönség tekint annak. Ugyanis a magam szerény eszközeivel egy morzsányi igazságot szeretnék szolgáltatni a valódi művészeknek és a felületes szenzációhajhászoknak pedig fűgét mutatni. Rá szeretnék világítani, hogy akár szakmai, akár művészi szempontból melyik alkotáson érződik a valós munka, és melyiken nem. Ehhez az összes szeléskörben vett filmet vizsgálni kell, hiszen sok olyan van, amiről rengetegen azt hiszik, hogy a tőzsdéről szól, vagy azt jól mutatja be, de tévednek, a cirkuszi bohócok gúnyt űznek belőlük.

Nyilván még az olyan fanatikus, mint jómagam, sem látott minden, a témakörrel szorosan, pláne lazábban összefüggésben lévő tematikájú filmet. Ezért a lista szükségszerűen nem lehet teljes, lehetnek az ismeretlenség homályába vesztett filmek, vagy olyanok, amelyek még meg sem születtek.

A lista összeállításánál nem az a lényeg, hogy mennyit tanulunk az adott alkotásokból! Nem fogunk. Helyette élvezzük ezeket, próbáljuk áterezni a hangulatukat. A filmek célja a szórakoztatás vagy az, hogy elgondolkoztasson. Hogy utána mit teszel, az a te dolgod, de új tudás beszerzéséhez könyveket és a gyakorlatot használd.

Mielőtt tovább olvasol még egy intelem: SPOILER ALERT - azaz a lista ismertetése során lehetnek olyan elemek, amelyek a filmből idéznek, azok cselekményére utalnak, akár "lelövik a poént".

Az 5 legrosszabb "tőzsdés" film

5. Pursuit of Happyness ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Erről a filmről, már [írtam](#) korábban. Valós történet alapján készült, az emberi tenni akarást, és az apa-fiú kapcsolatot a középpontba állító igazi feel-good movie, szükségszerű botladozásokkal az elején, majd boldog végkifejlettel a végén. A főhős csontig legatyásodva, az óvodás korú fiával

szó szerint csövezni kényszerül, miközben egy menő brókercégnél tölti gyakornoki időszakát, remélve az állandó szerződést. A történet bárgyúsága és cukormáza talán még megbocsátható lenne, de a naivítás a szakmai részeken hatványozottan csapódik le, és ez az érzékenyebb műértők gyomrában fizikai fájdalmak formájában manifesztálódik. Nem tudjuk hogyan lett a valóságból az a végtelen marhaság sorozat, ami a filmben látható, de úgy látszik, mintha egy tőzsdét és brókercégeket sosem látott tinilányt írta volna a forgatókönyvet.

4. Pí ([IMDB](#), [Port.hu](#))

A Pí sok ember számára egy kultikussá vált alkotás. Számomra egy kifejezetten idegesítő, eredeti témaköréről bosszantóan semmitmondó kezdeményezés.

Egy zseniális vagy magát annak képzelő matematikus megbomlott elméjébe tekinthetünk bele. Ő úgy tekint a világra, hogy mindenhol formációkat vesz észre, és meggyőződése, hogy minden leírható ezek segítségével. A tőzsde néhány apróságban jelenik meg a film során: a főszereplő újságjában az árfolyamok táblázatában, Fibonacci-ról beugró arany metszésben, és a saját szobájában (!) elhelyezett 'simulated ticker display', ami akkora randa közhely, mint egy pályaudvar. Aki egy kicsit is odafigyel arra, hogy miről forgatna filmet, az ilyen nem tesz (igen, a Wall Street-ben is van csak ott jókor és jó helyen). Ennyi. Minden más egy őrült kávédaráló, izgalmas alapanyaggal, de emészthetetlen végeredménnyel, jelen bejegyzés szempontjából irreleváns tartalom nélkül.

Ami miatt az igazi ínycseknek mégis érdekes lehet a Pí: Ez [Darren Aronofsky](#) első játékfilmje, ha úgy tetszik szárnypróbálgatása. Hogy ő kicsoda? Későbbi elképesztően nagy mozik rendezője. Az egyikre talán többen emlékeznek: a Pankrátör című film, amelyben Mickey Rourke egy lecsúszott, kiöregedett (meglepetés!) pankrátort alakít, szívszorító módon. A másik, talán minden idők legsokkolóbb filmje, a Rekviem Egy Álomért, amely drogfüggők egyre borzalmasabb mindennapjait mutatja be kíméletlen jelenetekkel, és a végén zsigerekig ható klippszerű képsorral az arcunkba lökve brutális tönkremenetelüket. Ha először ezt a filmet nézed meg, akkor később a Pí jelenteiben számos későbbi, nyers tökéletlenségből, érett és összeillő vágásra, beállításra, képre fogsz ráismerni. Az összehasonlítás során érződik, hogy mennyire sok múlik a művész tapasztaltságán, a türelmén, és természetesen a költségvetésen is. Egy ujjgyakorlat, amiből később teljes és ledöböntő alkotás állt össze. A Pí idején ez még nem volt meg, de a jelek látszódtak. Ezt a filmet még az sem menti meg, hogy a zene egész jól eltalálja a hangulatot.

De akkor is: ennek a tőzsdéhez semmi köze.

3. Other People's Money ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Emlékeztek még arra a korszakra, amikor a nagy költségvetésű hollywood-i vígjátékok kötelező eleme volt Danny DeVito? (csak úgy mint az Amerikai Pités Srác elmaradhatatlan kelléke volt a tinivígjátékoknak az elmúlt 10 évben, ha kellett egy ügyefogyott arc). Biztosan mert olyan jópofa, mert alacsony mint egy gyerek, mert kacagtatónak vélt ábrázatokat tud vágni, gondolták a producerek és valószínűleg DeVito saját magáról. Nem ismerek olyan embert, aki - ha eleinte még szórakoztatónak találta is volna ezeket a karaktereket - 3-4 alkalom után ne találta volna őket idegesítőnek.

1991-ben járunk. A Wall Street olyan mély benyomást tett a forgatókönyvírókra, hogy sokan vettek át elemeket belőle. DeVito egy pénzéhes spekuláns, aki cégek tőzsdéi felvásárlásával, majd szétdarabolásukkal és eladásukkal tesz szert haszonra. Milyen eredeti ötlet... A gyenge kezdés után erős visszaesés zajlik a cselekményszálban, ami természetesen banális happy end-el végződik,

és még egy szerelmi szál is gazdagítja a kínos jelenetek sorát. Ezzel a megpróbáltatásoknak nincs vége. Az alkotók feltették az i-re a pontot azzal, hogy a gonosz spekuláns ellenpontjának az igencsak idős és szebb napokat is megélt Gregory Peck-et tették meg. Ha már forgatnak egy gyenge filmet, miért is ne aláznának meg egy színész legendát egy füst alatt. Külön humoros, hogy a hazai forgalmazó úgy gondolta, hogy a magyar címnek a [Furfangos Részvényt](#), illetve korábban a Nagy Likvidátor címet adja. Gratulálunk ez úton is, majdnem sikerült elérni az In Bruges - Erőszakik szintet.

A film nem lett más, mint egy szakmailag vállalhatatlan, vígjáték és romantikus film között hamar eltévedt, kifejezetten gyenge Wall Street másolás, amelyben a forgatókönyvírónak még ahhoz sem volt elég esze, hogy a híres Gordon Gekko-féle "Greed is Good" beszédet legalább egy bitnyi plusz töltet hozzáadása mellett koppintsa le.

2. American Psycho ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Ez a film az újságcikkben is szerepelt, és a többi megkérdezett hosszan elemezte. Számomra rejtély miért. A film egy befektetési bankárról szól, ez már önmagában is eltávolítja a bejegyzés témakörétől magát. Azonban nem a munkájáról, hanem elborult elméjéről szól, és el kell ismerni: a feltörekvő Christian Bale remek alakítást nyújt. Az igazi mondanivaló azonban, egy fájdalmasan elidegenedett, kőkemény materialista, képmutató társadalomról szól. A csúcsa ennek érzékeltetésére, amikor a főszereplő feltárcsáz egy elegáns éttermet, ahová hetekkel előbb asztalt kell foglalni, és megkérdezi, hogy aznap estére van-e esetleg szabad hely. A vonal másik végén csak egy gúnyos, megalázó kacajt kap. Nem is bírja sokáig a megpróbáltatásokat és kegyetlen gyilkolászásba kezd. Túl azon, hogy ez mennyire öncélú és egy kis adag felületes mondanivalón túl mennyire üres, a legfőbb bajom vele hasonló, mint a Pí esetén: alapvető megtévesztés, hogy ennek bármi köze lenne a pénzügyi piacokhoz.

1. Boiler Room ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Most is jól emlékszem, hogy miután megnéztem ezt a rettenetes gagyi filmet, egy napra rá egy régi évfolyamtársam hívott, aki sejtette, hogy engem témaköre miatt érdekelhetne a film. Áradozott róla, hogy mennyire nagyszerű, és milyen régóta nem látott ilyen jó mozit. Jó példa rá, hogyan darálja be a filmipar ezeket a szegény embereket. Jobb lesz, ha éttermekben óvatosan rendelnek, mert amit nem ismernek, azt könnyen megesszik, és elsőre talán még érdekesnek is találják, amíg ne jön el az emésztés ideje.

Számomra megdöbbenő, hogy a valóságtól ennyire elrugaskodott, alapvető logikai tévedésekkel teli, pocskék karakterábrázolású filmszerű masszát miért képes valaki jónak tartani. Akkor még szót sem ejtettem arról hogy szakmai oldalon mekkora kegyetlen ostobaságok vannak benne. A készítőik szemmel láthatóan a legapróbb erőfeszítést sem tették meg, hogy bármi alapot adjanak a történetnek. Őszintén hittek abban, hogy egy darab Ben Affleck monológ, és Vin Diesel szerű figurák ostoba és öntelt menetelése elviszik a hátán ezt a produkciót. Tényleg azt gondolták, hogy ez "cool". Talán még arról is álmodoztak, hogy a nézők majd jól együtt éreznek, Ribisi karakterével. Vajon ki tudna együtt érezni egy lusta egyetemistával, aki eleinte illegális kaszinó üzemeltetésből él, majd büszke arra, hogy ócska szövegekkel zaklat tisztességes embereket némi apróért, sokáig nem esik le neki, hogy mibe mászott, majd amikor végre tájékoztatja róla a saját apja, nemhogy ő van felháborodva, de egy kétéves gyerek mintájára szó szerint egy hisztit is megereszt.

Míndez nem is zavarna nagyon, bekerülhetne az "elfelejtett" címmel ellátott mappába. Sajnos azonban a címét szinte minden "tőzsdés" film listáján megtalálhatjuk (a hazai forgalmazó úgy

vélte, hogy a "Brókerarcok" lesz a legjobb fordítás...), és ha ez még nem lenne elég, a készítők betettek egy jelenetet, ami kétségbeesett kísérlet arra, hogy egy korábbi nagy előd dicsfényéből próbáljon meg sütkérezni ez a C-kategóriás darab. A film ugyanis ott önti magát nyakon forró ólommal a leginkább, amikor a fiatal mű-yuppie-k a Wall Street-et nézik, és egyikük utánozza Gekko szövegét és mozdulatait. Vannak filmek, amelyek még arra sem képesek, hogy elegánsan tisztelgjenek a nagy elődöknek.

5 legjobb (valóban) tőzsdés film

5. Overnight ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Amikor először hallottam róla, nagyon vártam, fél évvel a hivatalos bemutató előtt láttam az Urániában. Gondolataimat akkor is a blog-ban [erőltettem](#) a kitartó olvasókra. Török Ferenc, a remek hangulat film rendező most is ügyesen lépett. A történet ugyanis egy-két kötelező körtől eltekintve durván szakít a sztereotípiákkal, és az addig tőzsdés filmekben kötelezőnek hitt technikai elemekkel. A film cselekményvezetése nem gyors és pattogós, hanem hideg és nyugodt. Mindezt kiváló operatőri munkával, odaillő zenével, remek színészi játékkal, kisebb gegekkel tette összeért darabbá a kreatív rendezés. A főhős élete legnehezebb másfél napját éli meg, sürgősen keresnie kellene ügyfelének egy nagyobb összeget, magánélete romokban, és egy korábbi futó kapcsolatából a lány tudomására hozza, hogy terhes. Bár a szakmai részek között, amik nincsenek túlerőltetve, vannak olyan pontok, ahol fognánk a fejünket, de az egész nem is olyan érdekes, amikor a hangulatot sikerült ilyen eredeti módon eltalálni.

4. Rogue Trader ([IMDB](#), [Port.hu](#))

A legnagyobb japán index, a Nikkei 225 határidős kontraktusainak kereskedelme jelentős részben Szingapúrban zajlik. A világ már a kilencvenes években is régóta több fontos pénzügyi központra szakadt, amelyek egymásnak a stafétabotot átadva éjjel-nappal működnek. Ezzel csak egy baj van: van, amit csak személyesen lehet ellenőrizni egy-egy nagy cégnél. A kontroll hiányát kihasználva Nick Leeson, a Barings Bank helyi kereskedője olyan iszonyatos kontraktus mennyiséget hoz össze munkaadójának, amely alatt egy nagy zuhanás után a teljes bank összeomlik. Mindez egy igaz történet, amely Ewan McGregor elfogadhatóan fiatalos alakításában film formájában is napvilágot látott (hazai forgalmazó meglátása szerint a hozzá illő magyar cím a Csódtömeg...). A történetvezetés egyszerű, lineáris. Nincsenek bonyolult karakterek, Neeson óvatlanságának a kibontakozását végigkövethetjük ugyan, aggódása remekül visszaköszön, de nem kell moralizálnunk felette. Nyugodtan, hátradőlve nézhetjük végig a könnyed mozit. Kisebb varázslat, hogy egy ilyen nehéz témánál ezt sikerült elérni az alkotóknak. Szakmai oldalról persze vannak benne hülyeségek, különösen az, hogy a friss határidős üzletkötőknek a reggeli kávé mellett magyarázza el a határidős ügylet abszolút alapjait, de ezt elnézhetjük, nyilván kifelé szól. A parkett hangulatát remekül sikerült eltalálni, és a felpörgő részek ellenére, az egész filmet nyugodtan, könnyed mosollyal tudjuk végignézni.

3. Barbarians at the Gate ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Csak egy TV film, cellulózt sosem látott, és mégis ott van a dobogón. A teljes hosszúságú film arról a néhány hétről szól, amikor az ún. LBO-k (tőkeáttételes, menedzsment általi kivásárlások) nagy időszakában az egyik legnagyobb dohány és élelmiszeripari vállalatbirodalmat annak menedzsmentje próbál felvásárolni. Ez a vállalat az RJR Nabisco, és a nyolcvanas években ez volt minden idők legnagyobb tranzakciója, így a film valós történeteken alapul. Sőt, nemhogy ezen alapul, de a valóságosság néhol egészen elképesztő részletekben is megjelenik. Például abban,

ahogy a felvásárlás során a vevők egymásra ígértek, a pontos árfolyam, egy az egyben megegyezik azzal, amely szintek a "licit" során ténylegesen megjelentek. Ráadásul a pontos valóságkövetés bámulatos módon nem megy a szórakoztatás rovására. Az ügyesen adagolt történet mellett ebben két remekül kitalált karakter és a hozzájuk kapcsolódó egészen kiváló színészi alakítások adják a lényegét. A főszereplő James Garner, aki a vállalat kivásárlását tervezgető F. Ross Johnson-t alakítja. Remekül alakítja az idősödő, de mégis pénzéhes, lelkében máig vagány fiatal srácot. Aki azonban még nála is lenyűgözőbb színészi erőt mutat be: Jonathan Pryce, a felvásárlást a saját konzorciuma révén felüllicitáló Henry Kravis (aki a mai napig a leggazdagabb amerikaiak között [van](#)) befektetési bank tulajdonost ábrázolja. Kettőjük csatájában nagyszerű ellentét Garner idegeskedése és poénos beszólásai, szemben Pryce ijesztő hidegvérűségével és gonosz nézésével. Van egy jelenet, amiben az éjszakába nyúló tárgyalások során Pryce, azaz Kravis egy mellékteremben kártyázva várja az eredményt. Belépnek a szobába, és megkérdezik tőle többször, hogy tényleg ez-e az utolsó ajánlata. Ő anélkül, hogy felnézne az ördög bibliájából szenvtelenül igen-t mond. És nyer.

Külön érdekessége a filmnek, hogy az egyik fontos mellékszerepet Fred Thompson kapta, ő látható a bemutató 23.-ik másodpercénél Superman jelmezben. Azóta több TV sorozatban is szerepelt, majd szenátor lett belőle, és 2008-ban megmérgette magát a republikánus előválasztásokon, ahol végül John McCain nyert nagy fölényrel (majd veszett Obama-val szemben jó fél évvel később). A film ugyanis nem titkolja baloldali irányultságát, és több alkalommal is nagyot rúg a Republikánus pártba, többek között egy igen viccesre sikeredett báli jelenetben, ahol a 25 milliárdos ügylet résztvevői tánc közben beszélnek meg a részleteket, country zenei aláfestéssel. A történet során a háttérben a Bush-Dukakis elnökválasztási párharc is több alkalommal felbukkan.

A film egyébként a történet hűség és a pörgősség mellett tele van gúnyos odaszúrásokkal és vicces klisékkel. Ám ezeket egy pillanatig sem szabad komolyan venni: irónia ez, abból is a tényleg szórakoztató fajtából. A pálmát az a jelenet viszi el, amelyben az RJR Nabisco két fejeze két külön magángépen repül, közben telefonon értekeznek, és az egyikük szobabiciklin tartja karban állóképességét.

2. Trading Places ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Ez a film elsősre egy egészen bárgyú, közepes komédiának tűnik, és a felületes szemlélő sokáig, vagy akár a film egésze alatt ebben a hitben ringathatja el magát. Eddie Murphy és Dan Aykroyd - a két név bármelyike egyedül is garancia a nyolcvanas évek langyos és erőltetett humorú vígjátékaira, ami az égvilágon semmi, de semmi emlékezeteset nem ad a nézőnek - márpedig ebben a filmben ketten egyszerre szerepelnek. Ráadásul ebben a moziban sem hazudtolják meg önmagukat, ócska grimaszok, szánalmas káromkodások, egyszerű és olcsó gag elemek bőven megtalálhatóak benne. Az igazi műértő azonban az első fordulópont előtt ráébred a lényegre, és onnantól ez a mozi nem engedi el az utolsó másodpercig. Zárójelben jegyzem meg, hogy azért sem egy átlagos vígjátékról van szó, mert a magas kritikai fogadtatás és az elismerések, például Denhol Elliott és Jamie Lee Curtis BAFTA díja is jelenthet valamit.

A történet tulajdonképpen egy kísérletet mutat be. Egy árutőzsdei brókercég két tulajdonosa fogad egymással, hogy sikeres üzletkötőjük helyett ugyanabban a pozícióban pár hét után egy utcáról összeszedett, hajléktalan, kisstílusú bűnöző is megállná a helyét. Ha pedig a korábbi ástól elvesznek minden pozitív körülményt (állás, pénz, lakás, nő), akkor összeomlik, és oda jut, ahonnan az ágrólszakadt cserejátékos jött. Ez egy régi szociológiai szintű vita témáját boncolgatja. Vajon a társadalmi háttér határozza meg a sikert, vagy a kitartás és tehetség mindenképpen célhoz ér?

Ez a kérdés önmagában is érdekes, de nyilvánvaló, hogy a film egyszerű popcorn-vígjáték mivolta miatt kísérletet sem tehet a komoly válaszadásra. Azonban a filmet nézve, a két öreg fogadása kapcsán hamar az eszünkbe jut egy másik fogadás. A film megjelenésével majdnem egyidőben, két nagyon sikeres árupiaci spekuláns, tulajdonképpen a trendkövetők hőskorszakának két meghatározó alakja szeretne volna kideríteni, hogy a sikeres tőzsdei spekulánsi tudás és annak gyakorlata tanítható-e, vagy veleszületett képesség szükséges hozzá. A két öreg róka itt [Richard Dennis](#) és [William Eckhardt](#) volt, az előbbi képviselte a taníthatósági álláspontot. Összeszedett 23 embert, akit sikeres trader-ré akart nevelni, és bár nem mindenkinél ért el sikert, a kísérlet összességében hatalmas sikerrel zárult. A tanítványok voltak a "Teknősök", erről egyébként korábban már írtam [itt](#).

A két kísérlet közötti párhuzam önmagában is érdekessé teszi ezt a vígjátékot, de a forgatókönyvíróknak köszönhetően - a szükséges drámai túlzásokon túl - az árutőzsdékről, illetve azok működéséről is kapunk ízelítőt. Ebből - ahogy fent is jeleztem - tanulni nem lehet, de összekacsintóan szórakozni nagyon is. A történetben vannak szakmailag is érdekes manőverek, emészthető formában. Különösen az a rész sikerült izgalmasra, amikor a két kísérleti alany rájön, hogy játékszerekké váltak és összefogva elegáns bosszút állnak szó szerint az árutőzsde parkettjén a két öregre. Persze a valóságban ez azért ilyen drámaian nem folyhatna, de a lényegét így tudja látványosan kiemelni (az akcióról egyébként egy rövid összefoglaló [itt](#)). Ez a mozi azért egy kicsit társadalomkritika is egyben (a videóban is egyetemi oktatás egy részletét láthatjuk egy ponton), hangsúllyal az egyenlőtlenségeken és a rasszizmuson. Ám ez már csak egy bónusz a jól eltalált hangulat mellett.

1. Wall Street ([IMDB](#), [Port.hu](#))

Nyilvánvalóan nem okozok meglepetést azzal, hogy ezt a filmet tettem az első helyre. Toronymagasan a legjobb, és többet érdekel, mint egy rövid, pár mondatos bemutatást. Erről a filmről bővebben a következő oldalakon írok, már csak azért is mert az alkotás kapcsán egy érdekes fejlemény is közeleg.

Wall Street – a legjobb tőzsdés film (## ***)

A [filmről](#) már régóta akartam írni. Blog-ban korábban is számtalanszor említésre került. ([1](#), [2](#), [3](#), [4](#), [5](#), [6](#))

Szintén beszéltem már róla többek között a Magyar Televízióban és a 168 óra hasábjain is. Ideje volt, hogy itt is írjak róla. Mielőtt tovább olvasol, csak úgy, mint a múltkori [5 legjobb és 5 legrosszabb tőzsdés filmről](#) írt bejegyzés elején, itt is SPOILER WARNING, azaz ha még nem láttad a filmet és később szeretnéd megnézni, ennek elolvasása a későbbi befogadás élményét nagymértékben ronthatja, a végkifejletet tartalmazza.

A film magyar címe: [Tőzsdecápák](#). Érthető, hogy a hazai forgalmazó ezt a címet választotta, az angol cím itthon eladhatatlan lett volna, még akkor is, ha a Wall Street nem egy földrajzi hely, hanem egy sokkal szélesebb körű fogalom. Én mégis az eredeti címet fogom használni.

A Wall Street egy szimbólum. A pénzügyi, azon belül is a befektetési ágazat, jó néhány közepes és kevés nagy cégé, amely sok ezer ember munkahelyét jelenti. Még általánosabb, elvontabb értelemben azonban a kapzsiság, és a másokon átgázolva elért gazdagság jelképe. Felesleges lenne azon vitatkozni, hogy ez a vélekedés mennyire megalapozott, nyilvánvalóan van ilyen eset bőven. Azon sem érdemes elmoralizálni, hogy amit általában ezek a vállalatok tesznek hova, milyen értékrendbe illeszkednek bele. A helyszín, illetve az ágazat kiáltott azután, hogy pellengérré állítsák. Már a nyolcvanas években is időszerű volt, hogy egy hatalmas, epikus szintű, érzelmileg is erős filmet forgassanak róla. Itt lép be a szerencse a képbe. Egy olyan ember személyében, aki egyszerre lett híres társadalmi érzékenységéről és kiváló filmrendezői talentumáról. A sors azonban még ennél is nagyobb ajándékot adott. Lehetővé tette, hogy a művészi tudás találkozasson a való élet realitásainak tapasztalatával. Ráadásul a rendező éppen akkor járt kreativitásának csúcán a Platoon című, Vietnámi Háborút bemutató alkotásával, és ezért Oscar-t kapott.

[Oliver Stone](#)-ról jól tudjuk, hogy Amerika élő filmes lelkiismerete. Rendezőként rámutatott már a Vietnámban folytatott háború borzalmaira és a saját társadalmuk belső konfliktusaira (két nagyszerű filmben is), a Kennedy merénylet vélt vagy valós hátterére, a televízió erőszakosságára, az amerikai foci világának kegyetlenségére, és két amerikai elnökről is készített játékfilmet. Filmjei erőszakosak, lendületesek, izgalmasak, és húsba vágó kérdéseket feszegetnek, sokaknak fájó nyíltsággal. A Wall Street esetén természetesen szó szerinti öldöklésről nem lehet szó, de Stone itt sem volt képes megállni, hogy legalább egyszer valakinek egy ütés miatt ne eredjen el az orra vére. Ám az itt zajló harc sok szempontból kegyetlenebb és mindenképpen bonyolultabb, mint Vietnám dzsungelében.

A filmtörténelem és a tőzsdét értő és szerető emberek nagy-nagy szerencséje, hogy Stone apja karrierjét tőzsdeügynökként töltötte. Ez lehetőséget adott a rendező számára annak, hogy ne sablonos filmet, hanem valós hátteret alapul vevő, ugyanakkor persze dramatizált történetvezetést, hátteret és jeleneteket teremtsen. Ő pedig élt a lehetőséggel, és apja tudását kiegészítette azzal a részlet gazdag mesélési technikával, amely szinte minden filmjét jellemzi. Az, hogy Oliver Stone-t érzelmileg is megérintette a témakör, jól jellemzi

az apa-fiú kapcsolat jelentősége a filmben, és persze az is, hogy a film megrázó végén a stáblista előtt ezt a mozit az ő emlékének szenteli.

A film csodálatos nyitójelenet szekvenciával kezd, ami azonnal hangulatba hozza, majd rabul ejti a nézőt. Főhősünket, Bud Fox-ot láthatjuk, amint munkába igyekszik. Ő egy fiatal, feltörekvő bróker, kevés eredménnyel, sikerre éhezve. Csak úgy, mint az életben, szinte furakodnia kell a tömegben, a tömegközlekedés és a telezsúfolt liftezés minden kényelmetlenségét nap, mint nap elviselni. A reggeli rohanós jelenetek alatt a kép kikerekítése, a vágyak és a valóság távolságának érzékeltetése érdekében Frank Sinatra talán legjobb dala, a „[Fly me to the Moon](#)” szól.

A bróker cég irodájába belépve egy monstre, vágás nélküli felvétel, amint Fox, azaz Charlie Sheen elsétál székéig, útközben üdvözölve ismerőseit, beleszagolva a hangulatba. Kész, a nézőt a film végleg beleszippantotta a történetbe és az utolsó pillanatig nem ereszti el egy pillanatra sem.

Az alkotás minden kétséget kizáróan legfontosabb alakja mégsem a protagonist, hanem a Michael Douglas által alakított valódi tőzsdecápa, Gordon Gekko. Ő az elképesztően hatásos ellenpont, igazi klasszikus antagonist. Ő az, aki a film nagy részben az aktív oldalt jelenti, és irányítja az eseményeket. Douglas játéka olyannyira élettélivé, dominánssá tette a karaktert, hogy már az önmagában elvinné az egész filmet a hátán, ha minden más közepes lenne (erről azonban szó sincs). Douglas alakítása magabiztos Oscar-díjat ért.

Utálod az általa ábrázolt embert, de néha mégis úgy érzed, hogy igaza van. Van szuggesztív ereje, nem is akármekkora, a manipuláció nagymestere. A külsőségek, a gazdagság, a drága szórakozás és a körítés pedig a legtöbb embert könnyen elcsábítja. Akárcsak Bud Fox-ot. A központban lévő szereplő ugyanabba a csapdába kerül bele, mint Goethe művében Faust. Ez ugyanaz az ördög csábítása mesén alapszik, amely egyidős az emberiséggel. Faust ugyanúgy eladja a lelkét Mephisto-nak, mint Fox Gekko-nak.

Charlie Sheen sosem tartozott a kedvenc színészeim közé (bevallom, néhány Nagy Durranás poént kivéve), de ebben a filmben még akkor is megállja a helyét, ha Michael Douglas, de még az apja is elnyomja karakterét. Ritkán, de előfordul, hogy a protagonist nem egy igazán erős karakter, és a film mégis működik. Nem muszáj mindig Clint Eastwood-nak lenni. Az ifjú Sheen feladata az, hogy jellemfejlődésében, előbb fiatalos naivitásában és ambíciójában majd kétségbeesett és önzetlen jóvátételi igyekezetében reagálja le Gekko és apja világszerte közölte őrlődést.

A szerencsés választások sorát szaporítja Martin Sheen, aki Charlie édesapja, és karaktere is Fox apja a filmben. A közvetlen rokon szál lemásolása nagyon jól tesz a jeleneteknek és erős párbeszédnek, érzelem gazdag viták és beismerések alakulnak ki ebből. Az apa sokkal inkább passzív szereplő, mint Gekko, ezzel is kihangsúlyozva, hogy mennyire eltér attól a világtól, amelyet az üzletember képvisel. Az elvűsége olyan fontos számára, hogy egy adott ponton még fia előrejutásának az elősegítése helyett is ezt választja, nem mellesleg teljes ellenszélben. Ám Carl közel sem tökéletes, hibái hajlamosak elfedni az alattuk rejlő kőkemény elveket. A külsőségekkel nem foglalkozik, Gekko a legjobb szabóhoz küldi Fox-ot, amíg Carl még az üzleti tárgyalásra is egy mindennapi dzsekiben érkezik. Amíg Gekko néha rágyújt egy-egy kiváló szivarra, addig Fox

apja már-már láncdohányos, egy olcsó cigarettamárkából. Ennek meg is lesz az eredménye, mert kórházba kerül – mint megtudjuk már másodsorra. Az egyik ikon (főhős szemében történő) erkölcsi, míg a másik ikon fizikai-biológiai összeomlása hozza meg Fox-nak azt a fordulópontot, ahol már tudja, hogy melyik világhoz tartozik, ezért mindent hajlandó feláldozni.

Bud Fox tehát tulajdonképpen a második fordulópontig az apja és Gekko közötti világhépek között őrlődik, és a végén dönt. Mindezt lenyűgöző cselekményvezetés során teszi.

Pedig a forgatókönyvíró, [Stanley Weiser](#) nem nevezhető ikonnak a szakmájában. Stone-nal többször dolgozott együtt, de pechjére (?) éppen azokban a projekteknél, ahol egy még igencsak érleletlen, friss történetet, aktív portrét kellett felvázolni, és végül is kevésbé voltak sikeres alkotások. Mellette más történelmi témakört is

feldolgozott. Ezek közé tartozott a felejthető, Rudy Giuliani életéről szóló TV-s film, illetve az egészen jól sikerült Fatherland, amely azzal a gondolattal játszik el, hogy mi lett volna, ha a Második Világháborút a németek nyerik, és a hatvanas években még mindig Hitler van hatalmon. A probléma csak az, hogy mindkét esetben egy regényt kellett feldolgoznia, ami bár nagy munka, kevésbé tekintélyes, mintha az ötlet az övé lett volna. Segítséget nyújtott még a talán túlságosan komplex Nixon-ban, és sajnos egyedül írta meg a rettenetesen sikerült W.-t, amely a nemrég leköszönt Bush elnök portréját átgondolatlanul, túlságosan hamar dobta a piacra, hatalmas bukás is lett a vége, mind a kritikusok tollából, mind a mozi pénztáraknál.

Ennek a filmnek az ütemét, struktúráját és fokozatos felépítését viszont zseniálisan eltalálta. A ritmus végig nagyon magas fokozaton tartja a néző figyelmét, egy pillanatra sem unatkozunk. A dialógusok pedig még inkább mesteriek lettek. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy számos kifejezés, beszólás, beszéd, jelenet ezer helyen köszön vissza a kultikussá váló filmből.

Az egyik ilyen a „A kék virág szereti”, amely egy titkos kód arra, hogy hírügynökségeken keresztül Gekko (vagy más beavatott) befolyásolja az árakat. Egy időben a Budapest Alapkezelő honlapján a kedvelt részvényeket a „Kék Virág” szereti rovatban ismertették. (az eredeti nyelvű verzióban „horseshoe” azaz patkó szerepelt virág helyett.

Aztán ott van a híres „Greed Is Good” (a mohóság jó) beszéd, amely önmagában, a legmélyebben, legerőteljesebben, alapjaiban definiálja azt a szellemet, amelyet Gekko, és a nyolcvanas évek felső kapitalista Amerikája képvisel. Sőt, az elmúlt évtizedekben ez mit sem változott.

A nagy [mondásokat](#) a mai napig idézik tőzsdés körökben, és ha az egyik bróker azt mondja a másiknak az utolsó barátnőjéről, hogy „szeretkezni vele olyan volt, mint a Wall Street Journal-t olvasni”, akkor pontosan érti, hogy miről van szó. Nem véletlen, hogy a film rengeteg utánérzéssel, későbbi mozikban történő [visszaütalással](#) büszkélkedhet. A Wall Street olyannyira kiemelkedik a tömegből mind a mai napig, hogy mindenki, de tényleg mindenki, aki kicsit is hasonló témájú filmet forgat, hozzá méri magát, ez számára az etalon, az ideál.

Visszatérve a szereplőkhöz. Imádtam Gekko valódi üzleti ellenfele, Sir Larry Wildman karakterét is. Terence Stamp, mint színész, önmagában is nagyszerű karakter, itt ki is játssza a legjobb kártyáit és erre szükség is van. Kár, hogy később közepessé silányult filmekben is megfordult. Itt viszont gyakran sztoikus nyugalmával kiválóan tart tükröt Gekko esetenként túlradó személyisége elé.

Wildman-t még az sem tudja igazán kihozni a sodrából, ahogy Gekko az általa utána kémkedni küldött Fox társaságában több tízmillió dollártól fosztja meg néhány másodperc leforgása alatt, a lehető legpofátlanabb módon. Ez a remek alkudozási jelenet már-már hátborzongató, ahol egy egész vállalat sorsáról egy rövid, de pszichológiai trükköktől sem mentes vitában döntenek, ezzel talán több ezer ember megélhetésére keresztet vetve.

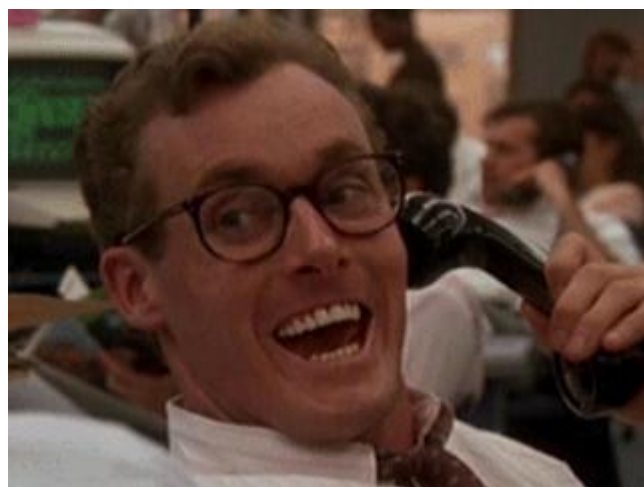
Wildman kapcsán még igencsak vicces az, ahogyan Gekko – persze gúnyolással takargatva – irigykedik arra, hogy a királynő lovaggá ütötte. Hiába a hatalom és a sok pénz, ezek az emberek még ezen a magasságon is kicsinyesek, mint a gyerekek.

Mindenki ismer egy (!) Lou Mannheim-et. Ő az az egyéniség, aki bölcs, sokat vesztett már az életben és sokat tanult. Megtanult türelmesnek lenni, és szinte mindent előre lát az életben, ugyanakkor néha a pesszimista vízióival az örületbe kerget mindenkit. A filmben egy fajta gyengébb guardian karaktert vesz fel, mert felismeri a főszereplőben a jellemfejlődés lehetőségét, és emiatt

– ha nem is nagyon mutatja ki – kedveli is őt. Életre keltését Hal Holbrook kiváló alakításának köszönhetjük.

Ne feledkezzünk meg Marvinról sem. Ő Fox legjobb barátja a brókercégnél, és vicces beszólásaival kiszínezi az amúgy sem unalmas filmet, de emellett szerep jut neki a végső akcióban is. Tényleg minden valamirevaló brókercég kereskedési termében van egy példány az ő prototípusáról másolva, a tréfálkozó, hangoskodó srác. Itt John C. McGinley alakítja, aki egyébként Stone kabalája is lehet, hiszen több filmjében is kapott kisebb szerepeket, például a Minden Héten Háború fantasztikus iramú és zenéjű amerikai focis filmben remekül adja az izgága, örök kritikus riporter szerepét.

Összességében elmondható, hogy a filmben szinte minden karakter remekül kitalált és eltalált. Minden a helyén van. Nagyon kevés filmen érezni, hogy ennyi nagyszerű karakter mellett sem esik szét a fő szál, és a kohézió a karakterológiában.

Ez kétségtelenül egy „férfias” film férfiaknak. A film egyetlen lényeges női szereplőjét, a romantikus szálát Fox barátnője, Darian testesíti meg. Bár a kötelező minimumot hozza, nem képes adni a csodálatos lányt, a csábító contagonist karakter igazi mélységét. Nem az a nő, akibe bele tudunk szeretni, és itt nehéz azonosulni Fox érzelmeivel. Emiatt aztán a szükségszerű csalódás sem fájhat annyira a nézőnek, mint amennyire azt Stone és Weiser szerette volna elérni. Darryl Hannah a többiekénél kevésbé tartalmas produkciója sokban hozzájárult ahhoz, hogy a még így is nagy magasságokban lévő filmet visszahúzza a tökéletesség tartományaiból. Nem véletlen, hogy amíg Douglas az Oscar-t, Hannah a Nagy Málna díjat kapta meg, ami az év legrosszabb alakítását „díjazza”. A színésznő elmondása szerint nem jött ki jól a rendezővel, és később meg sem nézte a filmet. Úgy kell neki, megnézzük mi helyette százszor is.

A film az általam is gyakran emlegetett Sun-Tzu modernkori kultuszához is nagymértékben hozzájárult. Az ókori kínai hadvezér „Háború Művészete” című művéből előszeretettel idéznek a filmben, és kétség nem fér hozzá, hogy elsősorban Gekko világának a filozófiája áll mögötte, de a modern, pénzügyi piacokon ugyanolyan hasznos gyakorlati tanácsokkal szolgálhat, mint a több mint kétezer évvel azelőtti valódi halált okozó csatákban.

A hangulati elemek elhelyezése, azok felfokozása és lecsendítése is jelzik Stone zseniális érzékét a filmkészítéshez. Az egyik legjobb példa az, amikor Fox először belép Gekko irodájába, és az antagonist színre lép (ám a híre már jóval korábban megelőzi őt). Ahogy a kétfedelű ajtó bezáródik hallatszík egy farkasüvöltés a háttérben. Stone szereti ezt a technikát alkalmazni, a már említett Minden Héten Háborúban egy játék indítás előtt az irányítóval szemben álló, őt a földre döngölni szerződöttetett linebacker oroszlán vagy tigris hörgést „hallat”.

Az élő tőzsdei ügyletek a NYSE élő kikiáltással (is) működő parkettjén felejthetetlen hangulatot és libabórt okoznak. Az Anacott Steel felvásárlása körüli csatában az elszabadult árfolyamot lekövető örület, és a felosztott képernyős megoldás – amelyen maga a rendező is megjelenik pár másodpercre – felejthetetlenek. Csak úgy, mint a Bluestar megmentésének látványos akciója is, amelyen nagyon sokadszorra nézve is mindig ugyanúgy tud izgulni az ember. Az atmoszférához nagyban hozzájárult [Stewart Copeland](#) (aki sokkal inkább ismert lehet a Sting-féle Police gitárosaként) eredeti filmzenéje, és a további zenék jó ízlés melletti eklektikus jellegű összeválogatása.

A film realitásérzéke és valóság-hűsége úgy volt képes minden más hasonló műnél jobb lenni, hogy közben az élvezeti értéke is utcahosszal veri az ellenfeleket. Természetes, hogy a drámai hatások érdekében egyes elemek el lettek túlozva, mégis a hangulat és az egyes történések is nagyon közel járnak ahhoz, ami történhetne, sokszor történik is a valóságban. A kereskedés a parketten egy az egyben a valóság, a közgyűlés is nagyon emlékeztet egyes cégek éves részvényesi találkozóiira, a szakkifejezések, az elejtett megjegyzések, a berendezések is nagyon hűek a világhoz,

amit ábrázolni akarnak. A Gekko és Fox által elkövetett fő bűn, a bennfentes információk alapján történő kereskedelem is lényegében teljes valójában megmutatkozik. Sheen karaktere, aki apja munkaadóját jelentő vállalatot átjászotta Gekko-nak, a valós szándéka felismerése után, ezek felhasználásával, de még inkább az árfolyamok szándékos manipulálásával borítja ki végleg a bilit a hatóságoknál, ezzel célját elérve, de saját magát tönkretéve. Drámai önfeláldozás, akárcsak egy görög tragédiában. Ám ennek bemutatása is csodálatosan sikerül a rendezőnek.

Zseniális, ahogy a film végén Fox – akárcsak az elején - besétál az irodába, ezúttal a zsvaj és a készülődés hangjai helyett a csend követi, és minden szempár rá szegeződik. A többiek már tudják, hogy ott rögtön le fogják tartóztatni, de ő még nem. Mindenki elhúzódik mellőle, senki nem vállal közösséget vele. Kivéve régi barátja, Marv, egy szimbolikus gesztussal, és Lou (ez látható a fenti képen Mannheim jellemzésénél), előtte soha nem látott erejű kiállással: „Bud... Bud kedvelem magát. Emlékezzzen valamire. Az ember belenéz a szakadékba, és semmi sem néz rá vissza. Ebben a pillanatban az ember rátalál önmagára. Ez az, ami visszatartja attól, hogy a szakadékba zuhanjon.” („Bud... Bud I like you. Just remember something. Man looks in the abyss, there's nothing staring back at him. At that moment man finds his character. And that is what keeps him out of the abyss”). Egyetlen mondatban összefoglalja Fox jellemfejlődésének a lényegét. Gyönyörű. Mindkét jelenetsor vágás nélkül megy végig, ugyanott, ugyanazokkal az emberekkel, de egészen más szituációban. Génuszokat idéző kontraszt.

A történet végén nem marad más dolgunk, mint feltehetjük a kérdést: melyik világgép a helyes?

Persze, hogy rávágjuk: Carl Fox világa. Az egyszerű embereké, akik alkotnak és dolgoznak, látnak összetartó értékeket a társadalomban. Ismerik a szerelmet. A barátságot. A másik világ sokkal idegenebbnek hat, mégis valahol Gekko érvelése is lehangoló. Másképp látja a világot és neki, a film utolsó kockájáig ez működik is, még ha akkor csúnyán meg is égeti magát. Ami viszont sokkal nagyobb súllyal esik a latba: a világ így (is?) működik, legalábbis ezer jelet kapunk erre. Sajnos a kérdésre nem olyan egyszerű a válasz, mint elsőre remélhettük. Lehet, hogy mi sem vagyunk olyan tökéletesek, mint azt hinni szeretnénk. Talán mindkét világból van bennünk valamennyi. Talán azon, azért kell dolgoznunk, hogy ne Gekko, hanem Carl Fox győzzön a lelkünkben.

A világgépek számos helyen és témakörben folytatnak háborút egymással a cselekmény során is. Gekko egyértelműen jelzi, hogy nem hisz a szerelemben. Ráadásul ezt erős cinikus hangnemben teszi. például. amikor Gekko Darian-t győzködi, hogy újra feküdjön le vele, ezúttal már Fox háta mögött. Aztán ott van a barátság kérdése. Gekko szerint „ha barát kell, tarts kutyát”. Mennyire hátborzongató ennek a kijelentésnek a magva, mégis úgy fest, hogy Gekko ezzel az elmélettel nagyon is jól boldogul a világban. Ha nagyon halványan is, de Gekko-nak azért van egy másik arca is. Szinte már-már apai jellegű módszerekkel tanítgatja Fox-ot a való világ működésére, illetve arra, hogy ő látja azt. Igen, már az első pillanattól kezdve kihasználja, mégis az is egy jel, hogy imponál neki a fiatal kitartása, amikor minden nap felhívja, hogy bejusson az irodájába. Ez az az ok, amiért egyáltalán hajlandó találkozni vele.

A két világnézet csatája Gekko fantasztikus beszédében csúcsosodik ki, Fox-al való összezördülésekor. Ennek során kőkemény társadalmi kihallásoknak lehetünk fül és igen: szemtanúi is. A vita során ugyanis a háttérben egy munkás az ablakot takarítja, Gekko pedig az önzés filozófiáját a kezében egy whisky-vel nyilatkoztatja ki éppen. Csak

úgy, mint amikor a tengerparton kis homokjáró autókkal versenyeznek, a háttérben pedig a halászok rendezgetik a hálót.

A végén pedig ott van a parkbeli remek konfliktus lezárás jelenet. A két fő karakter itt találkozik egymással utoljára. Micsoda helyszín, micsoda hangulathoz passzoló időjárás, micsoda jelenet, micsoda beállítás!

Bud Fox tehát elveszíti a munkáját, a vagyonát, a karrierjét, és egy időre a szabadságát is. Mégis talán érezhetjük azt, hogy sokkal többet nyer a másik oldalon. Erkölcsi értékeket, megtalálja önmagát (a villámkarrierje csúcán, az álomnővel való szeretkezés után, az erkélyéről nézi az éjszakai Manhattant, és a film egyetlen kissé erőltetett jelenetében felteszi a kérdést magának: „Ki vagyok én?”. Nos, igen, ennek a fickónak tényleg öndefiniálási problémái voltak). Megnyugodhatunk a katarziszban: a végén azt teszi, ami a helyes, és azzá lesz, aminek lennie kell. Még ha ezért nagy árat is fizet.

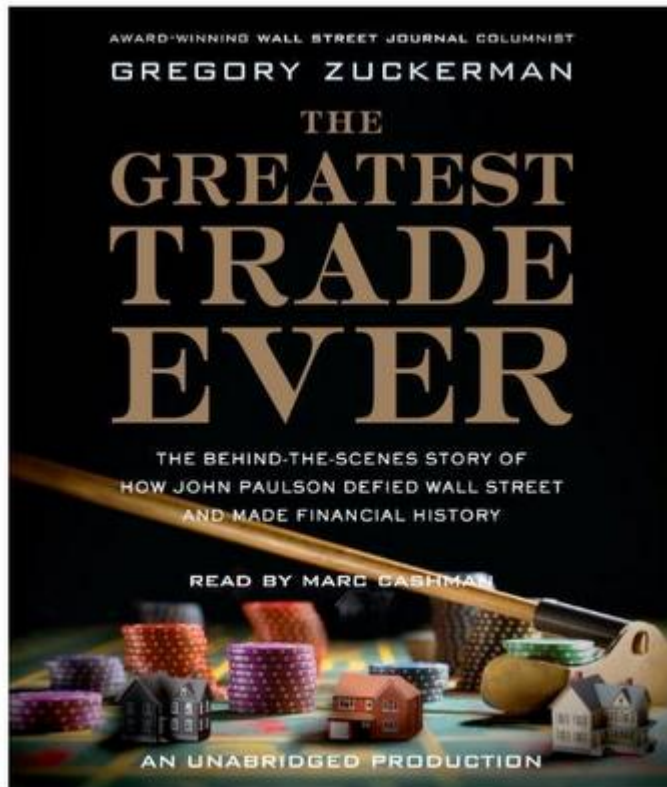
A film a végén állást foglal a saját maga által feltett kérdésben. Nem teszi ezt durván, nem mondja ki szószéken, nem dörgöli a néző orra alá. Talán még érzékelteti is, hogy ez sosem volt kérdés igazán. A zárójelenetben Bud Fox a bíróságra megy. Tudja, hogy el fogják ítélni. Ám magát az ítélethirdetést nem láthatjuk. Ha a film állást is foglal, az ítéletet már nem mondja ki. Ez a nehéz feladat a nézőre hárul.

A Tőzsdecápák Blu-Ray verzióján remek extrák vannak, kötelező megnézni annak, aki szerette a filmet.

A kimaradt jelenetekből megtudhatjuk, hogy Darian szerepe sokkal nagyobb volt az eredeti elképzelések szerint, már Gekko partija előtt le lett pattintva Bud és a zárójelenetben mégis várja őt a szőke hajzuhatag a bíróság lépcsőjén. A nyálás befejezés helyett Stone jól döntött, 23 év után is megnyugvás. Jó a film készítéséről született werkfilm, a pálmát mégis a Wall Street-en dolgozókkal, továbbá a mű fő alkotóival (Stone, Weiser, Douglas, Holbrook) készített, elemezgetős, ízekre szedős, néhol moralizálós dokumentumfilm viszi el, amelyik kívülállók számára is megmagyarázhatja, hogy miért lett legendás a film.

A legnagyobb tőzsdei nyereség valaha – könyvkritika (# ***)

Az elmúlt évek mindenkit valamilyen formában megrázó eseménye a 2008-as válság volt, amelyről mind a mai napig keveset tudunk. Persze tudjuk, hogy nagy vonalakban mik voltak az okok, a hatások, a körülmények, mégis: a saját élmények, és a barátokkal, kollégákkal folytatott sztorizgatások felett kevésbé láttunk be a nagyok lapjaiba. A nagy, és fájdalmas események feldolgozásához idő kell. Erről a filmesek tudnának a legtöbbet mesélni. A Második Világháborúról a hatvanas években születtek a legjobb filmek (Kelly Hősei, Halál 50 órája, stb.), a Vietnámi Háborúról a hetvenes évek végén és a nyolcvanas években (A Szakasz, Apokalipszis Most), és az sem véletlen, hogy például George W. Bush elnökségéről a világ egyik legnagyobb rendezőjének, az említett Szakasz-t és a [Wall Street](#)-et is a világnak ajándékozó Oliver Stone-nak csak egy egészen gyatra filmet sikerült készítenie. A jó történetekhez, a valódi rálátáshoz, történelmi távlat, és lelki megtisztultság szükségeltetik. A példák szándékosan amerikaiak, hiszen a címben szereplő könyv is ízig-vérig Amerikai. Sikersztori, érzelmek, küzdelem, és nehézségek a cél előtt mind megtalálhatóak benne. Az író hat az érzelmekre, és ezt tudatosan építi fel. A könyv már-már fikciós, illetve játékfilm jellegű történetmesélést választja a dokumentarista megközelítés helyett. Az ilyesmihez, ha valós az alapsztori, idő kell, hogy emészteni lehessen az eseményeket.

Más azonban a helyzet, ha egy-egy eseménysort éppen az ellenkező szemszögből, a nyertesek oldaláról mutatunk be. Mert kevesen tudják, hogy éppen a válság volt annak időszaka, amikor megképződött minden idők legnagyobb Hedge Fund nyeresége, és szintén létrejött minden idők legnagyobb nyeresége egy magánszemély egyéni számláján. Ez már önmagában ok arra, hogy a történet elmesélésre kerüljön, de még izgalmasabb az, hogy kik és milyen tudással járták végig a hatalmas profithoz vezető utat, és mi járt közben a fejükben. Erről írt Gregory Zuckerman, a [Greatest Trade Ever](#) (Legnagyobb Tőzsdei Nyereség Valaha) című művében.

A könyvben szereplő valamennyi szereplő egészen érdekes személyiség, igencsak sajátos életúttal rendelkezik, néha elképesztő hátránnyal indult az életben, vagy reménytelen szituációban találta magát, mégis a válság legnagyobb nyertesé közé került. Ami hab a tortán: egyikük sem számított a Wall Street bensőbb köreihez tartozónak, volt köztük olyan, akinek 1-2 évvel korábban alig volt fogalma a pénzügyi piacokról egyáltalán, sőt azokkal a termékkel, amivel elképesztő összegeket kerestek, 3 évvel a válság kitöréséig egyikük sem találkozott, tekintve, hogy ezek új, innovatív derivatívoknak számítottak, sőt a világ nagy részén a mai napig annak számítanak.

A főszereplő természetesen John Paulson, aki a válság, illetve az ingatlanpiac összeomlása által az élvonalba, Soros György magasságába emelkedett. Részletes képet kapunk az előéletéről, a sokáig bulizós aglegény életet élő emberről, aki aztán mégis a saját asszisztensét veszi el feleségül.

Olvashatjuk az üzleti önállósodás buktatóit, és a lassú építkezés, illetve átlagos teljesítmény hosszú időszakát is. Semmilyen jel nem utalt arra, hogy a Hedge Fund menedzserek krémje közé fog kerülni. Mégis, személyiség szinten felépítésre kerül a könyvben, hogy mégis miért esett így. Állhatatosság és türelem, illetve egy bizonyos fokú mohóság kellett hozzá, ez pedig mind megvolt Paulson-ban. Olykor a saját ügyfeleivel és munkatársaival kellett megvívnia, hogy a nyereséges pozíciókat nyitva tartsa, ezáltal további nyereségeket megtermelve. Nemegyszer a piac más szereplőivel kellett kíméletlennek lennie. A Bear Sterns egyik vezetőjét egy befektetőknek szóló beszélgetésen szándékosan szégyenített meg és szorított sarokba, hogy végre kibújjon a szög a zsákból. Jobban tudta nála, hogy milyen tőkeáttételes pozíciókkal rendelkezik és ez a saját tőkéhez képest milyen katasztrófális nagyságú. Pár héttel később a nagy múltú cég tönkre is ment. Paulson short pozíciókkal rendelkezett.

John Madere

A legizgalmasabb talán Paulson szárnysegédjének, Pellegrininek a története. Adva van egy ötven felé közeledő, kétszer is elvált, lényegében munkanélküli elemző. Szinte könyörög Paulson-nak egy állásinterjúért. Majd az első interjún, ahol Paulson üzlettársai is jelen vannak, mindjárt az első kérdésre nem tud válaszolni. Két héttig tart, amíg a Hedge Fund főnök ráveszi partnereit, hogy vegyék fel. Ezután húsz évvel fiatalabbak között kell helyállnia. A külvárosban lakik, mégis ő érkezik a legkorábban az irodába, meg is jegyzik a szorgalmát. Azt senki sem tudja, hogy azért teszi ezt minden reggel, mert így olcsóbb a parkolás. Végül mégis ő lesz az, aki Paulson kezdeti sejtelmét megerősítve, részletes modellt dolgoz ki a túlértékelt ingatlanpiac kapcsán, és ő az, aki korábbi munkahelyéről az összeomlás legjobb profitlehetőségét jelentő CDS-ek vételének ötletét hozza magával. Bár végül kisebb konfliktusok kialakulnak Paulson-nal szemben és otthagyja a céget, hogy saját Hedge Fund-ot indítson, ezt már a nagy nyereségek után teszi, ezzel rengeteg

pénzt bezsebelve. A szerelem is újból rátalál, és filmbeli fordulattal egy ATM-nél tudják meg, hogy a kilenc számjegyű összeg a bankszámláján landolt. Ezután kézen fogva elindulnak egy hajókirándulásra. Édes amerikai sztori, nem igaz? Mégsem zavar ez minket, mert a történetet a valóság szépen felépítette, és Pellegrini nemcsak okos volt, hanem keményen meg is küzdött a sikeréért.

Jeff Greene úgy [lett dollármilliárdos](#) az ingatlanpiac összeomlásán, hogy évtizedekig az egyik legjobb ingatlanokat tartó spekuláns volt! A pénzügyi piacokról szinte semmilyen ismerettel nem rendelkezett. Még a nyolcvanas években megtörtént vele, hogy az ingatlanárak visszaesése és a rengeteg hitelből történt vásárlás miatt nettó negatív saját tőkében találta magát. Abból végül

kikecmergett, de 2005 táján ismét veszélyt érzett a levegőben. Már gazdag volt, így csak a saját pozícióját szerette volna lefedezni, egyezett Paulson-nal is, de végül a saját útját választotta és nagy nehezen meggyőzte a brókercégeket, hogy CDS-eket vehessen magánszemélyként. 30 millió dollár körüli kezdeti befektetéséből 800 millió lett. Érdekesség egyébként, hogy Greene a Los Angeles-i társasági élet egyik ismert alakja, jó barátja például Oliver Stone, a már említett filmrendező legenda. Reméljük, hogy kettőjük ismerettsége hozzájárult ahhoz, hogy a Wall Street folytatása, a Money Never Sleeps szakmailag is megalapozott legyen.

Ha azt gondoljuk ezután, hogy a szenzációs történeteknek és a különleges karakterek sorának vége, nagyot tévedünk. Nem sokan hallottak arról, hogy az ingatlanpiaci buborék egyik legkorábbi felfedezője, és szintén dollár százmilliókat kereső kis Hedge Fund menedzser egy olyan orvos, aki harmincévesen már elindította a saját befektetési cégét, egy gyerekkori betegség miatt egyik szeme üveg, öltönyt szinte soha nem húz fel, és az autizmus enyhe formájának számító Asperger-szindrómával rendelkezik, amely ugyan gyakran magas intelligenciával jár, de kommunikációs és lelki nehézségeket is magában hordoz. Az élet a legjobb forgatókönyvíró. Michael Burry úgy keresett több mint 500 milliót díjak után klienseinek, hogy időközben ügyfelei fele otthagya őt. Most már tudják mit veszítettek.

Ezekről az emberekről és még egyéb szereplőkről, izgalmas történetekről van szó a Greatest Trade Ever című könyvben. A szakmaiság és az olvassmányosság megfelelő egyensúlyra talál a műben, még akkor is, ha az utóbbi érezhetően több teret kap, mégis Zuckerman elérte, hogy az elsőben sem érezzünk nagy hiányt. Jól jön ki, ahogy a belső folyamatokról, és pláne ahogy a spekulánsokat érő kétségekről esik szó benne. Olyan a történet, mint egy amerikai sorozat. A fejezetek vége szép felütésekkel, kérdésfeltevésekkel, izgalmas sejtetésekkel érnek véget, szinte olvashatjuk "a jövő héten folytatjuk". Így aztán a könyvet nehéz letenni, az ember automatikusan lapoz a következő fejezet elejére.

A könyvnek nagyon kevés hibáját lehet felemlíteni. Ami van, az is az író remek és mély tényfeltárásából adódik. Például csak Paulson-nal 50 órát töltött el, hogy megismerje a hátteret, így viszont az alany igyekszik saját maga burkolt dicséretét beleszőni a könyvbe, és ez esetenként sikerül is neki. Megtudhatjuk, hogy ma már egészségesen étkezik, vagy azt, hogy milyen nyugalommal veszi tudomásul, hogy éppen 1 milliárd dollárt keresett adott hónapban. A legviccesebb mégis az, hogy többször olvashatjuk, amint a már milliárdos befektető esténként felül a buszra vagy a kompra, mert az olyan külsőségeket, mint az autó, pláne sofőrrel, megvetendő. Sőt, még a kongresszusi meghallgatásról is vonattal megy haza Washingtonból. Szép és megható, ugye? Pedig Paulson tudhatná, hogy ötvenen túl, festett hajjal felesleges a szerénységet propagálni. Nincs is oka az álszerénykedésre. A világtörténelem legnagyobb nyereségét érte el egyetlen ügyletsorozattal, mindössze másfél-két év alatt. Ezt a könyv pedig remekül dokumentálja, sőt elegánsan meséli el nekünk.

Mániák és válságok a tőzsde hőskorában – könyvkritika (# **)

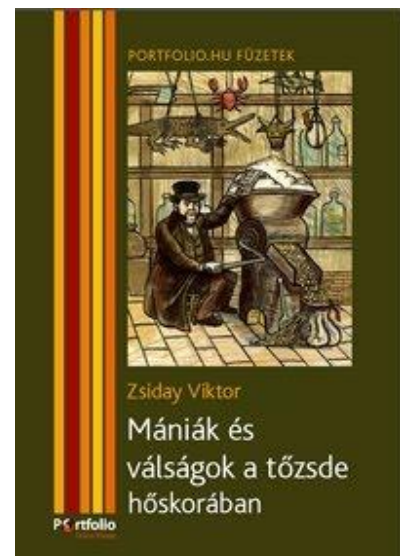
Vannak könyvek, amelyek elolvasása után, esetleg már közben is, súlyos hiányérzet alakul ki az olvasóban. Ezek nem rosszul sikerült művek, hanem olyanok, ahol elszalasztott lehetőséget érzünk a sorok között, vagy a fejezetek közötti üres helyeken láthatatlan módon elrejtőzve. Ezen felül vannak olyan könyvek is, ahol ez a valami nagyobbra és többre törekvő potenciál, nemhogy elbújna valahol, hanem egyenesen a képünkbe mászik, elemi erővel tombol és szinte erőszakosan próbálja meg szétfeszíteni rácsait, amit a szerkesztő, az üzleti realitás, vagy más felsőbb hatalom rákényszerített. Ilyen Zsiday Viktor könyve is.

Az egyik leginkább legsikeresebb hazai portfólió menedzser ugyanis első látásra egy olyan könyvet írt, ami a történelem legérdekesebb spekulációs buborékaiba enged bepillantást, szakmai szemmel, mégis érthető, sőt szórakoztató módon. Jelent már meg itthon ehhez nagyon hasonló témájú füzet, még 1995-ben Kenneth Galbraith "A Pénzügyi Spekulációk Rövid Története" című, felszint kapargató, rövid munkáját fordították le (a szakirodalom listánkban is régóta szerepel). Bár Galbraith ismert és tisztelt közgazdász volt, aki számos fontos pozíciót töltött be az amerikai kormányzat felsőbb köreiben, és aki az említettnél jóval részletesebb művet is kiadott az 1929-es krachról, mégis alapvetően elméleti szakembernek tekinthető. Soha nem kellett a piacon, a piacról megélnie, és bár írt róla, átlátta a folyamatokat, kevés fogalma lehetett arról, hogy milyen érzés lehet kitettséggel, pozícióban átélni piaci kataklizmákat, közben pszichológiai nyomás alatt nehéz döntéseket hozni az árfolyamváltozásokra spekulálva. Ezért a könyvtől nem várunk sokat, és a mélyebb tartalom megcsillogtatására is maximum társadalmi, vagy közgazdaságtani oldalról számíthatunk.

A "Mániák és válságok a tőzsde hőskorában" esetén azonban nem ez a helyzet. Olyannyira nem, hogy mind a szerző, mind az előszó írója, a könyv elején és a végén nemcsak sejteti, vagy önkéntelenül megmutatja, hanem egyenesen a képünkbe dörgöli: ez a könyv többre hivatott, mint amiről szól. Teljesen igazuk van. Szabó László az előszó első két mondatában egyértelművé teszi, hogy nemcsak a történetmesélés a cél. Azt, hogy a szerző is kényelmetlenül érzi magát a kényszerzubbonyban, amit a portfolio.hu füzetek terjedelme és az elvileg könnyedebb, valós jelentőséget csak távolról megmutató történelmi mesék erőltetnének rá, világosan mutatja, hogy a vívódásáról és eredeti elképzelése feladásáról az utószóban explicite megemlékezik.

A konfliktus és a hiányérzet forrása, hogy egyszerű elbeszélő jellegű, tankönyvi, modern dokumentarista jellegű könyvet, vagy gyakorlati segítséget, mélyebb összefüggéseket is feltáró anyagot adjanak az olvasó kezébe. Az eredeti cél nyilvánvalóan az első volt, de bizonyos szerzők, bizonyos tapasztalat birtokában a potenciál bőven kinövi ezt. Itt nem csupán arról van szó, hogy a Zsiday tudása, de még inkább tapasztalata enyhén szólva is túlterjeszkedik azon, hogy sztorizgasson, de egyfajta szakmai igényességről is, ami visszaköszön az egész füzetben, és ami által megszületett az utószó, ahol a tanulságok levonása, az igazi értekezés fájdalmasan röviden jelenik meg.

A könyv nagy részében néhány klasszikus spekulációs mánia mellett, mint például a Dél-Tengeri Társaság, John Law pénzgyára gerjesztette eszközinfláció, vagy a Hunt-fivérek ezüst corner-je, inkább olyan történetek kerülnek terítékre, amik kevésbé ismertek. Még számomra is, pedig jó pár könyvet elolvastam már, van olyan amiről hallottam, de részletesen nem ismertem a történetüket,

és olyan is akad, amelyről még sohasem hallottam. A fejezetek kronológiai sorrendben haladnak, de a kis keretekbe foglalt, tartalmilag releváns érdekességek is megjelennek, ami színesebbé teszi a könyvet. A szöveg könnyed, kifejezetten jól fekszik egy álmos hétféji délutánra vagy strandra is, olyanoknak is, akik nem mozognak otthonosan a tőzsde világában (tulajdonképpen nincs is ember, aki mindig otthonosan mozog). Mégis érezzük, hogy értéket és igényességet kapunk. Kifejezetten jól sikerültek humor szempontjából is a Poyais-ról (erről a történetről most hallottam először), vagy a Jay Gould-ról szóló részek. Nagyon kevés helyen érezzük azt, hogy valmiről felesleges volt írni, ilyen például az, amikor Gould származása vagy a befektetési bankárok vallási és børszínbeli háttere kerül terítékre. Egyrészt a könyv témaköréhez ennek semmi köze, másrészt itthon az ilyesmi még sok csendes magányban olvasó számára is értelmetlen indulatokat gerjeszthet.

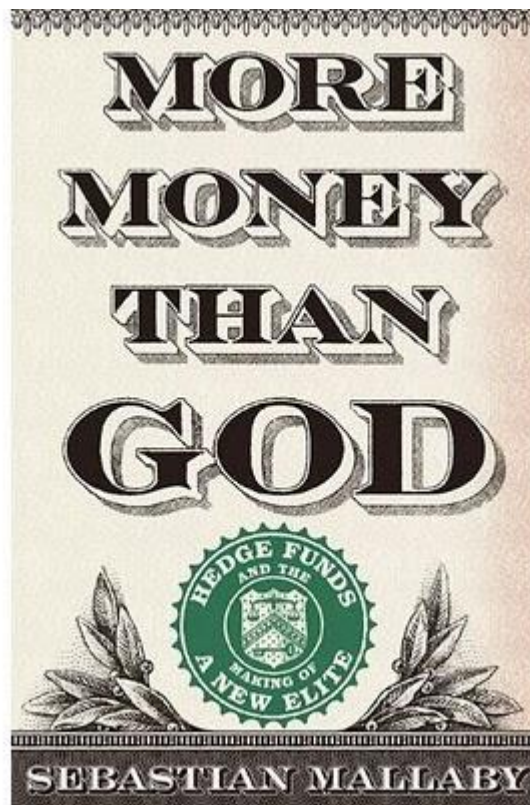
A könyv remekül illusztrálja, hogy bár a csomagolás, a technológia, a díszletek változhatnak, a történet, és a tömeglélektan évszázadok óta, de tulajdonképpen mindig is ugyanaz volt, és valószínűleg ugyanaz is marad. Buborék, pánik, és hasonlóak a pénzügyi piacok önkéntelen velejárói. Mindig is voltak olyan divathullámok, amelyek az árfolyamokat a realitás talajától (ha létezik egyáltalán ilyen), elszakítják, majd elképesztő mértékben eltávolítják tőle, hogy a kijózanodás még fájdalmasabb legyen. Lehet szó középkori városi polgárságról, az újvilág gabonatermelőiről, vagy kuvaiti milliárdosokról, mind ugyanarra a rugóra jár az agyuk.

A könyv jó, de mégis rossz érzéssel tesszük le, mert sokkal jobb is lehetett volna. Hagyni kellett volna a szerzőt (akár saját magának) jobban kibontakozni. Nem tehetünk mást: reménykedünk a folytatásban vagy a bővített kiadásban.

Istentelenül Sok Pénz (More Money than God) – könyvkritika (** #)

Minden legenda hasonló cselekménysorra épül. A hős megszületik, mély motiváció ébred benne, a céljára tör, és a kezdeti bukdácsolások után egyre magasabbra jut. A legnagyobb kihívással éppen a végcél előtt találkozik, ekkor tűnik számára a leginkább reménytelenebbnek a helyzet. Hiszen tudjuk, hogy az éjjel is éppen a hajnalhasadta előtt tűnik a legsötétebbnek. Végül a nagy akadályt legyőzve győzelmet arat. Ez a történetvezetés olyan mélyen beépült a kollektív tudatalattiba, hogy a modern hollywood-i forgatókönyvírás is általános sémaként használja.

A valóság azonban nem ilyen. Erre Sebastian Mallaby, a könyv szerzője is ráérez, és egy olyan művet tesz le elénk, amely sorozatban a valóságos történetek tipikus lefolyását külön fejezetekben, legendákként porciózva mutatja be. Ezek a sztorik fokozatos felemelkedést, a dicsőséget, majd a bekövetkező visszaesést mesélik el. Szándékosan használom a visszaesés, és nem a bukás szót. Az elsőből még van visszatérés, a másodikból soha, maximum csak újrakezdés. A történetek főszereplői azonban nem buktak el, "csupán" nagy veszteségeket szenvedtek el karrierjük egyik későbbi pontján, és az aktuális sztár első számú helyét kénytelenek voltak átengedni másnak.

A cím a feltűnést keltő "[More Money than God](#)", amit talán "Istentelenül sok pénz" kifejezéssel lehet érzékletesen lefordítani (ha van jobb ötleted, szívesen cserélem). A kötet két célkitűzés elérésére is kísérletet tesz, és ezekben ha nem is arat teljes sikert, sokáig eljut. Az első cél, amely a tartalom nagy részét lefedi, a Hedge Fund ágazat megszületését, fejlődését, teljes történelmét igyekszik bemutatni, elsősorban annak néhány ikonikus alakján keresztül. A második cél az iparág egészének hatásait igyekszik feltérképezni a pénzügyi rendszer és a gazdaság egészére, abból az okból, hogy a szabályozás szigorításának szükségességét, vagy éppen feleslegességét támassza alá.

[Mallaby \(PDF\)](#), az Economist korábbi és a Washington Post mostani újságírója, kifejezetten a Hedge Fund vezérekről ír, így remek és átfogó bepillantást nyerhetünk az ágazat légkörébe. A

valós történetek amerikai stílusban fordulatokkal, pörgős párbeszédekben, és a fejezetek végén megjelenő nyitva hagyott kérdésekben és sejtetésekben kelnek az életre a szemünk előtt. Szinte látjuk magunk előtt, ahogyan Steinhardt és kollégái cigifüstben ülnek a hetvenes évek akkor modernnek ható irodaberendezései között, vagy ahogyan Druckenmiller éjjel kettőkör a sötét Manhattan előtt egy irodai lámpa fényénél görnyed a kihangosított telefon fölé, amint Sorossal beszél az angol font elleni spekulációról.

Az élénk képeket elősegítendő részletes, néha humort sem nélkülöző leírásokat és történeteket húz elő Mallaby, elsősorban A.W. Jones-ról az első (mondhatni modern) Hedge Fund alapítójáról, Michael Steinhardtról, Soros Györgyről és Steve Druckenmiller-ről, Paul Tudor Jones-ról, Julian Robertson-ról. A technológiai lufi kipukkanása utáni időszakról sokkal inkább általánosságban beszél, persze említésre kerülnek azok, akikre a nyilvánosság fénye az utóbbi 10 évben vetült. Ide tartozik James Simons, vagy a válság alatt a leggazdagabbak közé került [John Paulson](#). Az uróbbiról azért ír röviden, mert más már elvette a kenyerét Paulson kapcsán. Mégis a fő oka a friss vezető Hedge Fund menedzserek kapcsán tapasztalható szűkszavúságnak vagy akár említésük szinte teljes hiányának egyszerű: nem férnek be az említett sémába. Soros, Robertson, Steinhardt már régen visszavonultak az aktív kereskedéstől, vagy oda csak jókora pihenő után, időszakosan tértek vissza. Szó szerint belefáradtak, akárcsak Druckenmiller a kilencvenes évek részvénytársasági buborékának megdöböntő kitartása idején. Mallaby szereti ha egy történet lekerekítése megtörtént, és ezzel nincs nehéz dolga, mert a tőzsde gondoskodik arról, hogy ez előbb-utóbb még a legjobbakkal is megtörténjen. Erre látványos példákat hoz fel, és gondoskodik arról, hogy a dráma látványosan is bontakozzon ki a könyvben. Néhol kissé zavaró, hogy a hatás érdekében mind a sikereket, mind a kudarcokat jócskán túlértékeli. Ha egy Hedge Fund vezető évtizedes szinten 30% közeli hozamokat ér el éves szinten, majd egy évben 20%-ot veszít, az nemcsak messze van a kínostól, hanem előbb-utóbb mindenkivel megtörténik, ahogy ez a könyvben meg is jelenik.

Aki régóta olvasgat a Hedge Fund-ok, a technikai elemzés, a pénzügyi piacokat érintő válságok, vagy akár a sikeres tőzsdei kereskedők témaköreiben, annak igazán sok újdonságot nem fog tartalmazni a könyvben lévő történetek többsége. Az aprólékos munka mégis pár helyen még a régi róka olvasóknak is tartogat újdonságokat. Külön fejezetet olvashatunk a Commodities Trading Corporation-ről, amely olyan neves közgazdászok részvételével született meg, mint a makroökonómia pápája, Paul Samuelson. Ez a cég az elképesztő akadémiai háttér ellenére mindjárt az első ügyletén 60%-os mínuszt hozott össze, amit későbbi évek kemény munkájával tudtak csak ellensúlyozni. Hiába, a piac bárkit képes megtréfálni, legyen bármekkora elméleti háttere, hiszen úgyszólván azt tesz, amit akar. Ezt később a Long Term Capital Management fejezetben ismét elolvashatjuk. Erről egyébként már született jó (Talált Pénz) és rossz ([Tőzsdeguruk tündöklése és bukása](#)) könyv is, így itt csak egy tömör összefoglalót olvashatunk Merton-ék kalandozásairól. A CTC további érdekessége, hogy később - akárcsak két évtized múltán Robertson - számos nagyágú pályára állításában részt vett, mind szakmai, mind pénzügyi segítség formájában. Mallaby kiváló munkát végzett abban, hogy megtalálja a kapcsolódási pontokat és az egyes fejezetek egész tájképpé kapcsolódjanak össze.

Szintén újdonság, ahogyan Soros 1987 októberi bukácsolásait szenvtelenül leírja. Amikor [Paul Tudor Jones](#) hatalmasat nyert, Druckenmiller az ő sugallatára a krach napján fordítva úszta meg a legrosszabbat (sőt, nyereséggel zárta minden spekuláns rémálmát), addig a Quantum alapítója mérete miatt már nem volt képes időben kiszállni, sőt a Nikkei felfüggesztése miatt a shortjait sem volt képes lezárni, majd kapkodásával tovább rontva a helyzetet végül ahogy a könyv is idézi a Times sorait: "Soros két évtized alatt vált géniusszá, mégis, mindössze 4 nap alatt képes volt hülyét csinálni magából". Persze Soros nem lenne az, aki, ha később nem lett volna képes ismét szárnyalni, hiszen már 1987-et nyereséggel zárta. A 2008-as pánik napjai is bár röviden, de

érzékletesen vannak leírva. Itt is egy találó és humoros idézet ragadja meg a legjobban a lényegét. Amint a hatóságok felfüggesztették a pénzügyi cégek részvényeinek shortolását, a Goldman Sachs kereskedési termében szó szerint dalra fakadtak, és Robertson egyik tanítványa így magyarázta a helyzetet: "Az első félidőben sakkot, a másodikban pankrációt játszottunk".

Összességében a "More Money than God" azoknak, akik nem tudnak sokat a Hedge Fund-ok területről, egészen jó áttekintést nyújt. Mégis, érdeimei ellenére, akinek a nevek nem mondanak újdonságot, a történetek végén a sokat markol keveset fog kifejezés fog az eszébe jutni. A történetek szórakoztatóak, tanulságosak, érzékeltetik az ágazat lényegét és hatását a pénzügyi piacokra, ugyanakkor a sok szereplő miatt az igazán mélyreható magyarázatok és elemzések hiányoznak. Ez érezhető az utolsó, konklúzióknak szánt fejezetben is. A végén átlátjuk a területet és választ is kapunk a szabályozás kapcsán a legfőbb félelmeinkre, de bővebb kifejtés nem ártott volna. Intuitív szinten, vagy szakmai tapasztalatok alapján érthetjük Mallaby érvelését a szabályozás szigorításának felesleges mivoltára, vagy csak a legnagyobb szereplőkre vonatkoztatva. Egy friss olvasó számára - akinek a történetmesélő fejezetek vélhetően készültek - azonban ez a levezetés aligha elégséges. Ezért nehéz eldönteni, hogy kinek is szól ez a könyv, és nehéz nem arra gondolni, hogy jól körülhatárolt célcsoport híján nem tudta maradéktalanul elérni a célját.

Tőzsdecápák 2 - Filmkritika

A lényeggel kezdem, úgyis erre vagy kíváncsi: a film nem elég jó. A hangsúly az "elég" szón van, mert alapvetően a Wall Street második része megállja a helyét egy többé-kevésbé közepesen jó drámában, az inkább erőltetett visszautalások ellenére egy olyan nézőnek is, aki nem látta az első részt, vagy akár egy olyan embernek is, akit nem igazán érdekel a tőzsde világa. Azonban annak, aki alapvető elvárásokkal érkezik a filmre, mert látta az első részt, és ebből a szemszögből igazán értékelni is tudta, mindenképpen csalódás lesz, amit kap.

Mielőtt továbbmegyek, természetesen jelzek egy maximális SPOILER WARNING-ot, azaz a következőkben arról is lesz szó, ami az előzetesből nem derült ki, ha nem akarod, hogy egy kritika rontsa a későbbi befogadás élményét, mert még nem láttad a filmet, de szeretnéd megnézni, akkor mostantól ne olvass tovább. Szintén jelzem, hogy érdemes elolvasni a Tőzsdecápák [első részéről szóló kritikámat](#), mert ebben a cikkben több visszautalás is lesz a legendás első filmre.

A film nagyon jól indul. Hatásos a már a beharangozóban is látott jelenet, amikor Gekko-t kiengedik a börtönből. Remek, ahogy LeBeouf karaktere beviharzik a kereskedési terembe, vagy ahogyan a megbeszélésen éles konfliktusba kerül egyik kollégájával. Mindjárt az elején láthatunk egy filmtrükk bravúrt, amint a kamera a felhőkarcolók mentén az égbe emelkedik, de általában is érdekes, ahogy Oliver Stone az épületekkel, az utcákkal játszik, követve az árfolyamok mozgását. Még jobb lesz a film, amikor a befektetési bank munkatársai rettegve figyelik a monitorokat és a feleslegesen hype-olt CNBC-t, amint a cég részvényei szabadadásában vannak a piaci pletykák hatására. Még annál is jobban fokozza a hangulatot, amikor Langella karaktere ráijeszt LeBeouf-ére, ami a forgatókönyvben zseniálisan szerepel, valahogy így (irodalmi fordításban): "Tényleg bajban vagyunk?" "Rosszul teszed fel a kérdést, Jacob" "Miért, mi a jó kérdés? " Ki nincsen bajban?". A jelenet egy része a Youtube hivatalos videók között is megtalálható, beágyazni nem lehet, kalózkodni nem fogok, ezért [itt a link](#). (a képen a jelenet, ám végül másképpen

került be a filmbe)

Szintén a film javára írható az operatőri munka a már említett trükkös kameramozgásokkal megspékelve és a művészeti rendezés. A jelenetek jó része szomorúbb, szürkés, ezüstös, kékes árnyalatok között játszódik, és igen gyakoriak a sötét szobákban és termekben játszódó párbeszéddek. Figyeljük csak meg Brolin karakterének a szobáját, vagy ami még inkább jellemző: a FED épületében tartott nagy tárgyalóasztalnál történő válságtanácskozás(ok) jeleneteit. A filmet szó szerint sötétre festették, szándékosan borús hangulatot okozva ezzel. Borús szintén szó szerint, hiszen megfigyelhetjük, mennyivel több az eső, és mennyire gyakori, hogy az ég kisebb-nagyobb mértékben felhős a film során.

Az egész ott kezd valahol elromlani, amikor Gekko beszédet tart egy egyetemen. Nem nehéz felfedezni, hogy ez a jelenet az első film Teldar Paper közgyűlésén elhangzott "A Mohóság Jó Dolog" beszéd elé tart görbetükröt. Ha esetleg valakinek nem lenne világos, mindjárt az elején a szánkba rágják, hiszen Gekko fel is idézi az elhangzott szavakat. Érces hangján megtudhatjuk tőle, hogy minden gonoszság veleje a spekuláció. Még ha igaz is lenne ez a legmélyebb politikai populizmust idéző frázis, akkor sem illene a saját célközönséget ilyen durván szembeköpní. Még rosszabb, hogy az esetlen beszédet a csurig töltött terem hallgatósága rendszeresen nevetéssel és tapsviharral szakítja meg, olyan helyeken, ahol semmi vicces és semmi eredeti nem hangzik el. Az egész jelenetről úgy ordít az izzadságszag, mintha Gekko egy finn szaunában tartana kiselőadást. Stanley Weiser valahol itt veszítette a el a karakter lényegét, és innentől hiába próbálja Gekko-t visszatuszkolni abba a zseniális szerepbe, ahová 23 éve elhelyezte, már késő (sőt a legvégén még kétszer tovább tuszkolja lefelé a kanálisba minden idők egyik leghatásosabb antagonist-ját, de erről később). Az egész film lényege, innentől kártyavárként omlik össze, igazán nem működik semmi, nem tudunk azonosulni senkivel, nem érezzük át szinte egyik szereplő érzelmeit sem, és a fordulatok nagy része is bárgyú és súlytalan lesz. Nem állítom, hogy kifejezetten rossz, de még jóindulattal is mérföldekre van attól a mesterműtől, ami Douglas-t Oscar díjas alakításra sarkallta.

(Ha már Michael Douglas által kölcsönzött érces hangot emlegettem, külön ki kell emelni, hogy nem a szinkronos, hanem az eredeti hangos (és esetleg felíratos) verziót kell megnézni.)

Tovább rontja a film befogadásának élményét a rendező pitiánersége. Stone nagyon pofátlanul helyez el hirdetések a filmbe. Amíg az első részben Bud Fox egy pohár Evian kért az étteremben és nem is látjuk a palackot, vagy az üveget, addig most egy Heineken-t kérnek, amit az asztalra helyezve, kizárólag oda fókuszálva és vágva szemlélhetünk egy darabig. A szintén erőtlenségre sikeredett erdei motoros jeleneten sem nehéz észrevenni a reklám szagot. A leginkább kínos azonban az, amit Stone a Superfund vélhetően komoly szponzorációja által enged meg magának. Egyrészt a Superfund logó többször feltűnik a háttérben, másrészt a vállalat osztrák vezetője, Christian Baha szereplési vágyát is kiéli egy kisebb szerepben. Egy Hedge Fund vezért játszik, méghozzá egy olyat, ami a lehető legtávolabb van attól, amit valójában csinálnak. Baha cége koncentráltan részt vesz egy egyébként nem gyengélkedő részvény shortolásában, kifejezetten pletykákra alapozva. A háttérben megint csak ott a Superfund logó, és Baha a kollégáival németül beszél, a saját osztrák dialektusában. Az akció finoman szólva is eltér a Superfund trendkövető stratégiára alapozott, likvid határidős piacokon akcióba lépő modelljeivel. Nem világos, hogy Baha miért akar más képet festeni a cégéről, mint amilyen az valójában. Talán azért, mert mostanában nem jó a teljesítmény és az amerikai piacon sosem ment az értékesítés? Pedig akik ismernek tudják, hogy nagyon tiszteltem a Superfund-ot azért, mert igen szofisztikált befektetéseket hoztak el a közepes, sőt a kisbefektetők szintjére. Itt van egy [kép rólam és a Superfund bikáról plüss változatban](#) (még 2008-ból), csak erős idegzetűeknek.

A film legnagyobb lényegi hiányosságait a kidolgozatlan karakterek jelentik. Ott van mindjárt James Brolin karaktere, aki egész egyszerűen nem elég erős, nem elég hatásos. Nem tudunk félni tőle, és amikor a film végén dühkitörése lesz azt sem lehet hitelesnek érezni. Langella egy kiváló színész és amit tehet kihoz a nyúlfarknyi szerepéből, de nincs elég ideig jelen, hogy megkedveljük, és ezáltal a kikészítése miatti fájdalmat átérezzük, és egyben értsük a bosszúvágyat Brolin karaktere ellen. Oliver Stone - ahogy szokta - nagyon rövid időre feltűnik a filmvászonon, és megérthetjük, hogy a színészi mesterség helyett miért választotta inkább a rendezést. Aztán ott van Brolin főnöke, az idős füttyörésző befektetési bankár, aki kifejezetten idegesítő. Az első résznek való tisztelgés jegyében pedig pár mondat erejéig felbukkan Charlie Sheen is. Írhatnám, hogy Bud Fox, de az eredeti karakterből arra a pár másodpercre már nem maradt semmi. Sheen csupán arra eszköz, hogy még egyszer igazságot tegyen az első részben meghurcolt ügy esetében. A szakszervezetis Carl Fox szelleme fia képében ismét kísért.

Ám amíg az első részben láthattuk a névtelen áldozatokat, ők voltak a kék overálos szerelők, az egyszerű, mindennapi emberek, addig itt nagyon nehéz eldönteni, hogy kik kerülnek ebbe a szerepbe. A második részben a zabolátlan kapitalizmus nemcsak rájuk, hanem egész Amerikára lecsap. Mégis, a forgatókönyvírók, köztük a zseniális Weiser-el szándékosan gondoskodtak arról, hogy ne legyen okunk

sajnálni őket (talán erre gondolt Gekko, hogy a mohóság most már legális). Erre, a kissé megalázó szerepre, a briliáns Susan Sarandon-t kérték fel, aki remekül meg is oldja a feladatot. Csúnya görbe tükröt tart azok elé a milliók elé, akik felelőtlenül próbálták meglovagolni az ingatlan boom-ot, igazi háttér, és tudás nélkül. Nem az ő hibája, hogy a szereplése a mondanivaló ellenére többet ront a cselekmény menetén, mint javít rajta.

Az egész valahogy nem működik olajozottan. A történet inkább döcög, mint siklik. Az izgalom nem fokozódik, hanem lassan erősödik, majd leül és szunyókál. Nem értjük a motivációkat, nincs igazi mély, belső need a karaktereket mögött, még Gekko-ban sem, pedig amit ő szeretne megkapni, az általában igen egyszerű. Mert a Tőzsdecápák kulcsa az első részben a

Douglas által alakított karakter intenzitásában van. Ám itt az intenzitás nemhogy nem elég erős, hanem két csavar által nagyon rossz mellékíz, majd utóíz is csatlakozik hozzá. Nagyon sokáig nem is hallunk a Svájcban elrejtett 100 millióról, persze felmerül bennünk, hogy egy ilyen dörzsölt ember, mint Gekko, miért nem rejtett el egy külföldi pénztárcában némi tartalékot a büntetése előtt. Amikor hallunk róla, a későbbi lenyúlás meglepetése már halva született gyerek, hiszen Gordonunk jótékonyan felajánlja, hogy rajta keresztül mehet a pénz a világmegváltó célokra. Tudjuk jól, hogy Gekko magának akarja a pénzt, így az emóciók átérzésének az esélye megint csak ugrott. Feltehetően az volt Weiser-ék célja, hogy megkedveltessék, emberinek tüntessék fel Gekko-t, ezzel elaltatva a természetes gyanakvást. Túl azon, hogy e a karakter lerombolásának eszköze, még a dialógus is hozzájárul, hogy ne legyen élvezhető ennek folyamata. Még rosszabb azonban, hogy az az ember, aki átveri a saját lányát, egyetlen ultrahangos felvétel hatására megváltozik, igen halványan rájátszva a fiúgyermek (ezúttal unoka) iránti vágyra. Ezek után pláne nem hiszük el az egészet és nem csoda, hogy fogalmunk sincs ki is az a Gordon Gekko. Ez önmagában elegendő lenne arra, hogy a második részt ne tudjuk tisztelni, ráadásul akkor ott vannak még a fent említett hiányosságok.

Szigorúan szakmai szemmel nézve a Tőzsdecápák 2 egész jól sikerült. A sebesség, az informatika eluralkodása, a háttérben folyó egyeztetések és üzelmek, az árfolyamok szándékos, híresztelések alapján történő manipulálása viszonylag jól sikerültek. Különösen erősek lettek a FED épületében játszódó jelenetek, a tanácstalanság, a szakadék szélén való tántorgás, és a bénító félelem mind-mind alkalmas arra, hogy érzékeltesse, mi történhetett 2008 legrosszabb napjaiban. Nagyon nagy kár, hogy a forgatókönyvírók igen szűkre szabták az ehhez hasonló jeleneteik kereteit és számát. Mint láttuk, sokkal inkább koncentráltak az érzelmi szálra, és ezt sem tették túl sikeresen.

Két pozitívumot azért még érdemes kiemelni. Stone nem kockáztatott, amikor ismét David Byrne-re alapozta a film muzsikájának gerincét. Már az első részben több dallal megjelent egykori Talking Heads tag most még nagyobb részt hasított ki a tortából, és bár amit csinál ritkán lesz hátborzongatóan jó, nagyon eltalálja a film hangulatát, és érezhetően sokat képes hozzáadni ehhez.

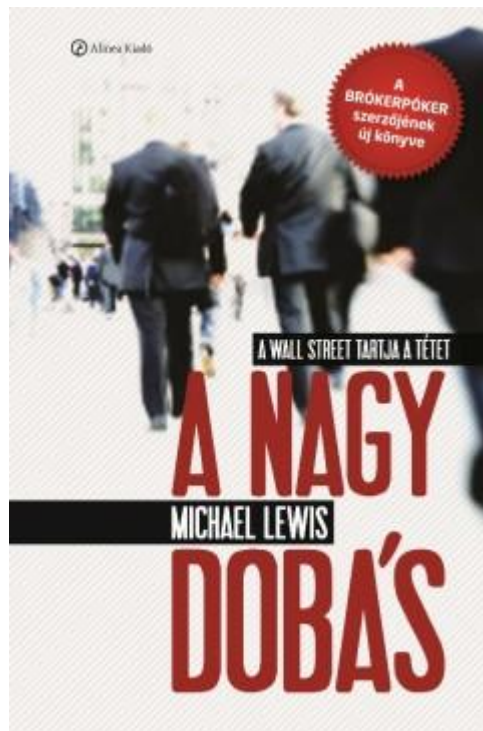
A másik pozitívum két fiatal és tehetséges színész szárnyainak bontogatása. Shia LaBeouf állítólag az új tinigeneráció bálványa, én most eltekintve a negyedik Indiana Jones-tól, amibe belealudtam, most láttam teljes film hosszában először. Fiatal kora ellenére a viszonylag szűk keretek között sikerült elég hatásosan átadnia a feltörekvő, de idealista befektetési szakember

karakterét. A forgatás alatt közte és a Gekko lányát alakító Carey Mulligan között valódi románc alakult ki, és ez a film javára is válik, a kettőjük közötti jelenetek jól sikerültek. Ebben azonban a 25 éves brit színésznőnek még nagyobb szerepe van. Hiába az idétlen, kisfiús frizura, amit ez a lány letesz az asztalra, az megdöbbenően erős. Már az An Education-ben, ahol főszereplőként egyedül a hátán cipeli a filmet, nagyon sikeresen, rácsodálkoztam és [nagy jövőt jósoltam neki](#). Most még jobban megerősödtem ebben a véleményemben.

Mit írhatnék még? Nem titkolom, hogy csalódott vagyok, és csak egy kicsit vigasztal a film egyértelmű mondanivalója: mindig van újrakezdés. Talán én is adok még egy esélyt. Az az igazság, hogy az első rész annyira fontos nekem, hogy lehet, hogy megnézem még egyszer a folytatást. Ha esetleg változik a véleményem, majd szólok.

"Mindent shortolni akarok, amit ez a fickó megvesz" - A Nagy Dobás – Könyvkritika (## *)

Egy jelzálogkötvény konferencia 2006-ban, vagy 2007 elején egészen csodálatos esemény lehetett pszichológiai, szociológiai és közgazdasági tanulmányok készítésére, ám erről akkor még kevesen tudtak. A többség azért érkezett oda, hogy üzleti kapcsolatokat építsen és a további fejlődésről értekezzen a szakmabeliekről. Volt viszont egy szűk kis csoport, amely kifejezetten azért látogatott el erre a rendezvényre, hogy a saját szemével lássa ellenfeleit, és hogy meggyőződjön róla: ezek tényleg annyira rövidlátóak, mint amilyenek látszanak. A szkeptikusok egy olyan Hedge Fund elindítói voltak, akik az ingatlanpiac összeomlását várták. Lényegében (egyszerűen megfogalmazva) biztosításokat vásároltak arra nézve, hogy adott jelzálogcsomagok nemteljesítési aránya nagymértékben megnő. Ha ez történt, akkor a biztosítási pénz többszörösét, gyakran több tízszeresét, nem egyszer akár több százszorosát is megkereshették. Ahhoz, hogy a biztosítást megvehessék, értelemszerűen a másik oldalon egy eladónak is állnia kellett. Voltak is bőven, de meglepően alacsony áron adták a biztosítást. A maroknyi kis csapat leült beszélgetni a nagy cégek képviselőivel, hogy kiderítsék mi az oka a nagy olcsóságnak, amikor bármikor összeomolhat a kártyavár. Ahogy a beszélgetések haladtak a maguk útján, világossá vált: az eladóknak fogalmuk sincs arról, hogy mit csinálnak! A Nagy Dobás című könyv csúcspontja az a jelenet (SPOILER WARNING), amikor az egyik összeomlásra játszó ember egy kövér, mohó ellenérdekelt féllal szemben ülve erről meggyőződik, majd a beszélgetést összehozó emberhez megy, a távolból rámutat a vadul falatozó, nagydarab emberre és csak annyit mond: "Mindent shortolni akarok, amit ez a fickó megvesz".

Michael Lewis könyvét az ilyen történetek teszik kézzelfoghatóvá és szórakoztatóvá. A Brókerpóker korábbi szerzője néhány olyan egészen kivételes ember történetét meséli el, akik előre látták a válságot, amely az amerikai jelzálogpiacról indult ki, és amely szinte soha nem látott hullámot indított el a befektetési szegmensben, azt alapjaiban megrázva, és számos nagy céget eltörölve a föld színéről. Az eseménysort meglátó emberek nemcsak zseniális felismerésük miatt kivételesek, hanem azért is, mert egészen eredeti személyiségek, néha hajmeresztő személyiségbeli, vagy tudásbeli hiányosságaikról tanúbizonyságot téve. Bizonyos értelemben mind

kívülálló a pénzügyi világ elitjével szemben és éppen ez volt az, ami segítette őket abban, hogy a válság alatt egészen hihetetlen vagyonokat teremtsenek meg Hedge Fund-juk által, mind az ügyfeleknek, mind saját maguk számára.

Aki gyakran olvas befektetési tárgyú könyveket, vagy követte ezt a blog-ot, az tudhatja, hogy volt már egy egészen jól sikerült könyv ezzel kapcsolatban. Gregory Zuckerman [A Legnagyobb Tőzsdei Nyereség Valaha](#) című műve (Greatest Trade Ever). Ebben az olvasmányban is olyan emberek jelennek meg, akik különös utakon jutottak el oda, hogy a befektetési bankok vakságát látva nagyot nyertek az ingatlanpiachoz kapcsolt termékek zuhanásán. Lewis könyve sok mindenben hasonló, ám van amiben egyértelműen erősebb, és akad amiben bosszantó módon gyengébb. Azért bosszantó, mert ezt a hibát elkerülhette volna.

Lewis-ről tudni kell, hogy rövid ideig dolgozott egy befektetési banknál, ahol elmondása szerint sokat keresett, de felháborították az ott uralkodó nézetek, ezért kilépett és az egészeztől írt egy könyvet, ez lett az itthon is megjelent Brókerpóker (bulvár alert: melleleg született a tollából egy remek könyv egy nehéz sorsú amerikai football játékosról is, ez a Blind Side, amely meghozta az Oscar-t Sandra Bullock-nak). Az író ez alatt a néhány év alatt olyan mértékű sérelmet halmozott fel, amit a mai napig nem tudott feldolgozni. Az olvasó szempontjából nincs jelentősége, hogy ezek a sérelmek jogosak-e vagy sem, mert bármelyik is a helyzet, Lewis érzelmei a könyvön nagyon erősen, lényegében önálló fejezetekben kelnek életre. A látványos (al)rendszerellenesség majdnem odáig fajul, hogy alapjaiban kérdőjeleznék meg a könyv hitelességét, szerencsére Lewis azért sok teret ad a sztorizgatásnak, emellett rámutat, hogy a kapukon belül is voltak zsenik, akik rájöttek a rendszerek belső hibáira, és volt elég tehetségük ahhoz is, hogy házon belül csináljanak hasznot etikus módon ebből. Ennek példája a könyv egyik főhőse Greg Lippman, aki a Deutsche Bank-ot segítette több milliárd dollárhoz, saját magát pedig mintegy 50 millióhoz segítve, ezzel [elindítva](#) önálló Hedge Fund-ját, előbb-utóbb minden tehetséges kereskedő itt végzi.

Amiben a könyv nagyon hasonlít a Legnagyobb Nyereség Valaha c. műre, az egy személyben keresendő. Ő nem más mint Michael Burry, a pszichológiai nehézségekkel küzdő félszemű ex-orvos. Lewis könyvéből többet megtudhatunk Burry jellemrajzából, ami önmagában is érdekes lenne, de sokkal fontosabb, hogy minden szempontból létező kívülállósága és makacs személyisége miként segítette a dollárszázmilliókat érő felismerésekhez. Ez pedig már kézzelfogható tudás és előny az olvasó számára, még akkor is, ha ez nem direkt módon jelenik meg, és nagyon kevesen fogják tudni azt felismerni, még kevesebben hasznosítani. Az sem mellékes, hogy Burry-t többen is látványosan átvágják (például a Goldman Sachs többszörös áron adja tovább neki a biztosításokat, de még így is elképesztő vagyonokat szakít), majd belé rúgnak, ez utóbbit azért, mert szókimondó stílusát nem tudják elviselni. Az emberek ego-ja még a legnagyobb bajban is olyan nagyra hízlalt, hogy inkább sértődötten elvonulnak (még Burry ügyfelei is, akiket időben figyelmeztetett), minthogy másra hallgatva egy vagyont keressenek. Burry karaktere annyira elvarázsolja Lewis-t, hogy a könyv folyamán az üzleti világban népszerű BlackBerry készüléket többször is BlackBerry-nek ír le, bár az is lehet, hogy csak az egyébként nagyon jó munkát végző fordító számítógépén rendetlenkedett a szövegszerkesztő.

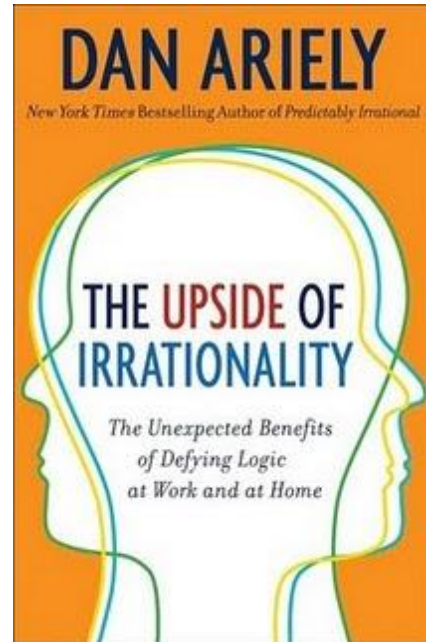
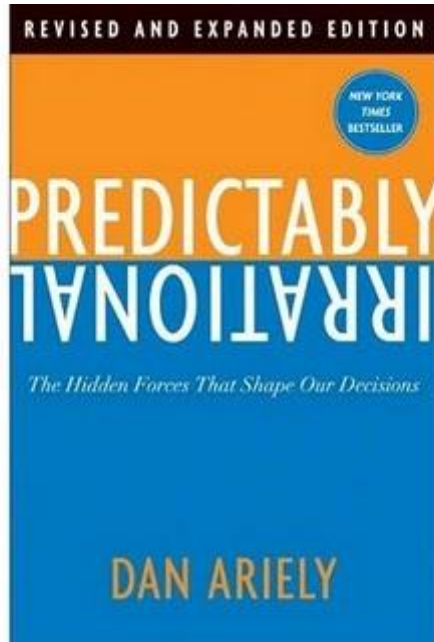
Ami Lewis könyvében kifejezetten jó, az a részletgazdaság, a néhol kissé langyosan zakatoló történetmesélés átváltása parádésba (lásd az első bekezdésben említett jelenetet), továbbá az, hogy alaposan kitérő, lényegi részzé teszi a válság előtti időszak eseményeit, és részletesen tárgyalja a buborék kialakulásának okait (bár ez utóbbiban az ingatlanpiacot, a valós okot kevéssé érinti). Lewis nem fél bálványokat döntögetni. Bill Millert, a legendás value befektetőt csak úgy mellékesen, egy izgalmas kis történet oldalszálán alázza porig (szegény Bear Sterns részvény vásárlását javasolja...), de nem hagyja ki - részben Burry-vel karöltve - a nagyon olcsó és kissé demagóg Greenspan-Henry Paulson-Bernanke hibáztatós játékot sem. Az esetek többségében, a

szigorúan az események leírását alapul véve, ez sokat ad hozzá a könyv szórakoztató jellegéhez, miközben alig von le valamit, annak szakmai tartalmából, és óhatatlanul megjelenő oktató jellegéből. Például jó ha tudjuk, hogy ha egy befektetési bank OTC (tehát egy szintig letagadható) pozíciót tekintve már nagyon nagy bajban van, akkor a fontos munkatársak éppen szabadságon vannak, esetleg súlyos rendszerhiba miatt nem tudnak árakat közölni, és még egy fránya áramszünet is hátráltathatja a munkájukat.

A könyv végére a főszereplők élete, története lekerekedik, sokszor győztesen, de nem egyszer keserűesen is. Sokat megértettünk a válság előtti belső ellentmondásokról, a hitelminősítők létéből fakadó konfliktusokból, a befektetési bankok belső működéséből, és ami a leginkább meghatározó: kis Hedge Fund-ok vezéreinek a problémáiról, belső órlódéseiből, a türelemjátékról amíg az igazuk a piacon is manifesztrálódott. Bár a történetvezetés egy-két helyen kissé lapos, azért általánosságban még jól is szórakoztunk. Sajnos ezt követően Lewis ismét moralizálgatásba kezd, vélt vagy valós erkölcsi magasságokból szemlélve a tájképet csata után. Az ilyen hibák sokat rontanak a könyvén, de van egy javaslatom ennek házi orvoslására. Mielőtt nekiülünk az olvasásnak szemléljük pár másodpercig Lewis képét a hátoldalon. Ezután dőlünk hátra, lazuljunk el és csukjuk be a szemünket. Képzeljük el az író egy Che Guevara pólóban üldögélve egy bölcsész szakos bulin, amint a földön ülve füvet szív. Ezt a képet jó erősen raktározzuk el magunkban. Most már nekiláthatunk az olvasásnak, és a jó részéket élvezni fogjuk, míg a rosszakat mosolyogva tudjuk majd átlapozni. Karácsonyra a Zuckerman könyv - ha nem is sokkal de - egyértelműen jobb választás, amennyiben az ajándékozott magas szinten ért angolul. Ellenkező esetben A Nagy Dobás is nyugodtan kerülhet a fa alá.

Predictably Irrational (Kiszámíthatóan Irracionális) és The Upside of Irrationality (Az Irracionalitás Előnyei) - Dan Ariely (# **)

Dan Ariely egy olyan kutató, amely az emberi irracionális (többek között) pénzügyi döntésekre gyakorolt hatásait, vagyis a pénzügyi viselkedés területén tevékenykedik. Aki odafigyelt az elmúlt években, sőt: évtizedekben, az tudja jól, hogy a racionális ember nem létezik, és azt is, hogy a pénzügyi döntések világában számos jelenség a haszon maximalizálás helyett más irányba tereli az embert. A Kahneman és társai által elindított vonal ma már egészen messzire jutott, Ariely mégis képes volt arra, hogy a kérdéskört új oldalról közelítse meg, sőt tegye mindezt kifejezetten játékos formában és módszerekkel.

Az író ugyanis a pszichológiai kísérletezés Tom Jones-a, fáradhatatlanul gyártva az érdekesebbnél érdekesebb példákat az emberi irracionálisra. Esetenként nem is ő készíti el ezeket, hanem az élet adja őket. A kedvenc példám az, amikor a kosárlabda szurkolók napokig egy sátorban alszanak szigorú beosztás szerint, és véletlen időpontban elhangzó dudaszóra többször is regisztráltatniuk kell magukat, hogy előben láthassanak egy mérkőzést (a szabályok ennél bonyolultabbak, de már ez sem semmi). Ám még ezek után is csak a szerencsések, és nem a többet fizetők kapják meg a jegyeket, így az akár hetekig tartó procedura is eredménytelen lehet, még ha minden szabályt rigorózan betartott mindenki, akkor is. Ariely a meccs jegyek sorsolását követően felhívta mind azokat, akik bejutottak az aréna, mind azokat, akiknek ez nem sikerült. Kiderítette, hogy az előbbieket mennyiért adták el, az utóbbiak mennyiért vették meg a jegyeket. A különbség a megdöbbentő 14-szeres (!) volt. Amíg a kinnmaradtak 175 dolláros átlagáron vásároltak volna, a bejutottak viszont 2400 dolláron adták volna el a jegyüket. A jelenséget ragaszkodási hatásként (endowment effect) ismeri a pénzügyi viselkedés.

Ami igazán érdekes Ariely kutatásaiban az az, hogy a az emberek saját tulajdon túlértékelését mennyire kiszámíthatóan, nagy számban közel azonos mértékben teszik. Bár volt némi szórás a jegyek eladási árának meghatározásában, de alapvetően hasonló szintekre árazták a meccs megnézésének lehetőségét. Mivel a kérdés telefonon, és közvetlenül a sorsolást követő napon történt, ráadásul meglepetésszerűen, ezért a résztvevők nem tudhatták egymásról, hogy ki mennyiért adná el a jegyét, így a hasonlóság jelzi: az irracionalitás közel azonos módon torzítja a szereplők döntését. Ezt pedig a tőzsdén is tapasztalhatjuk nap mint nap.

A tőzsdei részvények esetén is ez a helyzet. Ha valaki megvett egy részvényt, akkor annak belső értékét - tudat alatt persze - önmagában ebből a tényből kiindulva magasabbnak tartja. Emiatt hajlamos a pozitív hírek jelentőségét felnagyítani, és a negatívakét csökkenteni.

Mindez az [Irracionalitás](#) című könyvre is visszautal, amelyet Stuart Sutherland írt közel két évtizede, és szemléletes példákon keresztül mesél nekünk arról, hogy az emberek mennyire nem a józan eszüket használják a döntéshozatalnál. Sutherland, aki sokkal inkább ismert önéletrajzi könyvéről, amelyben depressziójáról írt (Breakdown címmel), egyértelműen lándzsát tör a racionalitás mellett, és tanácsokat ad, hogy miként lehet minél racionálisabban gondolkodni. Ariely azonban nemcsak azt állítja, hogy a nem racionális alapokon nyugvó döntéshozatal alakzatai megdöbbentő pontossággal felismerhetőek, hanem azt is, hogy nem véletlenül van szükségünk az irracionalitásra.

A tudós fiatal korában egy szörnyű baleset miatt testének kétharmadán súlyos égési sérüléseket szenvedett, ami miatt a kórházban iszonyatos fájdalmakkal járó procedúrákon kellett átesnie. Ezeket keresztül sok mindent megértett az emberi viselkedésből, elsősorban saját magát figyelve, de néha az ápolók, vagy az orvosok viselkedéséből is tanulva. Egy idő után az író a tragikus sorsára már mintha szándékosan rá is játszana, ezáltal elmélyítve az olvasóval ápolt kapcsolatát, szenvedései anekdotikus felsorolása által. Akár szándékosan teszi ezt, akár nem, meg tudjuk érteni, és egyben tiszteljük is, hiszen mai napig meglévő sérülései, és a fájdalmak miatti lassú írása ellenére hihetetlen mennyiségű tanulmányt, és két izgalmas könyvet is alkotott (nem tartozik szoroson ide, de nála csak a [Szkafander és Pillangó](#) íróját csodálhatjuk, aki a szó legszorosabb értelmében véve pislogással (!) diktált le egy egész könyvet)

A második könyv, az Upside of Irrationality már nem olyan jó, mint az első, két-három fejezetet már kifejezetten erőltetettnek vélne az ember. Ennek ellenére szintén van benne érdekes példából és jelenségből bőven, így akiket megfogott Ariely stílusa, annak mindenképpen érdemes ezt is beszereznie.

A két könyvet azoknak ajánlom, akik szeretnék jobban megérteni a tőzsdei árfolyamokat is mozgató mély pszichológiai tényezők valós rendszerét, és akik ennek érdekében képesek ettől elvonatkoztatott példákon keresztül is átlátni azok jelentőségét.

Trend Commandments (Trend Tízparancsolat) - Michael Covel (##)

Covel könyveit és egyéb munkásságát régóta követem (például: [1](#), [2](#), [3](#), [4](#)), mert harcias képviselője az egyik legsikeresebb tőzsdei stratégia csoportnak, a trendkövetésnek. Tettem már említést a könyvről egy korábbi bejegyzésben is. Amiről ír, az általában nem különleges, viszont érdekes, könnyen emészthető, motiváló, és számos olyan információt, kapcsolódási pontot hoz fel, amelyeken tovább indulva messzire lehet eljutni a trendkövetés világában.

A friss könyv azonban hatalmas csalódás. A korábbi művekhez képest jelentős mértékben lebutított, semmi újdonságot nem tartogató, a tartalom hiányát további erőszakos bizonygatással pótolni kívánó megoldásokkal él. Rövid, véresen szubjektív fejezetekkel operál, megpróbálva villámháborút vívni. Ha valahol fel is használ adatokat, azokat önkényesen választja ki, ami alól a szerző korábban sem volt mentes, és itt sem találni sok frissen felkutatott adatforrást. Az olvasás közben néha az az érzése az embernek, hogy egy jegyzőkönyv kiragadott részleteit hallja egy vitából, de csak az egyik fél oldaláról. Covel úgy viselkedik, mint egy duzzogó gyerek, így nem maradhatnak el a szokásos bűnbakok sem, kap kritikát Bartiromo, Bernanke, politikusok, fundamentális elemzők, és bárki, aki nem a szerző társadalmi (és nem befektetési) nézeteit vallja. Ám még ez sem lenne probléma, Covel (korábban árnyaltabb) stílusát is elfogjuk, ha kapunk érte valamit, amit hasznosíthatunk. Ám hiába bontjuk fel a csomagot, nem találunk benne semmi újat.

Nagy kár. A könyvet nem ajánlom elolvasásra, mind pénz, mind időmegtakarítási szempontok miatt sem.

Principles (Alapelvek) - Ray Dalio (# *)

Ray Dalio azt a Hedge Fund-ot vezeti, amely ugyan a magas hozamokkal is az élvonalba tartozik, de amiben az első, az a kezelt vagyon nagysága. Egyes becslések szerint ennek mértéke idén már meghaladja a 100 milliárd dollárt. Emellett az elért nyereségek miatt sem kell szegyenkezniük, sőt: még a sokak számára vérfürdőt jelentő 2011 nyarat is nyereséggel tudták zárni annak ellenére, hogy minden mozdulatukat megérezheti a piac.

A Bridgewater alapítója néha kemény, néha egyenesen hajmeresztő szabályokat alkot mind az életről, mind Hedge Fund-ja vezetéséről. Dalio nem finomkodik, soha nem beszél mellé, és ezt elvárja az embereitől is. A cégnél tilos a másik háta mögötti kritika, sőt a szemébe kell mondani, ha valami nem stimmel. A beszélgetések nagy részét rögzítik, de nem azért, hogy a Nagy Testvér érzést keltsék, hanem amiatt, hogy utólag minden véleményt, utasítást, megjegyzést rekonstruálhassanak, és ezzel szembesítve az embereket javulásra sarkallják őket.

Az talán nem meglepő, hogy a szókimondó környezetet, és a kőkemény teljesítmény elvárásokat az emberek többsége nem tudja elviselni, és 2 éven belül kilép. Aki viszont marad, az amellett, hogy nagyon jól megfizetik, pontosan tudni fogja, hogy mit miért csinál, és azt is, hogy miként fejlődhet tovább. Mert Dalio egyik vezérfonala a folyamatos fejlődés, hibáink utáni önvizsgálat, sőt mások előtti önreflexió formájában.

Általában csak egy széles társadalmi konszenzusban is (legalábbis az elvek szintjén) meglévő alapszabályok rendszerbe öntése történik a könyvben. Rengeteg triviálisnak tűnő dolog bukkan fel, mégis az egész több lesz, mint a részek összessége.

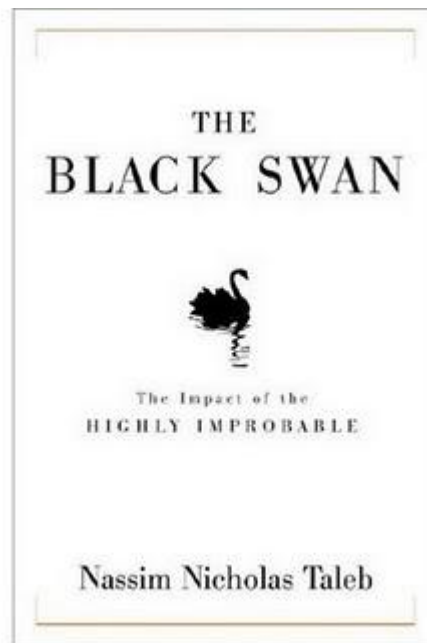
Az Alapelvek emellett Európai szemmel nézve néhol kifejezetten kegyetlennek tűnik. Dalio úgy véli, hogy nincs mindeninek joga véleménynyilvánításhoz a szervezeten belül, csak akkor, ha "híhetünk neki", amit korábbi viselkedéséből lehet leszűrni, így az egyes emberek nem egyenlőek. Szintén előírja, hogy tilos személytelenné tenni egy hibát, mindig meg kell nevezni a felelőst, és

szembesíteni, mások előtt azzal, amit nem csinált jól. A szerző szerint a fájdalom, és az arra való reagálás a fejlődés egyetlen útja.

Mégis ebből sokkal inkább a következetesség jön le, ami az elvek mély szeretetéből adódik. A rendszerben való gondolkozás az, ami kérlelhetetlenül megjelenik az írásban, és nem is maga a tartalom, hanem annak egymásra épülése az, ami a legtöbbet jelenti az egyszeri olvasó számára. Egy-két helyen azért nagyon gyakorlatias tanács is felbukkan. Például az, hogy ne közvetlenül egy-egy negatív esemény után keressünk felelőst.

Bár befektetési témakörökről csak elvétve akad szó (Dalio kilátásba helyezi a negyedik, kifejezetten erről szóló alapelv gyűjtemény későbbi megírását), de ajánlom azoknak, akik úgy érzik, hogy megtakarításaik, esetleg spekulánsi tevékenységük kifolyik a kezük közül, és szeretnének rendszert találni, alkotni abban a káoszban, amely most a döntéshozatali tevékenységüket jellemzi. Továbbá azoknak, akik szeretnének szembesülni a saját ego-jukkal, és képesek felülemelkedni önmagukon.

A könyv díjmentesen [letölthető](#) a Bridgewater oldaláról, PDF formátumban.

The Black Swan (A Fekete Hattyú) - Nassim Nicholas Taleb (## ***)

Taleb könyvéről a Hedge Fund blog-on már tettem [említést](#). A nagy hatású mű elsősorban tőzsdei, gazdasági összefüggésekben merül fel (vagy nekem ez tűnik fel...), de sokkal messzebb mutató ennél. Fekete Hattyú eseménynek tekintendő minden olyan esemény, ami váratlan, előrejelző modellek nem képesek megbirkózni a felbukkanásuk lehetőségével, és jellemzően alapvető módon felforgató is.

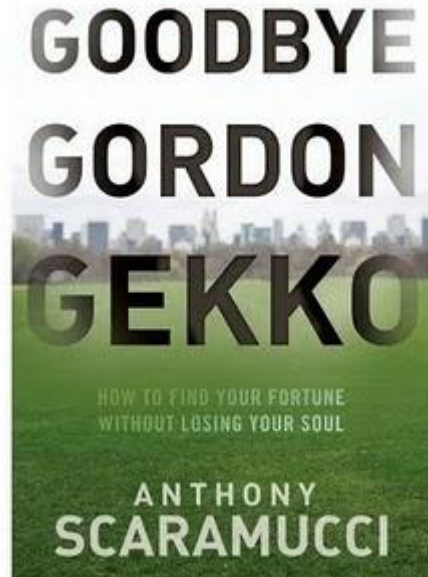
A libanoni származású akadémikus a könyvben elsősorban nem a hattyú szimbolikájából építkezik, sőt: egy másik madarat sokkal inkább felhasznál példának. Képzeld el, hogy egy madár vagy és egész télen, tavasszal, nyáron és ősszel is folyamatosan etetnek mindenféle finomsággal. Egy idő után azt hiszed, hogy a kedvükre tartanak, és az emberek kedvesek. Ám eljön a november, a Hálaadás, és te mint pulyka késsel a nyakadban végzed. Taleb példája az események váratlanságára utal, és deklarált módon rímél a 17. századi filozófus Hume indukciós problémájára. Ennek lényege, hogy az elméleti megállapításainkat is megfigyeléseink alapján képezzük. Ha valami megtörténik tízszer, vagy százszor, akkor hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy 11. vagy 101. alkalommal is ugyanaz fog történni. Amint a pulyka esetéből is láthattuk ez téves gondolatmenet. Taleb szerint az indukció nem működik, és nem működhet, mégis rengetegen esnek bele ennek a hibájába.

Ahogy az előző bekezdésből már sejthetted, a Fekete Hattyú szinte csak filozófiai jellegű könyv, és ezt már külön teszem hozzá: abból is a fárasztóbb fajta, mint negatív, mind pozitív értelemben. Taleb sokat elmélkedik a világ természetéről és a rendezettségének hiányáról, valamint episztemiológiai gyökerű kérdésekkel. Számos filozófust is idéz, köztük azt a Karl Poppert is, amely Soros György elméletének legfontosabb ihletője volt, és a XX. század legnagyobb elméje (társadalmi kérdésekben még inkább). Mindez csak még értékesebbé teszi a művet, de nemcsak a megértést nehezíti meg, hanem a fő gondolat valódi kihangsúlyozását is.

Amire nagy szükség lenne, azok a számok és adatok. Taleb velük csak a könyv utolsó fejezeteiben mér előhozakodni. Ez nagy hiba, mert ha ezt a könyv első harmadában megteszi, akkor a teljes elméletét az első ugrás után áttekinthetőbbé és hosszú távon emészthetőbbé tette volna. Ehelyett néha idegesítően hosszú körülírások, illetve triviális dolgok ismétlése, és felesleges személyes történetek követik egymást, már-már a véletlenszerű kávéházi monológ benyomását keltve (Taleb fanatikus kávé fogyasztó). Ne aggódjunk: azért a lényeg nem veszik el. A váratlan és nagy hatású társadalmi, gazdasági események létezése mellett szintén nagyon fontos, hogy a szerző kiemeli: mennyire nem vagyunk tudatában a saját előrejelzési korlátainknak.

Taleb konkrét befektetés-stratégiai tanácsot is ad. Ennek lényege, hogy tudatosítani kell magunkban a váratlan események létét. Emiatt vagy 85-90%-ot nagyon alacsony kockázatú befektetésekre kell tenni, majd a maradék 10-15%-kal kifejezetten agresszív, Fekete Hattyút kereső befektetésekre kell diverzifikáltan (hiszen nem tudod hol és hogyan bukkan fel a sötét színű madár) fektetni. Olyanokba, mint például egy OTM opció vásárlása, vagy egy nagy kockázatot kereső kockázati tőke cég. Esetleg lehet többet is kockáztatni, de piaci vagy egyedi biztosítást kell kötni a nagymérvű és hirtelen elmozdulásokra.

A Fekete Hattyú egy olyan forradalmi és alapvető fontosságú mű, amelyet 20 oldalon is ki lehetett volna adni, sőt: ettől még sokkal jobb lett volna. Ettől függetlenül érdemes azt a sok órát is rászánni bármilyen befektető is vagy, mert ha komolyan veszed, akkor életed legfájdalmasabb befektetéseitől mentheted meg magadat.

Goodbye Gordon Gekko (Viszlát Gordon Gekko) - Anthony Scaramucci (# *)

Ezt a könyvet már régen [kinéztem](#) magamnak. A zseniális cím és borító a [Tőzsdecápák](#) című film utolsó jeleneteinek egyikére utal (maga a szerző röviden szerepelt is a folytatásban), amikor az eredeti főszereplő Charlie Sheen, és a nagy ellenpont, igazi főszerepet játszó Gordon Gekko utoljára találkoznak egy esős délután az üres Central Parkban. Gekko, a gátlástalan üzletember figurája szimbolizálja az erkölcs félredobását a vagyonért. A szerző a búcsú pillanatával, és Fox felismerésével szeretne már a címdoldalon rámutatni arra, hogy úgy is meggazdagodhat valaki, hogy nem kell átázolnia másokon.

Scaramucci egy már-már exhibicionista Hedge Fund menedzser, különösen az ágazat nagy részének rejtőzködő stílusát ismerve. Nemrég [rovatot vezetett](#) a vezető gazdasági TV-n, a CNBC-n, korábban pedig azzal hívta fel magára a figyelmet, hogy egy nyilvános vitafórumon [viccelődött](#) Obama-val (majd kritizálta is), akivel egyébként a jogi karon évfolyamtársak voltak. Emellett pár pillanat erejéig szerepet is vállalt az imént említett Tőzsdecápák folytatásában is.

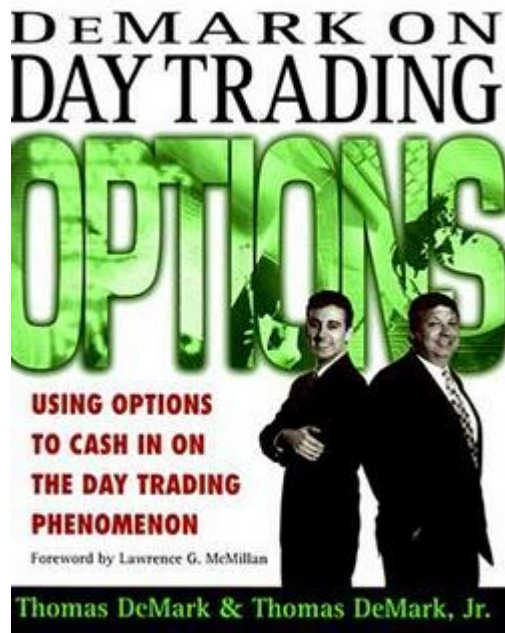
A Viszlát Gordon Gekko lényegében egy önéletrajzi könyv egy kis misszióval megfűszerezve. A hozzáadott adalék fő mondanivalója: "nem vagyunk mi rossz emberek". Legalábbis a vagyonkezelési ágazatban dolgozók többsége nem az. A laikusok többsége ezzel nem ért egyet, mert általánosítani könnyű, de Scaramucci sokat tesz igaza alátámasztásáért. Ez önmagában is nagy tett, tekintve azt a tényt, hogy a cinikus többség semmit sem tesz azért, hogy segítse saját munkáját megértetni a széles közönséggel, sőt ezt a saját példáin keresztül feltárulkozva tegye meg. Ez adja meg a könyv igazi erejét: bárki számára érthető, egyszerű kis történetek által nyerhetünk betekintést a pénzvilág műhelyeibe. A legizgalmasabb részek azok lettek, amikor Scaramucci társával együtt elindítja saját Hedge Fund-ját.

Eközben azonban a moralizálgatás, és Scaramucci saját ego-jának burkolt legyezgetése ("Van egy Porschém...de lekapcsolom a házban a nem szükséges lámpákat") érezhetően ront az összképen. Minél tovább olvas az ember a könyvben, annál inkább erősödik benne két meggyőződés: Scaramucci-nál kevés alkalmasabb ember lett volna a felvállalt küldetés könyv formájába öntésére,

viszont ezzel jó 10 évet várhatott volna, amikor már tényleg karrierje lezárása környékén tart. Hiába vannak meg a tapasztalatok, lelki értelemben a szerző még nem ért meg ekkora kitárulkozásra. Túl büszke, ami nem lenne baj, ha a mű célja csak a saját emlékeiről és bölcseségeiről szólna.

Ha egy jó szűrőt be tudunk kapcsolni, és kikapcsoljuk az exhibicionizmus faktort, egy nem nélkülözhetetlen, de nagyon érdekes olvasmányt kapunk. Ajánlom azoknak, akik erre képesek, és szeretnének előítéletek nélkül egy kevés könnyed betekintést nyerni a befektetési ágazat életébe.

**DeMark on Day Trading Options (DeMark az opciós piacon folytatott Daytrade-elésről)
- Thomas DeMark (### *)**

DeMark könyvének elolvasásával egy korábbi saját magamnak tett régi ígéretet váltottam be végre. A nagy hírű technikai elemző, aki az intézményi befektetők sztárja, három könyvet is írt, és ebből kettőt már korábban tanulmányoztam, de a harmadik, kissé furcsa nevű eddig kimaradt.

DeMark az az ember, aki a legtöbbször vitte a technikai indikátorok általi üzleti, és személyes márkanev építési törekvéseit, mint bárki más a szakmában. Minden indikátorát TD előnévvel látta el, hogy ezzel is erősítse a brand-et, ami teljes sikert aratott. A tudatos építkezés így mindenkinél messzebb vitte a szakmában az elismertséget tekintve.

Nevét nemcsak ezzel öregbítette, hanem azzal is, hogy a legnagyobb nevekkel dolgozott a valóban szabad Hedge Fund szakmán belül. Köztük volt Soros, [Paul Tudor Jones](#), és az a [Steve Cohen](#), akit a szerző mindenki közül a legnagyobbra becsült, és aki résztulajdonos is DeMark elemző cégében.

Néhány éve találkoztam DeMark-kal egy frankfurti konferencián, erről egy cikk is készült: [PDF link](#). Elmondhatom, hogy elismertségéhez hozzájárul az is, hogy nagyon kedves ember, amikor megtudta, hogy milyen "messziről" jöttem (főleg német alapkezelők voltak jelen), még ebédre is meghívott a rendezvényt szervező Bloomberg stábjával együtt.

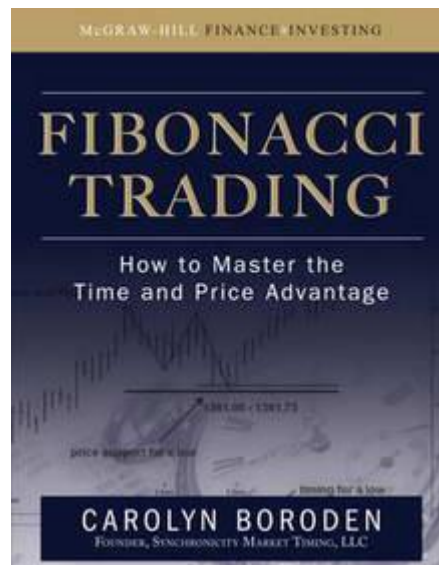
DeMark munkásságára nagyon jellemző a precizításra való kérlelhetetlen törekvés, és a szabályok által önmagunk becsapásának az elkerülése minden áron. Éppen ezért valamennyi esetben nagyon pontos indikátor rendszert alkotott, hogy ezáltal belemagyarázás, fiókprobléma, vagy nem mérhető eredményesség hibáit kizárva juthasson előnyhöz az, aki ezeket a mutatókat használja. Mindez a könyv stílusán is meglátszik, amely egy viszonylag száraz szabályrendszer ismertető, véleményem szerint nem túl jól eltalált hangsúlyokkal. Ám ez még nem lenne probléma, ha a katonás külső mögött erős érvek húzódnának. Az esettanulmányoknál azonban már látszik, hogy

valami hiányzik, és ezt bárki észreveszi, aki pár évet a gyakorlatban is foglalkozott tőzsdei befektetésekkel.

Kissé zavaró, hogy a példák ömlesztve érkeznek, nem közvetlenül az adott indikátor leírásánál, ebből a szempontból a következő könyv jó. Kevés a példa, még ritkább az eredményességről szóló adat. Ez már csak azért is fontos, mert korábban a TD indikátorok közül többet is teszteltem, de nem láttam előnyt bennük. A TD Sequential-nak, amely talán a legtöbbet emlegetett DeMark indikátor, 9 és 13 a fő sarokszámai, ennyi bizonyos paraméternek megfelelő napnak kell eltelnie (köztük esetleg további kereskedési napokkal). Miért éppen 9, vagy 13? Erre nem ad választ. Az ember jogos igénye, hogy ismerje a mögöttes folyamatokat, legyen szó részben fundamentális, vagy akár teljes mértékben technikai tényezőkről, és ez utóbbi esetben a piaci pszichológiára gondolok. DeMark rendszeresen hivatkozik a tesztelések eredményére, amit a tudása ismeretében egyértelmű, hogy nagy alapossággal el is végzett. Mi azonban ezeket nem kapjuk meg, így sötétben tapogatózunk, és a saját tesztelések eredményének árnyékában óhatatlanul felmerül a túlzott optimalizálás, a curve fitting lehetősége, aminek az eredménye éppen a túlzottan precíz számok szoktak eredményként adódni.

Akár működik is amit DeMark rigorózus precizitással elénk tálal, akár nem, egyvalamire mindenképpen jó ez a könyv. Mégpedig arra, hogy rendszerre és fegyelmezettségre nevelje a spekulánst, akibe vas szigorral veri bele, hogy a szabályok és azok betartása mennyire alapvető a sikeres kereskedés érdekében.

Fibonacci Trading (Fibonacci Kereskedés) - Carolyn Boroden (##)

Sosem értettem, hogy mi értelme van bármit is csinálni elemzés címén a Fibonacci számokkal. Ha csak a technikai elemzésről beszélünk, akkor is, az eszköztár nagy része valamilyen koncepció mentén alakult ki, és került használatra. Ha nem is magyarázza meg, hogy mely fundamentumokra van szükség (általában nincs is erre szükség), akkor is megtudhatjuk, hogy a piaci szereplők mely reakciója alakította úgy az árfolyamot, hogy az az adott irányban mozduljon el. A bemeneti tényezőt minden esetben az árfolyamok, a forgalmi adatok és esetleg a hangulat felmérések adják. A Fibonacci rendszerek éles kivételt jelentenek. Szükség van ugyan néhány pontra, amely az árfolyam adatokból számol, de onnantól egy exogén tényezőt ráerőszakolva próbál elemezni, és soha nem is tesz kísérletet arra, hogy megmagyarázza mi történt. Sokkal inkább apellál a misztikum és a számmisztika iránti vonzódásra. Még ez sem zavarja feltétlenül, ha bármilyen tesztelt, vagy valós performance report-on látnám, hogy működik, de soha egyetlen adatot sem tett elém senki, ami ezt bizonyítaná.

Egy indikátornak akkor van értelme, ha:

1. Alátámasztja, hogy a piaci folyamatok miért adott szintekhez, egyéb paraméterekhez kötik az árfolyamalakulást.
2. Vagy: széleskörű és alapos teszteléssel alátámasztják az érvényességüket.

A legjobb, ha mindkettő jelen van. Ebben a könyvben viszont egyik sem történik meg. A bevezetés utáni rövid magyarázat során a szerző könnyedén átsiklik a legfontosabb kérdés felett: Miért és milyen eredményességgel működik bármi, ami Fibonacci? Borodent cseppet sem zavarja, hogy semmilyen megalapozottságot nem ad az olvasó kezébe. Ezt a hiányt azzal akarja pótolni, hogy számolatlanul önti ránk a példákat és grafikonokat. Az objektivitás látszatát azzal akarja megteremteni, hogy a példa löketek végén egy-egy olyan esetet is bemutat, amikor nem az történt, amire az indikátor alapján számított volna. A miértre adott válaszok azonban itt is elmaradnak.

Az egyetlen pozitívum talán az, hogy a Fibonacci szintek torlódásából (clustering) képzett - szintén nem precíz) árfolyamszintek viszonylag érdekes, és talán kevésbé esetleges pontokat jelenthetnek. Ahhoz azonban, hogy ennek értelme is legyen, tovább kellett volna fűzni a gondolatmenetet. Sok út vezet a nirvánába. Nem teljesen lehetetlen, hogy az egyik kanyargós,

beláthatatlan helyeken vezető ösvény, amelyet Fibonacci számokkal követték ki, szintén elvisz oda. Ám még ha így is van, a szerző még annyi fáradságot sem vett, hogy egy zseblámpát, vagy térképet vigyen magával. Ezért a könyvet nem ajánlom.